

פרשת השירה

אז ישיר משה, יש אז לשעבר ויש אז לעתיד לבא. אז הוחל (ברא' ד כו), אז אמרה
חתן דמים (שמות ד כו). אז ישיר משה אז ישיר ישראל (במדבר כא יז). אז ידבר יהושע
(יהושע י יב), אז אמר דוד (דה"א טו ב), אז אמר שלמה (מ"א ח יב), הרי אלו לשעבר.
יש אז לעתיד לבא, אז תיראי ונהרת (ישעיה ס ה), אז יבקע כשחר (שם נח ח), אז ידלג
כאיל פסח, אז תפקחנה (שם לה ה-ו), אז תשמח בתולה (ירמיה לא יב), אז ימלא שחוק
פינו (תהלים קכו ב), אז יאמרו בגוים הרי אלו לעתיד. ד"א אז שר משה אין כתיב
באן אלא אז ישיר משה נמצינו למדין תחיית המתים מן התורה: משה ובני ישראל
משה שקול כנגד כל ישראל וישראל שקולין כמשה בשעה שאמרו שירה. ד"א משה
ובני ישראל מגיד שאמר משה שירה כנגד כל ישראל: את השירה הזאת
וכי שירה אחת היא והלא עשר שירות הן, הראשונה שנאמרה במצרים שני השיר יהיה
לכם כליל התקדש חג וגו' (ישעיה ל כט), השנייה שנאמרה על הים שני או ישיר משה
השלישית שנאמרה על הבאר שני או ישיר ישראל (במדבר כא יז), הרביעית שאמר משה
שני ויהי ככלות משה לכתוב את דברי השירה הזאת (דברים לא כד), החמישית שאמר
יהושע שני או ידבר יהושע לה' ביום רתת ה' וגו' (יהושע י יב), הששית שאמרה דבורה
וברק שני ותשר דבורה וברק בן אבינועם (שופטים ה א), השביעית שאמר דוד שני
וידבר דוד לה' את דברי השירה הזאת (ש"ב כב א), השמינית שאמר שלמה שנאמר
מומור שיר חנוכת הבית לדוד (תהלים ל א) וכי דוד בנאו והלא שלמה בנאו שני ויבן

(א) 1 אז ישיר וכו' דמים] כ' ח' | אז ישיר משה] ט' ח' | משה]
מ' ח', ד' ג' אז ישיר יש' ויש' אז] ד' ח' | ויש' אימר' לעתיד
לבא. מ' ו"א להבא | אט"מ אז הוחל לקרא (אט"מ ג' בשם ה') | אז
יכו' דמים] וק' אמר (ק' אמרה) | 2 | אז ישיר משה] דכ' ח' |
ט' אז ישיר יש' אז ישיר משה | 3 | אז אמר דוד] מ' ח', | 4 | יש'
- ח', ט' ויש' | אט"מ כשחר אורך | 5 | כאיל פסח] כ' ח' |
נפח] ט' ח' | 6 | אט"מ בגוים הגדיל ה' | אט"מ לעתיד לבא |
ו"א | אכ"מ רבי אומר | ד"א וכו' יש' שורה ט] ט' ח' |
זר] כ' ח' | א' משה ובני יש' אינו אומר כן | משה] כ' ג'
בני יש' | 7 | משה] אכ"מ ח' | אכ"מ שתחיית | משה] כ' רבי
אומר משה | 8 | אכ"מ שקול כיש' | כ' שקול | כ' למשה |
שאמרו וכו' מגיד | א' ח' | 9 | שירה] ט' ח' | 10 | היית' | ח' מ'
ו' | ל' שנאמר | שנאמרה] אכ"מ ח' | כ' השירה | השיר] וק' ג'
זה | כ' יהיה וגו' | 11 | כליל וכו' | מ' ח' | חג וגו' | ט' ח' |
גר] א' ח' | כ' שנייה | שנאמרה] ד' ח' | אכ"מ משה ובני יש' |

1: ט"ב שלישית | א' שלישית שנאמר | שנאמרה] דמ' ח' | ט' שנאמר | ישיר] כ' ח' | אכ"מ יש' את השירה הזאת עלי באר (מ' ג' עני
ה') | הרביעית וכו' | ט' ושאר משה וכן לקמן ושאר יהושע וכן בכולן | אכ"מ רביעית | מ' שנאמרה, אכ"מ שאמ' | 13 | שני] מ'
ו' | אכ"מ לכתוב (א' ג' וגו') חמישית | ד' לדבר את כל דברי | את וכו' הזאת] ט' ח' | כמ' חמישית | מ' שנאמרה, כ' שאמ' |
1- | שני] אט"מ ח' | כמ' יהושע לה' ששית | לה' | ד' לפני ה' | לה' וכו' וגו' | ט' ח', א' וגו' | וק' הששי | כ' שנאמר, ל' שאמר |
שנאמרה] מ' ח' | ט' ושאר דבורה | 15 | וברק וכו' | ט' ח', מ' וגו' | בן אבינועם] ט' ח', א' וגו' | כמ' שביעית שאמ' (מ' שנאמרה)
ז' דוד וידבר דוד לה' מומור שיר חנוכת הבית ושאר שלמה שני או אמר שלמה | שני] א' ח' | 16 | כמ' דוד וגו' (כ' ח')
חמינית | הזאת] א' ח' | מ' שנאמר, כ' שאמ' | שני] א' ח' | שני וכו' התשיעית | א' בע' קיח] ט' ח' | 17 | כ' דכתיב |

- שלמה את הבית ומה ת"ל מזמור שיר חנוכת הבית לדוד אלא לפי שנתן דוד נפשו עליו לבנותו נקרא על שמו וכה"א זכור ה' לדוד את כל ענותו אשר נשבע לה' נדר לאביר יעקב אם אבא באהל ביתי אם אעלה על ערש יצועי עד אמצא מקום לה' משכנות לאביר יעקב הנה שמעניה באפרתה מצאנוה בשדי יער (שם קל"ב א-ו) וכה"א ראה ביתך דוד (מ"א יב טז) הא לפי שנתן דוד נפשו עליו נקרא על שמו. וכן אזה 5 מוצא שכל דבר שאדם נותן נפשו עליו נקרא על שמו. בשלשה דברים נתן נפשו משה עליהם ונקראו על שמו. נתן נפשו על התורה ונקראת על שמו שני זכרו תורת משה עבדי (מלאכי ג כב) והלא תורת אלהים היא שני תורת ה' תמימה משיבת נפש (תלים יט ח) הא מה ת"ל תורת משה עבדי לפי שנתן נפשו עליה נקראת על שמו והיכן מצינו במשה שמסר נפשו על התורה שני ויהי שם עם ה' (שמות לד כח) ואומר ואשב בהר 10 וגו' (דברים ט טז) הא לפי שנתן נפשו על התורה נקראת על שמו. נתן נפשו על ישראל נקראו על שמו שני לך רד כי שחת עמך (שמות לב ז) והלא עם ה' הם שני והם עמך ונחלתך (דברים ט כט) ואומר באמור להם עם ה' אלה ומארכיו יצאו (יחזקאל לו כן הא מה ת"ל לך רד כי שחת עמך לפי שנתן נפשו עליהם נקראו על שמו. והיכן מצינו 15 במשה שנתן נפשו עליהם שני ויהי בימים ההם ויגדל משה ויצא א אחיו וירא בסבלותם (שמות ב יא) וכתוב ויפן כה וכה הא לפי שנתן נפשו עליהם נקראו על שמו. נתן נפשו על הדיינים ונקראו על שמו שני שופטים ושוטרים תתן לך בכל שעריך (דברים טז יח) והלא המשפט לאלהים הוא <שני כי המשפט לאלהים הוא (שם א יז)> מה ת"ל תתן לך אלא מתוך שנתן נפשו עליהם נקראו על שמו. ומנין שנתן נפשו עליהם שני ויצא ביום 20 השני וגו' ויאמר מי שמך לאיש שר ושופט עלינו וישמע פרעה וגו' (שמות ב יג-יד) וכתוב ולבהן מדין שבע בנות ויבאו הרועים ויגרשו (שם טז יז) מדין ברח ולדין חזר צדקת ה' עשה ומשפטיו עם ישראל (דברים לג כא) הא לפי שנתן נפשו עליהם נקראו

1 את [מ] מ' ח' | אכמ הבית ויכלהו | מזמור [מ] מ' ח' | מ לפי שדעתו ונפשו עליו נקרא | 2 לבנותו [א] ח' | מ ענותו אם אבא וכו' | 3 אכמ ביתי וגו' עד | כ ביתי וגו' אם אתן שנת לעיני וגו' עד אמצא | יצועי | ל ג' וגו' | אכמ לה' וגו' (א מ ח') הנה | 4 מ באפרתה וגו' וכה"א עתה ראה וכו' | אכמ באפרתה וגו' (א מצאנוה) מה הוא אומר עתה ראה | ד ואם כן מה הוא אומר | 5 ד עליה נקראת | א לך נקרא | וכן וכו' שמו ש"א בעה"ס | מ ח' | 6 אכמ דבר ודבר אכמ שלשה | אכמ משה נפשו | ונקרא | 8 והלא וכו' עבדי ש"ס | א ח' | משיבת נפש | כ ח' | 9 הא | כ ח' | כ ת"ל זכרו לא

שנתן | א אלא לפי | עליה | כ על התורה | אכמ וכו' היכן | 10 במשה | רק א | אכמ שנתן | א ח' | ארבעים יום | כ ח' | וגו' | אכמ בהר ארבעים יום וגו' (א ח') | 11 כ נקרא | כ שנייה נתן | 12 אכמ ונקראו | כ הוא שני | 13 ואומר | כ דכתיב | ומארכיו יצאו | א ח' | 14 אכמ ומה ת"ל | לך רד | א ח' | כי שחת עמך | כ ח' | אכמ אלא לפי | אכמ נפשו על יש' נקר' (א נקרא) | אכמ וכו' היכן | 15 במשה | רק א | אכמ על יש' | כ הנה וגו' ויפן | א ויצא וגו' ואומר ויפן | 16 אכמ וכו' וגו' | נפשו | ק ח' | אכמ על יש' נקרא (א ג' יש') | כ שלישייה נתן | 17 כ נקרא | ונקראו | א ג' הדינים | כ לך הלא המשפט | א לך וגו' והלא | 18 הוא | כ ח' | המוסגר אך ח' | כ ומה ת"ל שופטים ושוטרים תתן לך אלא שנתן נפשו על הדין נקרא חזין על שמו | א ומה ת"ל כי המשפט לאלהים הוא שופטים ושוטרים אלא לפי שנתן נפ' על הדין נקרא הדייני' | 19 אכמ וכו' היכן מצינו במשה (כ ח') שנתן (א שנה) נפשו על הדיינים שני ויצא | 20 וגו' | א ואי' | כ וגו' ואמר מי שמך וגו' וכתוב וישמע | א שמך וגו' וישמע פרעה את הדבר הזה וגו' (וכתיב) אך ח' | 21 א בנית וגו' וכת' ויבאו | כ מדין וגו' וכת' ויבאו הרועים וגו' | אך מדיינין ...ולדיינין | 22 כ שני צדקת | כ עשה וגו' | אכמ על הדיינים | א נקראו הדיינים

2 וכן וכו'. בא"א מגיה על פי הגוססא הישנה מה הוא אומר וכו': 6 בשלשה וכו'. מדרש תנאים שופטים, שמות רבה פ"ל ס"ד, במדבר רבא פ"ב ס"ז, תנחומא כאן ופרשת כי תשא ס"לה, שופטים ס"ה, פסיקתא רבתי פ"ה דף יד, ילקוט כי תשא שצא, יהושע ב, מלאכי תקצה, שבת פט, שוחר טוב א ס"ט: 17 הדיינים וכו'. בא"צ גירס דיינין ובמקום שופטים וכו' גרס צדקת ה' עשה וכו' ומחזק פסוק זה, והגירסא דיינין איתא בתנחומא כאן ופי' כי תשא ובפ' שופטים אבל מתחלה מעתיק מלמד שנקראו הדיינים על שם משה וכן בפס"ר איתא הדיינים ומביא לראיה הפסוק וצדקת

על שמו. התשיעית שאמר יהושפט שני ויועץ יהושפט ויעמד משוררים לה' מרלל'ים
בהדרת קדש בצאת לפני החלוק אומר הודו לה' כי לעולם חסדו (דה"ב כ כא) ומה
נשתנית הודיה זו מכל הודיות שבתורה שבכל הודיות שבתורה נאמר הודו לה' כי
טוב כי לעולם חסדו ובוז לא נאמר כי טוב לא כביכול לא היתה שמחה לפניו במרום
על אבדן של רשעים אם על מיתתן של רשעים לא היתה שמחה לפניו במרום קל
5 וחומר על הצדיקים שאחד שקול ככל העולם כולו שני וצדיק יסוד עולם (משלי י כה).
העשירית לעתיד לבא שני שירו לה' שיר חדש תחלתי מקצה הארץ (ישעיה מב י)
<ואומ' שירו לה' שיר חדש תחלתו בקהל חסידים (תהלים קמט א)> כל השירות שעברו
קרואות בלשון נקבה כשם שהנקבה יולדת כך התשועות שעברו היה אחריהם שעבדו
10 אבל התשועה העתידה להיות אין אחריה שעבד לכך קרואה בלשון זכר שני שאלו נא
וראו אם יולד זכר מדוע ראיתי כל גבר ידיו על הלציו (ירמיה לו ו) שכשם שהזכר
אינו יולד כך התשועה העתידה לבא לא יהא אחריה שעבד שני ישראל נושע בה'
תשועת עולמים לא תבושו ולא תכלמו עד עולמי עד (ישעיה מה יו): לה' / לה' אמרה
ולא אמרה לבשר ודם, לא כענין שנאמר להלן ותצאנה הנשים מכל ערי ישראל לשיר
והמחולות לקראת שאול וגו' ואומר ותענינה הנשים המשחקות וגו' (ש"א יח ו-י) אבל
15 כאן לה' אמרה ולא אמרה לבשר ודם: ויאמרו לאמה ר' נחמיה אומר שרת רוח
הקדש על ישראל ואמרו שירה כבני אדם שהן קוראין את שמע. ר' עקיבא אומר רוח

ד' עשה: 1 התשיעית וכו'. לשון התחנומא וכן כתיב
ביהושפט וכו' עולם שירה התשיעית של שלמה שיר השירים
ובמכילתא דרשב"י שמינית שאמר שלמה מזמור שיר חנוכת
וגו' ד"א שירת שלמה דכתיב שיר השירים וכו' תשיעית
שאמר יהושפט וכו': 5 לא היתה וכו' מגילה יג. ספרי
במדבר צד קלד: 10 בלשון זכר. רש"י ערביק יג. תוספ'
פסחים קטז: ד"ה וגאמר, שמות רבה פ"כג ס"יא, שהש"ר
פ"א פסוק ח', שכל טוב דף קצא: 13 לר"ה. ש"ט שם:
16 ר' נחמיה וכו'. סוטה פ"ה מ"ד, תוספתא פ"ה ה"ב,
ירושלמי שם כ ע"ג. ונוסחת הירושלמי מסכמת עם גירסת
כ"י ערפורט, אבל לפי נוסחת הדפוס וכן לפי הברייתא
דבבלי ל: צריך להפך שיטת דר"ע סבר כקטן המקריא את
ההלל ור"א בנו של ריה"ג כגדול המקריא וכן משמע מלשון
המשנה ובברייתא דבבלי הגירסא בדברי ר' נחמיה כסופר
הפורס על שמע ושיטת ר"א בן תדאי הוזכרה בירושלמי
את"כ על שם ריב"ז ובתחנומא ס"יא גורס דברי ר"א בן
תדאי משה פתח תחלה וישראל גומרין כי גאה גאה (וצ"ל
משה פתח תחלה אשריה לה' וישראל גומרין כי גאה גאה)
משה אמר עזי וזמרת יה וישראל אומרים ויהי לי לשועה

1 כ"מ תשיעית | מ שאמרה | ט שאמר יהושפט בצאתו וכו' |
מ שני ויועץ כל העם ויעמד | ב ויועץ על העם ויעמד
משוררים בבית ה' מהללים, א ויועץ כל העם ויעמד | א
ומהללים | 2 אד בצאתו | במקרא: ויועץ אל העם ויעמד
וכו' ומהללים וכו' להדרת וכו' ואמרים וכו' | מ אמר, |
אומר | לה' | א"כ | כי טוב | כ"א א ח' | אטמ מה | 3 טמ
נשתנה | אט זאת | ט הודאות, כ ההודיות | אכ שכל | ט
שכולן נאמר כי טוב וכאן לא | שבכל וכו' שבתורה | מ
ח' | ב נאמרו | מ נאמר בהן כי טוב | 4 כי לעולם חסדו | כ
מ ח' | מ וכאן לא | אכ וכאן (א וכן) הוא אומר הודו לה'
כי לעולם חסדו | כי טוב | ד ח' | אלא | ט מלמד | ב אינו
שמח במפתח של רשעים לא היתה וכו' | מ לפניו שמחה
במרום על איבודן | לפניו | ט ח' | אמר | 5 אט אובודן,
ב אמר | אט וכו' רשעים | א ח' | כ ואם על אבידתן |
מ על איבודן | אם וכו' במרום | ט ח' | מ לפניו שמחה |
לפניו | ד ח' | במרום | אמ ח' | אטמ ק"ו (ט וק"ו) על
אבדתו (א אבידתן) של צדיק אחד שהוא שקול | כ ק"ו על
אבידתן של צדיקים של צדיק אחד שהוא שקול | 6 אטכמ כנגד כל (א ח') העולם | 7 כ"מ עשירית | העשירית | א ח' | מקצה
הארץ | מ בקהל חסידים, כ בקהל | אט בקצה | הארץ | ד ג' אמרו ג' ה' עברו יעקב | 8 המוסגר ד ח' | מ מזמור שיר שירו |
תחלתו וכו' חסידים | מ ח' | אטכ שכל | שעברו | ד כולן | 9 כן | מ ג' כל | ד ח' | 10 ט שהיא עתידה | להיות וכו' | אטכ לבא
(אמ ח') קריה וכו' | אכ לשון | שני | ט ח' | 11 כ וראו וגו' | מדוע וכו' | אטמ ח' | אטכמ כשם שאין הזכר יולד | 12 כ
לבא קריה לשון זכר שאין אחריה | אטמ אין אחריה | כמ בה' וגו' (מ ח') | 13 לא תבושו וכו' | אטמ ח' | טמ את השירה הזאת
לה' | לה' בפ"ב | ח' | 14 אמרת | ד ח' | לא כענין | מ אבל ול כמו, ק שכשם, אטכ כמה | להלן | אטמ ח' | כ תצאנה כל הנשים לשיר
אבל | ו ותצאנה כל הנשים המשחקות וכו' | א הנשים המחוללות מכל ערי יש' וגו' ואומ' ותענינה | ט יש' לשיר במחולות הכה
שאלו באלפיו ודוד בברבותיו אבל וכו' | 15 והמחולות וכו' וגו' | מ ח' | וגו' | מ ח' | 16 אמרה בפ"ב | ד ח' | אטכמ רוח
הקדש שרת | 17 אמ' יש' והיו אומרים שירה כבני | ט ואמר | שירה | ב ג' והיו אומרים שירה, ד ג' והשירה שהיו אומרים |
מ שקורין | וכן אדם הקורא, ל אדם הקורין | רוח וכו' שירה | דט ח' | כ שרת רוח הקדש והיו אומרים שירה כבני |

- הקדש שרת על ישראל ואמרו שירה כבני אדם שהן קוראין את ההלל. ר' אליעזר בן תדאי אומר משה היה פותח בדברים תחלה וישראל עונין אחריו וגומרין עמו. משה היה פותח ואומר שירה לה' וישראל עונין אחריו וגומרין עמו ואשירה לה' כי גאה גאה משה היה פותח ואומר עוי וזמרת יה וישראל עונין אחריו וגומרין עמו לה' איש מלחמה ה' שמו: אשירה לה' נאה גדולה לה' נאה גבורה לה' >נאה התפארת והנצח וההוד לה' < וכן דוד אמר לך ה' הגדולה והגבורה והתפארת והנצח וההוד (דה"א כט יא): אשירה לה' כי גאה גאה. משל למה"ד למלך בשר ודם שנכנס למדינה והיו הכל מקלסין לפניו שהוא גבור והוא חלש שהוא עשיר והוא עני שהוא חכם והוא טפש שהוא רחמני והוא אכזרי שהוא דייק שהוא נאמן ואין בו אהת מכל המדות הללו אלא הכל מחניפין לו אבל מי שאמר והיה העולם אינו כן אלא כל מה שמקלסין אותו יותר דוא מקלסו. אשירה לה' שהוא גבור שני האל הגדול הגבור והנורא (דברים י יז) ואומר ה' עוזו וגבורה ה' גבור מלחמה (תהלים כד ט) ואומר ה' כגבור יצא כאיש מלחמות יעיר קנאה יריע אף יצריח על אויביו יתגבר (ישעיה מב יג) ואומר מאין כמוך ה' גדול אתה וגדול שמך בגבורה (ירמיה י ו). אשירה לה' שהוא עשיר שני הן לה' אלהיך השמים וגו' (דברים י יד) ואומר לה' הארץ ומלואה וגו' (תהלים כד א) ואומ' אשר לו הים והוא עשהו (שם צה ה) ואומ' לי הכסף ולי הזהב וגו' (הג' ב ח) ואומר הן כל הנפשות לי הנה כנפש האב ונפש הבן לי הנה הנפש החוטאת היא תמות (יחזקאל יח ד): אשירה לה' שהוא חכם שני >ה' בחכמה יסד ארץ (משלי יט) ואומר עמו חכמה וגבורה (איוב יב יג) ואומר < כי ה' יתן חכמה מפיו דעת ותבונה

1 על יש' א עליהם | ב והיו אומרים | מ שקורין. ול שהיו קוראין. ק הקורין | ט ר' אלעזר בן עזריה | מ ר' אלעזר | 2 משה וכו' עמו שב' טמ ח' | ד בדבריו | 3 א פותח בדברים | ד ואומר אשירה לה' כי גאה גאה ויש' אומ' סוס ורוכבו רמה בים משה היה אומר עוי. וזמרת יה ויש' עונין אחריו ויהי לי לישועה וכו' | וגומרין עמו | ט ח' | א גאה גאה וגו' | 4 ואומר | ב ח' | עוי וזמרת יה ב' | ב א' ח' | 5 משה וכו' שמו | מ ח' | ואומר | ד ח' | ב אחריו וגו' ה' וכו' | וגומרין וכו' מלחמה | א ח' | 6 עמו | ב ח' | פ לה' כי גאה גאה נאה לה' גדולה | גאה וכו' | אטמ לה' נאו גדולה לה' נאה גבורה | המוסגר ד ח' | מ לו התפארת והנצח וההוד וכו'. אט לה' נאה (א ח') התפארת וכו' | 7 אטמק אומר | ב הגדולה וגו' | והתפארת וכו' | טמ ח' | א וגו' |

8 אשירה וכו' | מ מלך וכו' | כי גאה גאה | אטב ח' | א מושלו משל | משל וכו' | ד מלך וכו' | בשר ודם | ב ח' | 9 והיו | מ ח' | לפניה | מ ח' | ב' סבורין | אטכמפוש ואינו אלא חלש | אטכמ ואינו אלא עני | 10 שהוא | כפש ח' | אטכמ ואינו אלא טפש (טפס) | שהוא | ש ח' | כמ רחמן | אטכמ ואינו אלא אכזרי | שהוא דייק | ד ח' | ואין וכו' | ו ואין נאמן מכל וכו' | ואין בו אחת | ק ח' | מ אחד מכל אלו אלא | א אחת מכולן | 11 ב מידות אלו | ק אלו | אלא | ד ח' | אט מחנפין | ט אותו | ב אבל הק' אינו | כל וכו' מקלוטו ש' יב | אטכמ ח' | 12 לה' | א ח' | מ לה' כי גאה גאה | ב לה' שהוא גדול וגבור שני | ב הגדול וגו' ואומ' לי עוזו | 13 א והנורא וגו' | ב וגבור וגו' ואומר | ד' גבור מלחמה | מ ח' | 14 כאיש וכו' | אטמ ח' | ב וגו' | 15 ב ד' וגו' | גדול וכו' | מ וגו' | אתה | ט ח' | 16 שני | א ח' | הן | ט ח' | השמים | אט ג' ושמ' השמים | וגו' | מ ח' | אטכ ואומר אשר לו הים וגו' | אט והוא עשה. ט ג' וגו' | ואומ' לה' הארץ ומלואה (ב ג' וגו') ואומ' לי וכו' | 17 ואי וכו' | עשהו | מ ח' | ב הכסף וגו' | הזהב | ש ג' ואומ' והעושר והכבוד מלפניך | וגו' | אטמ ח' | 18 כל | ד ח' | כנפש וכו' | טמ ח' | אב וגו' | במקרא | וכנפש | 19 ד כי הוא | המוסגר ד ח' | ב בחכמה וגו' | 20 טב וגבורה וגו' | מפיו וכו' | אטמ ח' | ב וגו' |

וזה שבשם כי בסגנון הזה היו אומרים למ"ד שהיו קוראין כקוראין את שמע. ועיין שכל טוב דף קצא: 6 נאה וכו'. בתנחומא ס"א: נאה שירה לה' נאה גבורה לה' וכו'. וכן בש"ט דף קצא לו נאה שירה לו נאה גדולה וכו'. ולשון מתקן הוא אבל בפ"ו כלפנינו: 8 מלך וכו'. עיין בח"ג, המלות אשירה וכו' נאה כבר מחקן בא"צ. וכן לתנייהו במ"ח ותנחומא ומכילתא דרשב"י אבל ש"ט דף רא גורס אשירה לה' מלך וכו'. ובפ"ו איתא ד"א אשירה לה' כל שאדם יכול לשבח ולהלל אינן מספיקין די הלילו של הקב"ה אבל ממה דמסיים בסוף הא לו נאה גדולה וכו' משמע דהוא דבור אחד עם הקודם. ולקיים הגירסא שלפנינו אפשר לומר דהוא נתינת טעם למה שקדם. דלו נאה גדולה מפני שהוא למעלה מכל קלוס. ומלשון רש"י משמע דמלות כי גאה גאה דייק ומפרש דהוא נעלה על כל השירות:

(משלי ב ו) וא' יהוב חכמתא לחכימין ומנדעא לידעי בינה (דניאל ב כא) וא' מי לא ייראך מלך הגוים כי בכל חכמי הגוים ובכל מלכותם מאין כמוך (ירמיה י ז). אשירה לה' שהוא רחמן שני ה' ה' אל רחום וחנן וגו' (שמות לד ו) >ואומר חנן ורחום ה' (תהלים קמה ח) < ואומר כי אל רחום ה' וגו' (דברים ד לא) ואומר וכו' רחמך ה' וגו' (תהלים כה ו) ואומר טוב ה' לכל וגו' (שם קמה ט) ואומר לה' אלהינו הרחמים והסליחות (דניאל ט ט). אשירה לה' שהוא דיין שני כי המשפט לאלהים הוא ואומר אלהים נצב בעדת אל (תהלים פכ א) ואומר הצור תמים פעלו וגו' (דברים לב ד). אשירה לה' שהוא נאמן שני האל הנאמן וגו' (שם ז ט) ואומר אל אמונה ואין עול וגו' הא לו נאה גדולה וגבורה ותפארת והנצח וההוד. אשירה לה' שהוא נאה שהוא הדור שהוא משובח ואין כערכו שני כי מי כשחק יערוך לה' ידמה לה' בבני אלים ואומר אל נערץ בסוד קדושים רבה ואומר ה' אלהי צבאות מי כמוך חסין יה (תהלים פט ז-ט) מהו צבאות אות הוא בתוך צבא שלו וכן הוא אומר ואתא מרכבות קדש (דברים לג ג) אית הוא בתוך רכבות קדש שלו וכן דוד אומר אין כמוך באלהים ה' ואין כמעשיך (תהלים פו ח) וכה"א דודי צח ואדום ואומר ראשו כתם פז ואומר עיניו כיונים על אפיקי מים ואומר לחיו כערונת הבושם ואומר ידיו גלילי זהב ואומר שוקיו עמודי שש (שה"ש ה י-טו). ר' יוסי הגלילי אומר הרי הוא אומר מפי עוללים ויונקים יסדת עוז (תהלים ח ג) מפי עוללים אלו עוברים שבמעזי אמן שני או כנפל טמון לא אהיה וגו' (איוב ג טו) ויונקים אלו שיונקים משדי אמן שני אספו עוללים ויונקי שדיב (יואל ב יב). רבי אומר עוללים אלו עוללים שבחוץ שני להכרית עולל מחוץ (ירמיה ט כ) ואומר עוללים שא' לחם (איכה ד ד) יונקים לו שעל שדי אמן שני אספו עוללים

9 הא לו וכו'. בא"צ מוחק אלו המלות וגורסם בסוף אחר עמודי שש, וכן הוא במכ' דרשב"י אבל בתנחומא ומדרש חכמים ליתא כלל וכלפנינו הוא בשאר הנוסחאות וכן בש"ט דף רא. ולפי גירסא זו צריך לומר דכאן הוא סוף הדבור ומכאן ולהלן הוא פנים שניים: 13 אות הוא וכו'. דייק מדכתיב אתה בה"א והיה ראוי להיותו באל"ף, מ"ס. ועיין ספרי דברים מ"סא שמג ומדרש תנאים שם לג ב דף ריא ותנחומא שם ס"ה ופסיקתא זוטרתי שם ושכל טוב כאן ותגיגה טו: 17 עוברין וכו'. לפי הירושלמי סוטה כ ע"ג ותוספתא פ"ו ה"ד עולל הוא המוטל על ברכי אמו ועפ"ז מגיה בא"צ שני צאין ממעי אמן, וא"י. ומאמר דר"מ בירושלמי על שם ר"ג. ועיין בבלי ל, ותוספות שם ד"ה ר"מ, וברכות ג, ושוח"ט ח ס"ה והגירסא שם משובשת. ילקוט תהלים תרמ, ותרגום ירושלמי כאן, ובש"ט דף רא השמיט דעת ריה"ג:

1 א יאהב חכמה | ומנדעא | וכו' | אט' ח', כמ' וגו' | ואומר וכו' | כמוך | מ' ח' | אטכ' ואומ' כי (א מ') בכל וכו' | 2 ט חכמה גוים | ובכל וכו' | אט' ח', כ' וגו' | א ואומר אשירה | 3 ה' מ' ח' | אל' א' ח' | וחנן | ט ח', כ' וגו' | וגו' | אטמ' ח' | המוסגר ד' ח' | ט רחום וחנן | ה' ח' | א ג' וגו' | 4 ואומ' כי וכו' רחמך ה' וגו' | אמ' ח' | טכ' ח' | אלהיך וגו' | ט ח' | ואומר וכו' | כ ואומר טוב ה' לכל וגו' ואומר וכו' רחמך ה' וגו' ואומר לה' אלהינו וכו' | וגו' | ח' ח' | אט' לכל ורחמיו ואומר | וגו' | מ' ח' | 5 וגו' | ח' ח' | אט' לכל ורחמיו ואומר | וגו' | מ' ח' | 6 והסליחות | ט וגו' | אשירה לה' | ד' ח' | שני' מ' ח' | ואומר | א' ח' | 7 | ב אל' וגו' הצור | אל' א' ג' וגו' | פעל' א' ח' | וגו' | טמ' ח' | 8 וגו' | אכמ' ח', ט שומר | כ אמונה וגו' | 9 וגו' | אטמ' ח' | הא וכו' והוד | מ' ח' | הא וכו' | אב' הא לה' נאה גבורה (כ הגבורה) ותפארת (א לו התפארת) וכו', אשירה לה' שהוא נאה לגדולה וגבורה וכו' | והנצח וההוד |

ד' ח' | א הנצח | 10 ואין כערכו | רק ד' | כ יערוך לך | ידמה וכו' | טמ' ח', אב' וגו' | 11 רבה | ק' ג' וגו' | ואומר | ט ח' | ד"ה | אט' ח' | אלהי' מ' ח', אט' אלהים | אב' יה (א ג') וגו' | וכה"א ה' אלהי הצבאות (א צבאות) אות הוא בתוך צבא שלו וכה"א ואתא וכו' | 12 מהו וכו' שלו ש' יג' | מ' ח' | במקרא: ואתה | 13 אות | א ח' | בק' אתא | א בריבבות שלו | ו' שלך | א וכה"א | דוד | טב ג' הוא | ד אמר | ח' ח' | כ' ג' וגו' | ואומר | דמ' ח' | חזב | כ ג' וגו' | ואומר | מ' ח' | 16 אב' שש וגו' | ר"י וכו' וגו' | ש"א בע' הס' | מ' ח' | כ עוללים וגו' | 17 יסדת עוז | ט ח', א וגו' | מפין | אטכ' וכן מכירי תהלים דף כה ח' | עוברים | אר' ח' | כ טמון וגו' | 18 וגו' | א כעולל | אב' יונקים | ט שדי | ט ויונקים רבי וכו' | 19 עוללים בפ' ב | אטכ' ומכירי ח' | כ מחוץ | 20 ואומר | ט ח' | מכ' ויונקים | ט ויונקים אלו שיונקים שדי | כ שעל די אמן | אספו עוללים | ד' ח' |

ויונקי שרים (יואל ב טז) אלו ואלו פתחו פיהם ואמרו שירה לפני המקום שני אשירה לה' וגו'. ר' מאיר אמר אף עוברין שבמעי אמן פתחו פיהן ואמרו שירה לפני המקום שני במקלות ברכו אלהים ה' ממקור ישראל (תהלים סח כז) ולא ישראל בלבד אמרו שירה לפני המקום אלא אף מלאכי השרת שני ה' אדוננו מה אדיר שמך בכל הארץ אשר תנה הודך על השמים (שם ח ב).

5

פרשה ב

- כי גאה גאה, גאני וגאתני גאני במצרים שני ואמרת אל פרעה כה אמר ה' בני בכורי ישראל (שמות ד כב) אף אני גאתני במצרים שני השיר יהיה לכם כליל התקדש חג ושמחת לבב כהולך בחליל לבא בהר ה' אל צור ישראל (ישעיה ל כט). דבר אחר כי גאה גאה גאני וגאתני גאני על הים שני ויסע מלאך האלהים (שמות יד יט) אף אני גאתני על הים ושרתי לפניו שירה שני אשירה לה' כי גאה גאה, ד"א כי גאה גאה, גאה 10 ועתיד להתנאות שני כי יום לה' צבאות על כל גאה ורם על כל נשא ושפל ואומר על כל ארזי הלבנון הרמים והנשאים <ועל כל ההרים הרמים ועל כל מגדל גבוה וגו'> ועל כל אניות תרשיש ועל כל שכיות החמדה ושח גבוהות האדם ושפל רום אנשים ואומר והאלילים כליל יחלוף (ישעיה ב יב-יח). ד"א כי גאה גאה, מתגאה הוא על כל המתנאים שבמה שאומות העולם מתנאים לפניו בו הוא נפרע מהם שכן הוא אומר 15 בדור המבול שורו עבר ולא יגעיל תפלט פרתו ולא תשכל (איוב כא י) ואומר ישלחו כצאן עייליהם וילדיהם ירקדון ישאו בתוף וכנור וישמחו וגו' מה נאמר שם <ויאמרו לאל סור ממנו וגו'> מה שדי כי נעבדנו ומה נועיל כי נפגע בו אמרו לא טפת גשמים היא אין אנו צריכין לה אלא ואד יעלה מן הארץ והשקה את כל פני האדמה (בראשית

1 ט יונקי | ב הק' | וגו' טכ ח' | שני וכו' המקום ש' | א מכי: ח' | 2 וגו' ט ח' | מ אומר | אמר | ב ח' | מ אמן אמר | ב הק' | שני | ב ח' | וכו' | מ ח' | ארבע וגו' | ולא א אלא | 4 לפני וכו' אלא | ט ח' | לפני המקום | אמ ח' | ב הק' | מ אפילו | מה וכו' | ב ח' | 5 אשר וכו' | אטמ ח' | (ב) 7 מ גאוני וגאתני וכן כ' | אטכ וגאתני וכן כ' | שני | ט ח' | מ ואמרת | לוי | ואמרת אל פרעה | דט ח' | כה אמר ה' | דמ ח' | 8 אף אני | ד ח' | מ ח' | אני | ד וגאתני | טמ לכס וגו' (מ ח') | ב כליל וגו' | 9 א חג וגו' | במק' לב | ד"א וכו' וגאתני | טמשת ח' וכו' במכילתא דרשב"ן

(ב) 11 ד"א וכו'. בתנחומא ושכל טוב אינו גורס ד"א כי גאה גאה, ולשון השכל טוב דף רב גאה עכשיו ועתיד להתנאות, ולשון התנחומא גאה בעוה"ו ועתיד להתנאות בעוה"ב: 15 יחלוף. תנחומא ס"ב, פסיקתא וזושרתי ושכל טוב דף רב: — מתגאה וכו'. ועפ"ז הוא תרגום אונקלוס ויונתן, ועיין חגיגה יג. ושמות רבה פ"ב ס"ג: 17 בדור המבול וכו'. עיין כל זה תוספתא סוטה פ"ג ה"ו וכו', ספרי דברים פיסקא מג, מדרש תנאים שם יא טז דף לו, בבלי סנהדרין קה, במדבר רבה פ"ט ס"כד, ועיין עוד ויקרא רבה פ"ה ס"ב, פסיקתא וזושרתי ס"ו, קהלת ר' פ"ב פסוק ב.

10 גאה בפ' ב | א ח' | מ גאוני | שני | ט ח' | אטכ האלהים וגו' | 11 ושרתי | אטכמ ואמרת | שני וכו' גאה | ט ח' | כי גאה גאה | אכמ ח' | כי בפ' ב | טמ ח' | גאה בפ' | ד ח' | 12 כ גאה וגו' | ט ורם ועל כל ארזי | מ ורם ואומר ועל כל אניות תרשיש ועל כל ארזי הלבנון ועל כל ההרים הרמים ואומר ושח | על כל נשא ושפל | אק ח' | ואומר | ב כתיב | וכך ועל | 13 ק לבנון | אטכ הלבנון וגו' (ט ח') ועל (א על) כל | המוסגר ד ח' | ההרים | ט ח' | הרמים | א ג' וגו' | א גבוה ואומר ועל | וגו' | ט ח' | 14 אטכ תרשיש ואומר (ב וגו') ושח | החמדה | וק ג' ועל כל מגדל גבוה | ארט אדם | ב אדם וגו' | ושפל רום אנשים | אטמ ח' | 15 ואומר | דמ ח' | כי | ט ח' | גאה | א ג' גאה | הוא | מ ח' | כל | ד ח' | 16 מ אומות | חעולם | ט ח' | הוא | אטכמ ח' | 17 אט בדורו של מבול | אכ עבר וגו' וישלחו | טמ יגעיל ישלחו (ט ח') יצאו | 18 אטכמ עייליהם וגו' (טמ ח') ישאו בתוף וגו' (טמ וכנור) מה (ב ומה) נאמר (ט מה שנאמר, מ מה כתיב) | המוסגר ד ח' | 19 וגו' | טמ ח', א ואמר | אטכמ נעבדנו וגו' (אטמ ח') אמר | 20 ד הוא | אנו | מ ח' | ד לו | מ שני ואיר | והשקה וכו' | טמ ח', א וגו' |

ב ו) אמר להם הקב"ה שומים שבועולם בטובה שהשפעתו לכם אתם מתנאים בה לפני
 בה אני נפרע מכם שני ויהי הגשם על הארץ ארבעים יום וארבעים לילה (שם ז יב).
 ר' יוסי בן דורמסקית אומר הם נתנו עיניהם העליונה בהתהווה כדי לעשות תאותם
 והקב"ה פתח עליהם מעינות מלמעלה ומלמטה כדי לאבדם שני ביום הזה נבקעו כל
 מעינות תהום וארובות השמים נפתחו (שם ז יא). וכן אתה מוצא באנשי מגדל שבמה
 שנתנאו לפניו בו נפרע מהם שני ויאמרו הבה נבנה לנו עיר ומגדל וראשו בשמים
 ונעשה לנו שם פן נפוצ ואחריו מה כתיב ויפץ ה' אותם משם (שם יא). וכן את מוצא
 באנשי סדום שבמה שנתנאו לפניו בו נפרע מהם שני ארץ ממנה יצא לחם ותחתיה
 נהפך כמו אש מקום ספיר אבניה ועפרות והב לו ואומר נתיב לא ידעו עיט ולא שופתו
 עין איה ואומר לא הדריכוהו בני שחץ ולא עדה עליו שחל (איוב כח ה-ה) אמרו
 הסדומיים אין אנו צריכינן שיבא אדם אצלנו אלא הרי מזון יוצא מאצלנו וכסף וזהב
 ואבנים טובות ומרגליות יוצאות מאצלנו בואו ונשכח תורת רגל מארצנו אמר ד"ר
 הקב"ה שומים שבועולם בטובה שהשפעתו לכם אתם מתנאים אתם אמרתם נשכח
 תורת רגל מארצנו אף אני אשכח אתכם מן העולם שני פרץ נדל כעם גר הנשכחים
 מיני רגל דלו מאנוש נעו (שם ד) ואומר ישליו אהלים לשודדים ובטוהות למרגזי א'
 מי גרם להם לאשר הביא אלוה בידו (שם יב ו). וכד"א ותגבהנה ותעשנה תועבה
 לפני ומה גרם להם ואסיר אתהן כאשר ראיתי (יחזקאל טז ג). וכד"א הגה זה היה עון
 סדום אחותך גאון שבעת לחם ועלות השקט היה לה ולכך ויד עני ואביון לא החזיקה
 (שם מט). וכד"א לפני שחת ה' את כדום ואת עמורה כגן ה' כארץ מצרים (בראשית
 יג י) ואחר מה כתיב ותשקן את אביהן יין בלילה הוא (שם יט לג) וכי מאין היה להם
 יין במערה אלא שזמן להם הקב"ה יין כענין שנאמר ויהיה ביום ההוא יטפו ההרים נכים
 יין במערה אלא שזמן להם הקב"ה יין כענין שנאמר ויהיה ביום ההוא יטפו ההרים נכים

3 עיניהם וכו'. בראשית רבה פ"ב ס"ז: 10 איה. בא"צ
 גורס כאן וכה"א הנה זה היה עון סדום וכו' עד יטפו ההרים
 עסיס, ובאמת דסדר זה יותר מיושר אבל כלפנינו כן הוא
 גם בתוספתא, בספרי ותנחומא: 20 וכי וכו'. בראשית רבה
 פ"ב ס"ח:

1 אטכ המקום | שבועולם | ד' ח' | לכם | אכמ' ג' בה | בה |
 כמ' ח' | לפני | אכמ' ח' | 2 בה | אט' ח' | כ הייכם בה | מ
 שג' ואיד יעלה מן הארץ | כ הגשם וגו' | ארבעים וכו' | ט
 ח', א וגו' | 3 ר"י וכו' | נפתחו ש' ה' מ' ח' | כ את עיניהם |
 ד העליונים, כך העליון | 4 אטכ והמקום | מעינות | כ
 ח' | ט מלמטה ומלמעלה | כדי | ד' ח' | כ ההוא | אטכ

נבקעו וגו' | 5 במקרא: תהום רבה | כ המגדל | מגדל | ד' ג' ובאנשי דור הפלגה | מ בנה | א שבדבר | 6 לפניו | כמ
 ח' | ויאמרו | אכמ' ח' | כ הבה וגו' | ומגדל וכו' | מ ח', א וגו' | ד השמימה | 7 ונעשה וכו' | ד וגו' | הבה נגדה וגו'.
 ויפן | א אחריו | אותם | א' ח' | כ אותם וגו' | א משם וגו' | 8 מ במה | לפניו | כמ' ח' | ותחתיה וכו' | אש | כמ' ח', א וגו' |
 9 אטכמ ספיר אבנים | אכמ' ספיר אבניה | וגו' | כמ' ח' | נתיב | נתיב וכו' | ד הפסוק לא הדריכוהו קודם פסוק נתיב וכו' |
 אטכמ עיט וגו' | כמ' ח' | לא הדריכוהו | 10 אכמ' כחץ וגו' | כמ' ח' | אכמ' לא עדה | 11 א אנשי סדום | אדם
 ק ח' | אלא | דט' ח' | ט שהרי | 12 אטכ יוצא | יוצאות מאצלנו | מ ח' | בואו | אכמ' ח' | אטכמ ונשכח | אכמ' נשכח | את
 ט ח' | הרגל מבינינו | אכמ' מבינו | להם | מ ח' | 13 אכמ' | שוטים וכו' מארצנו | מ ח' | א בטובות | אכמ' |
 ואתם אומרים נשכח את ט ח' | הרגל מבינו | ט ח' | הנשכחים וכו' ראיתי ש' יין מ' ח' | 14 א גר וגו' ואומ' לפי בוז
 לעשתות שאנן וגו' ישליו | כ נחל וגו' לפי בוז וגו' ישליו אהלים וגו' מי גרם | 15 ט רגל לפי בוז לעשתות שאנן וגו'
 ישליו | אט לשודדים וגו' | ח' ח' | מי | יך ובוכחים | 16 א וכה"א הנה זה | דמכ ותגבהנה | כ תועבה וגו' | 17 ומה גרם להם
 ד ח' | מה | ט ח' | ואסיר אתהן | ק ח' | ט אתכם | כ ראית | וכה"א | וק ונתיב ואומר, ל ואומר, כ' ב' בכדום | היה | מ ח' |
 18 גאון וכו', לה | כמ' ח', א וגו' | מ אחותך וגו' ויד | ולכך | אכמ' ומי | ט מה, א מי | גרם להם | ח' | וידי | אט | 19 וכה"א
 וכו' רצונו ש' א בע' הס' | מ ח' | כ ה' וגו' ואחריו מה כת' ותשקין | ט עמורה מה כתיב ותשקין | א סדום וגו' מה כת'
 ותשקין | 20 וכי כהוב | ב אביהן וכי בנין | אכמ' יין | א ג' וגו' וכי מינין | יין | ד ח' | 21 מך הב"ה. כ ה', א המקום | יין |
 ד ח' | א יטפו וגו' |

- (וואל ד יח) אם כן וימן הקב"ה למכעיסיו קל וחומר לעושי רצונו. וכן אתה מוצא במצריים שבמה שנתנאו לפניו בו נפרע מהם שני ויקח שש מאות רכב בחור וכתוב אחריו מרכבות פרעה וחילו ירה בים וגו'. וכן אתה מוצא בסיסרא שבמה שנתנאה לפניו בו נפרע ממנו שני ויועק סיסרא את כל רכבו תשע מאות רכב וגו' (שופטים ד יג) וכתוב מן שמים נלחמו הכנכים ממסילותם נלחמו עם סיסרא. וכן אתה מוצא בשמשון הגבור במה שנתנאה לפניו בו נפרע ממנו שני ויאמר שמשון אל אכיו אותה קח לי כי היא ישרה בעיני ואומר ואכיו ואמו לא ידעו כי מה' וגו' (שם יד ג-ד) וכתוב ויאחזוהו פלשתים וינקרו את עיניו ויורידו אותו עזתה (שם טז כא). ר' יהודה אומר תחלת קלקלו בעזה היתה ולכך לא היה ענשו אלא בעזה. וכן אתה מוצא באבשלום במה שנתנאה בו נפרע ממנו שני וכאבשלום לא היה איש יפה וגו' ובגללו את ראשו וגו' (ש"ב יד כה-כו). ר' יהודה אומר נזיר עולם היה והיה מגלח לשנים עשר חדש שנא' ויהי מקץ ארבעים שנה ויאמר אבשלום אל המלך אלכה נא וגו' ואומר כי נזר נזר עבדך בשבתי בג' וגו' (שם טז ז-ח). ר' יוסי הגלילי אומר נזיר ימים היה והיה מגלח אחת לשלשים יום שני מקץ ימים לימים וגו' רבי או' כל ערב שבת היה מגלח שכן דרך בני מלכים לגלח בכל ערב שבת מה היה בסופו ויקרא אבשלום לפני עבדי דוד ואבשלום רוכב על הפרד וגו' (שם יח ט). וכן את מוצא בסנחריב במה שנתנאה בו נפרע ממנו שני ביד מלאכיה חרפת ה' וגו' ואומר אני קרתי ושתיתי מים וגו' (מ"ב יט כג-כד) ואומר ויצא מלאך ה' ויך במחנה אשור מאה ושמונים וחמשה אלף (שם לה) אמרו הגדול שבהם היה ממונה על מאה ושמונים וחמשה אלף והקטון שבהם אין

1 אטל כן | אט המקום. כ הק' | טכ למכעיסים | ב לעושה | 2 א במצ' | טכלמ במצרים | מ במה | לפניו | כמ ח' | ט בו נפלו שני' | כ נפרעין | א רכב וגו' | כ בחור וגו' | 3 אחריו | אר ח' | אטכ וחילו וגו' (כ ח') | וגו' | מ ח' | אתה מוצא | ח' | טכלמ במה | 4 לפניו | כמ ח' | בן | ט כן | ק ויועק | ק רוכבו וגו' | סיסרא | טמ רכבו מה כתוב אחריו (מ בו) | מן | א מאות וגו' | כ רכב ברזל ומה כת' אחריו מן השמים | 5 א מה כת' | הכוכבים וכו' | טמ ח' | אכ וגו' | 6 הגבור | רק ו | אטכ שבמה | ט בו נפל ונפרע | לפניו | ד כמ ח' | ממנו | ד ח' | אביו | ד' וגו' | 7 אכ לי וגו' | ואביו | היא | מ ח' | ואומר וכו' | וגו' | טמ ח' | אכ ידעו וגו' | אטכ אחריו מה כתוב | מ מה כתוב אחריו | 8 | ויאחזוהו | וינקרו את עיניו | וק ח' | ל וגו' | א ג' וגו' | ו יורידהו, ט לק ויורידוהו | א עזתה ויאסרוהו וגו' | מ ר' | אומר | 9 | קלקלו, אטכמ קלקלתי | מ בעזתה | היתה | ט ח' | ו היא, למ היה | אטכמ לפיכך | לא ט ח' | אלא | ט ח' | ד וכמו כן באבשלום | וכן וכו' וגו' | ש' | טז | מ ח' | אכ שבמה,

1 אם כן וכו'. בא"צ מוחק מכאן עד רצונו ובאמת אינו שייך לכאן, אבל בשביל זה אין למוחקי ואשגרת לשון היא מן הספרי: 5 וכתוב וכו'. אינו מבואר איך הוא מזה כנגד מדה, ובבה"מ פירש על פי הגמרא דפסחים קתני: ובמ"ע פירש דהכוונה על הכתוב או הלמו עקבי סוס אבל בתוספ' שם ה"י מפורש דסיסרא לא נתנאה אלא בלגיונות שאין מקבלין שכר שני' באו מלכים נלחמו בצע כסף לא לקחו ואף הקב"ה לא נפרע מהם אלא בלגיונות שאין מקבלין שכר שני' מן שמים וכו' ואולי דלזה כאן גם בעל המכילתא אלא שקיצר יותר מן הראוי: 6 בשמשון. סוטה פ"א מ"ח, תוספתא לעיל, בבלי שם טז, ירושלמי יז ע"א: 7 ואומר ואביו וכו'. בא"צ מוחק זה המאמר וכן ליתא בתוספתא וברייטא דבבלי ובמ"ס כתב דאפשר דהגהה היתה על הגלין והיא קשית הגמרא והכתוב ואביו ואמו וכו' ונכנסת בטעות לפנים: 9 ר' יהודה. בתוספתא ובבלי וירושלמי שם בשם רבי: 11 ר"י וכו'. בתוספתא שנויים בשמות האומרים, ועיין נזיר ד: ובא"צ מגיה על פי הגמרא בדברי ר' יהודה שני' מקץ וגו' ונאמר ויהי מקץ ימים: 16 בסנחריב וגו'. סנהדרין צד, ועיין תרבי"א פ"ז דף מה:

10 אכ יפה בכל ישראל וגו' ואומר (א ח') ובגללו (א ח') | אטכ מלך וגו' (א וגמרא) כי נזר | ואומר וכו' | ד ח' | 13 אטכ עבדך וגו' | הגלילין | אטכ ח' | 14 ל אחד | כ והיה מקץ, א ויהי מקץ | אט לימים אשר יגלח (א ג' וגו') | 15 אטכ להיות מגלחים מע"ש לע"ש | א ומה כתוב ויקרא | מה וכו' | טכ וכה"א ויקרא אבשלום | כ עבדי המלך ואבשלום | 16 וגו' | ט ח', כ ויבא הפרד תחת שובך דהגליל | הגדולה וגו' | את מוצא | ד ח' | אטכ בסנחריב שני ביד וכו' | 17 כ ביד עבדיך | וגו' וכו' | וגו' | מ ח' | וגו' | ט ח' | ואומר | א ח' | טכ וכתוב אני | א ושתיתי וגו' | וגו' | ט ח' | 18 ט מהו אומר ויצא | אכמ ומה כת' אחריו (מ מה כתוב בו, א מה הוא אומ') ויהי בלילה ההוא ויצא | א במחנה וגו' | במחנה וכו' | מ ח' | מאה וכו' | ט ח', כ וגו' | במקרא: שמונים | 19 מ על קפ"ה אלפים, ט קפ"א אלף |

פחות משני אפים שני ואיך תשוב את פני פחת אחד עברי אדוני הקמנים וגו' (שם יח כד) ואימר זה הדבר אשר דבר ה' עליו בזה לך לענה לך וגו' את מי חרפת וגדפת וגו' (שם יט כא—כב) וכתוב עוד היום בנוב לעמוד (ישעי י לב). וכן אתה מוצא בנביאנוצור במה שנתנאה בו נפרע ממנו שני ואתה אמרת בלבבך השמים אעלה (שם יד יג) ואומר אעלה על במתי עב מהו אומר אחריו אך אל שאול תורד. וכן אתה מוצא בצור במה שנתנאה בו נפרע ממנו שני כה אמר ה' אליקים צור את אמרת אני כלילת יופי בלב ימים גבולך (יחזקאל כו ג—ד) מה כתיב שם כה אמר ה' אליקים הנני עליך צור והעליתי עליך גוים רבים כהעלות הים לגליו (שם כו ג) וכן אתה מוצא בנגיד צור שני בן אדם אמור לנגיד צור כה אמר ה' אלהים יען נכה לבך ותאמר אל אני ומה כתיב אחריו מותי ערלים תמות ביד זרים (שם כח ב—י) היא במה שאו"ה מתנאין לפנינו בו נפרע מהם שנאמר כי נאה נאה: סוס ורוכבו רמה בים, וכי סוס אחד היה ורכבו אחד היה והלא כבר נאמר ויקח שש מאות רכב בחור <ואומר מרכבות פרעה וגו'> אלא כשישראל עושין רצונו של מקום אויביהן אין עומדין לפנייהם אלא כסוס אחד ורכבו. כיוצא בו אתה אומר כי תצא למלחמה על אויביך וראית סוס ורכב (דברים כ א) וכי סוס אחד היה ורכב אחד היה <והלא כבר נאמר עם רב ממך> אלא כשישראל עושין רצונו של מקום וכו': סוס ורוכבו, מגיד שהסוס קשור ברכבו ורכבי קשור בסוס עולים במרום ויורדים לתהום ואין נפרדים זה מזה, משל לאדם שזרק שני כלים לאויר ונפרדים הן מיד זה מזה אבל כאן סוס ורוכבו יחד רמה ירה, כתוב אחד אומר רמה בים וכתוב אחד אומר ירה בים כיצד יתקיימו שני כתובים הללו, רמה שהיו עולין למרום, ירה שהיו יורדים לתהום ד"א <רמה כיון שראו ישראל שרה של אומה

13 כסוס אחד. ספרי דברים פ"ט קצ, מדרש תנאים שם פ"ב א דף קיח: 17 משל לאדם. באיפת צדק מגיה אדם וא"צ: 20 לתהום. לקמן פרשה ד, רש"י: — שרה. שמות רבה פ"ט ס"ט, פ"א ס"ה, פ"ב ס"ב, פ"ג ס"ט; דברים

ט לא היה פחות | 1 א פחות | כ אחד וגו' זה | ט אחת | ד מעבדי | אטמ אדוני הקטנים (ט ח') ואתן (אט ואתנה) לך אלפים סוסים (א ג' וגו') | וגו' | ל ח' | 2 ואומר | אר ח' | וק וזה | א צוה | עליו | מ ח', וק אליו | בזה וכו' לך וגו' | ד ח' | לענה לך | כ ח' | וגו' | ג מ ח' | וגדפת | ד ח' |

וגו' | טמ ח' | 3 א מה הוא אומ' עוד, מ מה כת' אחריו עוד | ט ואומר עוד | אתה מוצא | דב ח' | אט שבמה | שבמה וכו' ממנו | כ ח' | 4 שנתנאה | א ג' לפניו | ט בו נפל ואתה וכו' | שני' | א ח' | השמים אעלה | וכך ח', ל וגו', א ג' וגו' | ואומר | רק ד | 5 טבמ עב וגו' (טמ ח') וכתוב (כמ מה כת') אחריו | א עב וגו' אך | ו אחריו | כ תורד וגו' | א תורד אל ירכתי בור וגו' | כ וכן בצור שני' צור את | ד וכן בצור ובמלכה במה שנתנאה (ל שנתנאו) בו נפרע מהם שני' צור את וכו' יופי ובמלכה מה הוא אומר ותתן לבך וגו' וכתוב על צור הנני אליך צור ובמלכה נאמר מותי ערלים תמות הא למדת במה שנתנאו או"ה בו נפרע מהם | אט שבמה | 6 א שנתנאה וגו' שני' צור | ט שני' את וכו' | כ יופי וכת' אף אמרת בלב ימים גבולך וגו' אחריו מה הוא אומר הנני עליך | 7 אט גבולך וגו' (ט וכתוב) הנני | כ צור והעליתי עליך קהל וכן בנגיד צור שני' | 8 רבים מ ח' | וכן אתה וכו' זרים | ג מ ח' | א בנגיד צור שבמה שנתנאה וגו' בן אדם | 9 כה וכו' אלהים | ט ח' | ותאמר אל אני | כ ח' | א אני וגו' | אט מהו אומר מותי | 10 כ ערלים וגו' | א זרים וגו' | מ שהאומות העולם, א שבאומות העולם | נפרע | ב גפ | 11 מ לכך נאמר | סוס ורוכבו וכו' | ט ד"א וכו' | רמה בים | אטמ ח' | והיה בפ"א | א ח' | דמ הוא | אטמ ורכב | ל ורוכבו | מ אורכב | ארט הוא | 12 ט רכב ומרכבות פרעה וחילו | המוסגר דט ח' | ואומר | אכ וגו' | וגו' | מ ח' | 13 אטממ רצונו של מקום (כ הק') אין אויביהם לפנייהם אלא | אכל ורוכבו | 14 אטממ כיוצא בדבר | כ למלחמה וגו' | על אויביך | מ ח' | 15 מ סוס ורכב אחד | היה בפ' א | אט, ד הוא וכן בס' | א ורכב | א הוי, ט הוא | המוסגר ד ח' | א ממך וגו' | 16 ט עושין וכו', כ עושין רצונו של הק' אין אויביהם לפנייהם אלא כסוס אחד ורכבו | למ ברוכבו, אט ברכב | ורכבו קשור בסוס | מ ח' | אט ורכב, כל ורוכבו | 17 אט ועולין | אטממ למרום | אט ואינן | משל וכו' | מ והלא הורק ב' כלים | ט אדם | אטמ זורק | 18 אטממ לאויר לא (ט ח') סוף (כ לסוף) אחד (אטמ ב' מהם) להפריד מחברו | סוס וכו' יחד | ק ח' | סוס וכו' | אט כמ רמה, ירה (מ ירה רמה) רמה שעולין (אטמ שהיו עולין) למרום ירה שיוירדין (אטמ שהיו יורדין) לתהום ואין (אט ואינן) בפרדין זה מזה | כתוב וכו' לתהום ש"כ | מ ח' | 19 בים | אטמ ח' | וכן בס' | אומר | כ ח' | א לו | ט לא רמה | 20 ט למעלה...למטה | לתהום | א ג' | אין בפרדין זה מזה כתוב אחד או' רמה וכו' לתהום (כפול) | המוסגר ד ח' | רמה | מ ח' | ט לשרה, כ שררה |

- נופל התחילו נותנים שבה לכך נאמר רמה > וכן אתה מוצא שאין הקב"ה עתיד להפרע מן המלכיות לעתיד לבא עד שיפרע משריתן תחלה שני והיה ביום ההוא יפקוד ה' על צבא המרום במרום ואח"כ על מלכי האדמה באדמה (ישעיה כד כא) ואומר איך נפלת משמים הילל בן שחר ושם יד יב) ואח"כ נגדעת לארץ חולש על גוים ואומר כי רותה בשמים הרבי (שם לד ה) ואח"כ הנה על אדום תרד: סוס ורוכבו, הקב"ה מביא סוס ורוכבו ומעמידן בדין ואומר לסוס למה רצת אחר בני והוא אומר מצרי הרציני בעל כרחי שני וירדפו מצרים וגו', ואומר למצרי למה רצת אחרי בני והוא אומר הסוס הרציני על כרחי שני כי בא סוס פרעה וגו'. מה עשה המקום מרכיב את האדם על הסוס ודן אותם יחד שני סוס ורוכבו רמה בים. שאל אנונינוס את רבינו הקדוש בשעה שאדם מת והנוף כלה הקב"ה מעמידו בדין אמר לו עד שתשאלני על הנוף שהוא טמא שאלני על הנשמה שהוא טהור. משל למלך בשר ודם שהיה לו פרדס נאה וכו'. איסי בן שמאי אומר נאמר כאן סוס סתום ונאמר להלן סוס מפורש שני והיה ביום ההוא נאם ה' אכה כל סוס בתמהון ורוכבו בשנעון ועל בית יהודה אפקח את עיני וכל סוס העמים אכה בעורון (זכריה יב ד) ונאמר וזאת תהיה המגפה אשר יגוף ה' וגו' (שם יד יב) ואומר וכן תהיה מגפת הסוס והפרד הגמל והחמור (שם יד טו) > בא מפורש ולמד על הסתום > מה מפורש בחמשים מכות אף סתום בחמשים מכות.

אטב של מלכות | 1 מ התחילו משוררים לכך אטב המקום מ שאין המלכות לוקין עד שנפרעין משריתן | 2 לעתיד לבא | ב ח' | והיה | מ ח' | 3 ד המרום וגו' ואומ' | ב מרום | ט ח' | באדמה ט וגו', ב ועל האדמה | ואומר | ט ח' | 4 הילל בן שחר | ב ח' | חולש וכו' | כמ ח' | על | א של | וק הגוים | 5 כין ד ג' הנה | ב חרבי וגו' | מ אחר כן | ד והנה | הנה | ט ח' | א תרד וגו' | ט ורוכבו רמה בים לעתיד לבא | ב הק', טק הב"ה | הקב"ה | א שהיה | 6 ב ומעמידן | אטב אומר | מ שהיה אומר לסוס | אב אחרי בני | מ בני | מ הוא היה אומר מצרי | 7 אטב על | שני וכו' כרחי | טב ח' | אמ

רבה פ"א ס"כב, שיר השירים רבה סוף פ"ח, מדרש שמואל פ"ח, ילקוט ישעיה תיח, ירמיה שלא, תנחומא כאן ס"ג: 9 שאל וכו'. סנהדרין צא, ספרי דברים פ"ט, שו, ויקרא רבה פ"ד ס"ה: 16 בחמש ס' צ"ל בחמש כאשר הוא במכ' דרשב"י וכן הגיהו מסכת עצמם הזי"נ ובה"מ ומפרש בז"י דהן תמהון שגוען המק בשרו עיניו תמקנה ולשונו תימק ולא קחשיב עורין מפני שהוא בכלל ועיניו תמקנה אבל בבה"מ כתב דאין למנות שגוען מפני שכתוב אצל רוכב ועל כן מפיץ שגוען ועייל עורון, ובז"ר מגיה נאמר כאן סוס מפורש ונאמר להלן סוס סתום וכו' דכאן מפורש דהוא בחמשים מכות, וא"נ:

מצרים אחריהם אומר | מ בני | 8 ש' | ב ח' | וגו' | אטב ח' | מה וכו' בים | אטב ח' | 9 הקדוש | אטב ח' | 10 ט בלה | טב והקב"ה, ק הב"ה, א הק', ב והק' | ב ומעמידן | מ אמר לו ר' עד | אטב עד שאתה שואלני | ב עד עתה שואלני | 11 מ תשאלני | טהור | ד ג' | אמר לו | א מושלו משל ל' מד' | אטב משל ל' מד' | ב פרס אחד נאה | 12 א נאה הושיב בו המלך שומרין שנים אחד חגר ואחד סומא עד ואח"כ לדין עמו | טב נאה והושיב המלך (מ ח') בה (מ בו) שני (ט ח') שומרים אחד חגר ואחד סומא וכו' (מ אמר חגר לסומא בכורות נאות אני רואה בוא והרכיבני רכב חגר ע"ג סומא וגושלים | לימים בא המלך אמר לסומא היכן בכורות נאות שלי אמר לו והלא אין אני רואה אמר לחגר היכן בכורות שלי אמר לו והלא חגר אני מה עשה המלך הרכיב חגר על גבי סומא ודגן כחוד כן הקב"ה מביא את הנשמה וזורקה לגוף ודגן וכה"א יקרא ג'ל השמים מעל להביא את הנשמה ואל הארץ לדין עמו את הגוף) | א ר' אסי, ט ר' איסי בן עזאי | סתום | מ ח', ב סתם | שני | מ ח' | והיה וכו' | ה' | ד ח' | 13 גאם ח' | אטב ח' | ב סוס וגו' | בשנעון | מ בתמהון | א בתמהון וגו' ואומ' | ועל וכו' בעורון | טב ח' | 14 וכל | וק ועל | טבמ ואומר | ט זאת | המגפה וכו' תהיה | מ ח' | אב המגפה וגו' | אשר וכו' | ט ח' | 15 וכן | ל וזאת | מגפת | וק המגפה | והפרד וכו' | טב ח', אב וגו' | במקרא וכן ל הפרד | ו והגמל | המוסגר ד ח' | 16 מפורש | דב ג' מכה | אטב בחמשים מכה... מכה.

פרשה ג

עזי וזמרת יה, אין עזי לא תורה שני' ה' עזי לעמו יתן (תהלים כט יא) ואומ' ועז
מלך משפט אהב (שם צט ג). ד"א עזי אין עזי לא מלכות שני' ה' בעווןך ישמח מלך (שם
כא ב) <ואומ' ה' עזי למי וגו' (שם כח ח)> ואומ' ויתן עזי למלכו (ש"א ב י). ד"א עזי
אין עזי אלא תקפי שני' ה' עזי ומעזי ומנוסי ביום צרה (ירמיה טז יט) ואומר ה' עזי
ומניני בו בטח לבי ונעזרתי (תהלים כח ז). ד"א עזי עוזר וסומך אתה לכל באי העולם
אבל לי ביותר <ומרת אתה לכל באי העולם אבל לי ביותר> עשאני אימרה ועשיתני
אימרה עשאני אימרה דכתיב וה' האמירך היום (דברים כו יח) אף אני עשיתני אימרה
שני' את ה' האמרת היום והרי כל אומות שבעולם אומרים שבחו של הקב"ה אבל שלי
נעים ונאה לפניו יותר משלהם שני' ואלה דברי דוד האחרונים נאם דוד בן ישי ונאם
הגבר הזקם על משיח אלהי יעקב וגו' ונעים זמירות ישראל (ש"ב כג א). ישראל אומרים
שמע ישראל ה' אלהינו ה' אחד (דברים ו ד) ורוח הקדש ציוחת ואומר מן השמים
<ומי כעמך ישראל גוי אחד בארץ (ש"ב כג ז)> ישראל אומר מי כמכה באים ה' ורוח
הקדש ציוחת ואומרת מן השמים <אשריך ישראל מי כמוך (דברים לג כט)> ישראל
אומרים מי כה' אלהינו בכל קראינו אליו (שם ד ז) ורוח הקדש ציוחת ואומרת כי מי
גוי גדול אשר לו אלהים קרובים אליו, ישראל אומרים כי תפארת עוזמו אתה וגו'
(תהלים פט יח) ורוח הקדש ציוחת ואומרת מן השמים ישראל אשר כך אתפאר
(ישעיה מט ג): ויהי לי לישועה, ישועה אתה לכל באי העולם אבל לי ביותר. ד"א
ויהי לי לישועה <היה לי ויהיה לי> היה לי לשעבר ויהיה לי לעתיד לבא.
וה אלהי ר' אליעזר אומר מנין אתה אומר שראתה שפחה על הים מה שלא ראו
ישעיה ויחזקאל שני' וביד הנביאים אדמה (הושע יב יב) וכתיב נפתחו השמים וא"ה

(ג) 1 עזי' ט ח' | ט וזמרת יה | אב יתן וגו' | כ
שמן, מדרש תנאים שם, מכילתא ריש יתרו, זבחים קטז.
ויקרא רבה פ"א ס"ה, שוחר טוב כח, מדרש משלי כא:
2 מלכות- שמות רבה פ"ג ס"ט: 5 ד"א עזי- בא"צ מוחק
אלו המלות וא"ב: 6 זמרת- נראה דצ"ל זמרת וזמרת אתה
וכו': — אימרה- עיין חגיגה ג, ברכות י: 10 ישראל
אומרים וכו': בא"צ גורס מכאן עד אתפאר לעיל קודם
והרי כל וכו' וא"צ, אבל במכילתא דרשב"י גרס והרי כל
וכו' עד זמירות ישראל קודם הוא עשאני אימרה וכו'. עיין
לקמן מס' בחדש פ"ב, ספרי דברים פ"ט שנה, מדרש תנאים
שם פ"ג כו דף רכא, שיר השירים רבה פ"ב פסוק טו,
שיר השירים זוטא הוצאת בובער דף טז: 18 לבא- שמות
רבה פ"ג ס"ט:

מלך וגו' | 2 ד"א אין וכן בס' | מ ד"א אין עזי | 3 המוסגר
דב ח' | למי וגו' | מ לעמו יתן | ואומר | ט ח' | עזי | רק
כ 4 אין | א ח' | ט חוקף | ומנוסי | דב ח' | ביום צרה | רק
ט | ד"ל | ט ח' | 5 בו וכו' | כ ח' | ונעזרתי | מ ח', אב
וגו' | עזי | ט ח' | עוזר וכו' | כ עזך ומסמך | אט ומסמך |
טכל עולם | 6 ד יותר | המוסגר אד"ט ח' | מ זמרה | מ
עולם ולי | עשאני וכו' אימרה | אט ח' | ל אמר וכן בב' |
מ עשיתי אימרה והוא עשאני אימרה עשיתי אימרה
דכתיב אתה ד' האמרת היום ועשאני אימרה דכתיב וה'
האמירך היום | כ ואני עשיתי | 7 דכתיב | ט ח' | היום | א
וגו' | ט ואף | כ עשיתי, א ואני עשיתי | אימרה | ק ח' |

8 אטכ דכתיבאם האמרת וגו' | מ האומות עולם אומרות | אב העולם | ט האומות שבחו את מי שאמר והיה העולם | אומרים
א ח' | כ הק' | א את של מי שאמר והיה העולם | 9 ונאה | אטכמ ח' | יותר משלהם | אטכמ ח' | ואלה וכו' וגו' | אטכמ ח' |
10 י נעים | ונעים וכו' יש' | ק ח' | ישראל | ד ח' | טכ אומר, אמך אומ' | 11 ח' אחד | ט ח' | אט מן השמים ואומר (א ואומ') |
ואומר' מן השמים | מ ח', ד ואומר | 12 המוסגר ד ח' | אט מי | גוי אחד בארץ | כמ ח' | א אחד וגו' | ד"ל | מ ח' | 13 ואו'
מן השמים | מ ח' | אט מן השמים ואומר (א ואו') | 14 ט אומר, כמ אומ' | מ | אטכמ ח' | א צווח' מן השמים | ואומרת |
מ ח' | כי מין | ד ומי | 15 ט אומר, אטכ אומ' | וגו' | אטמ ח', כ וברצונך תרום קרננו | 16 מ הק' | אומ' אשר | ואומרת | כ
ח' | מן השמים | אד"ט ח' | 17 ויהי וכו' ד"א | טמ ח' | ל עולם | 18 המוסגר דטמ ח' | לשעבר | ט ח' | 19 אליו | ד ג' ואנחנו |
א ר' אלעזר | מ אומר מכאן שראתה | א שראת | אט ראה | ראו | כק ח', מ ג' נביאים | ד ראה יחזקאל וכל שאר הנביאים |
20 ט"ז יחזקאל וישעיה | שנאמר | ד ג' בהם | מ ביד | ואראה וכו' | ח' | אט ואראה וגו' |

מראות אלהים (יחזקאל א א). משל למלך בשר ודם שנכנס למדינה ועליו צפירה מקיפתו ונכורים מימינו ומשמאלו וחילולת מלפניו ומלאחריו והיו הכל שואלין אי זה המלך מפני שהוא בשר ודם כמותם אבל כשנגלה הקב"ה על הים לא הוצרך אחד מהם לשאיל אי זה המלך לא כיון שראוהו הבירוהו פתחי כולן פיהן ואמרו זה אי ואנוהו וגי' ואנוהו ר' ישמעאל אומר וכי אפשר לבשר ודם להנוות לקונו לא אנוה לו במצות 5 אעשה לפניו לולב נאה סיכה נאה ציצית נאה תפלה נאה. אבא שאול אומר אדמה לו מה הוא רחום וחנן אף אתה רחום וחנן. ר' יוסי הגלילי אומר נינו ושבתו להב"ה בפני כל אומות העולם. ר' יוסי בן דורמסקית אומר אעשה לפניו בית מקדש נאה אין נזה אלא בית המקדש שנא' ואת נוהי השמי (תלים עט ח) ואימ' חזה ציון קרית מועדינו עיניך תראנה ירושלם נוה שאנן (ישעיה לג כ). ר' עקיבא אומר אדבר בנאותי ובשבחי 10 של מי שאמר והיה העולם בפני כל אומות העולם שהרי אימית העולם שואלין את ישראל לומר מה דורך מדוד שבכה השבעתנו (שה"ש ה ט) שכן אתם מתים עליו ובך אתם נהרגין עליו שני על כן עלמית אהבוך (שם א ג) אהבוך עד מות וכתוב כי עלך הורגנו כל היום (תהלים מר כג) הרי אתם נאים הרי אתם גבורים ביאו והתערבו עמי וישראל אימרים להם לאומות העולם מזבירין אתם אתי נאמר לכם מקצת שבחו 15 דודי צח ואדום דגול מרכבה (שה"ש ה י) כיון ששומעין שכן שבחו אומרים לישראל נלכה עמכם שני אנה הולך דורך היפה בנשים אנה פנה דורך ונבקשנו עמך וישראל אימרים להם איז לכם חלק בו אלא דודי לי ואני לו וגו' (שם ב טו) אני לדודי ודודי לי הרועה בשושנים (שם ו ג). וחכמים אומ' אלונו עד שאבוא עמו לבית מקדשו. משל

1 משל וכו'. בא"צ גורס מכאן עד ואנוהו לעיל קודם רא"א וברברי ר"א מניה מכאן במקום מגיין וא"צ ובאות אמת משלים אבל הכא זה אלי משל וכו'. — ועליו וכו'. עיין הגר' במכילתא דרשב"י ואלית צפירה: 'ואנוהו' סוכה יא. שמות רבה פ"כג ט"ט: 6 נאה- שבת קלג, סוכה יא. נזיר ב. ירושלמי פאה טו ע"ב, מס' סופרים פ"ג ה"יב ומס' ספר תורה פ"ג ה"י: — אבא שאול שבת שם ירושל' וגורס שם אדמה, ומס' סופרים ופירש רש"י בשבת דהוא לשון נטרקין אני והוא: 7 ריה"ג: קבא"צ מוחק מאמר דריה"ג לגמרי ובמכילתא דרשב"י מאמרו של ריה"ג סמוך למאמרו של ר"ע ולא גרס ברברי ריה"ג בפני כל אר"ה ונראה דצ"ל אדבר גיינו ושבתו של הקב"ה דניינו הוא שם דבר ופירש בזה ינחמנו דהוא מלשון גוי ובהב"מ פירש דהוא מלשון לפני שמש ינון שמו: 8 מקדש נאה. וכן ת"א: 10 בנאותי וכו'. מסכתא סופרים שם ורש"י: 19 בשושנים. שיר השירים רבה פ"ה פסוק ט, פ"ז פסוק א,

אב ביותי (א בנאותי) ושבתו של מי שאי הוה בפני 8 בית ד' ח' ט"ב המקדש, נאה וכו' המקדש ט ח' ואין נוח) מ' שג ואין נאה 9 נאה א' ח' מ קרית וגו' | ב מועד וגו' 10 עיניך וכו' | מ ח' א וגו' | ג ארבה | א בנביותי, כמ בבנביותי | ד בנביותי שבתו | אב ובשבחו | ט ושבתו בפני 11 ד של הקב"ה שאמר | מ של הקב"ה בפני | בפני כל אר"ה | ד ח' | שהרי אר"ה | ב ח' | שהרי | א ג' כל | את יש' | ט ח' | 12 לומר | ד ח' | א דורך וגו' | שכתה השבעתנו | ט ח' | כ היפה בנשים | שכן | ט ח' | מ שכן אנו נהרגין עליו שני | אתם | כ ח' | ט שאתם | מתים | ג' לעולם | 13 | וכן | אהבוך ב' | ב אבן אהבוך | אהבוך וכו' | מ על מות אהבוך | 14 | כ הורגנו וגו' | א היום וגו' | מ אומות אומרים ליש' הרי וכו' | הרי אתם נאים | ט ח' | כ התערבו | 15 | אבמ' ישראל | א אומ', כ אומר | להם | ט ח' | לאר"ה | דמ ח' | אתם | כ אותן, כ אותן | אב ונאמר | מ שבתו | 16 | דגול מרכבת | יכ ח' | אלמ' וגו' | אבמ' וכוין | אבש ששומעין אר"ה מקצת (אש ח') שבתו של מי שאמר והיה העולם אימ' (ט אומר) להם לישראל | אבמ' | מ ח' | מ שבתו של הקב"ה | 17 | ד עתה | אש דורך וגו' | היפה וכו' | דורך | מ ח' | כ ישראל | 18 | מ אימ' | אבמ' | אבמ' | להם לאר"ה | אלא | מ שני | וגו' | אבמ' | ח' | 19 הרועה וכו' | טמ ח' | אב וגו' | א חכמ' | אלנו | ט ח' | מ המקדש | ט משל לה"ד

למלך שהלך בנו למדינת הים ויצא אחריו ועמד עליו הלך למדינה אדרת ויצא אחריו
ועמד עליו כך ישראל כשירדו למצרים ירדה שכינה עמהם שני אנכי ארד עמך מצרימה
(ברא' מז ד), עלו עלת שכינה עמהם שני ואנכי אעלך גם עלה וגו' (שם). ירדו לים שכינה
עמהם שני ויבס מלאך האלהים ההולך לפני מחנה ישראל (שמות יד יט). יצאו לכדבר
שכינה עמהם שני וה' הולך לפניהם יומם (שם יג כא) עד שאבוא עמו לבית מקדשו
וכה"א כמעט שעברתי מהם וגו' (שה"ש ג ד): אלי עמי נהג במדת רחמים ועם אבותי
נהג במדת הדין ומנין שאין אלי אלא מדת רחמים שנא' אלי אלי למה עזבתני (תהלים
כב ב) ואומר א' נא רפא נא לה (במדבר יב יג) ואו' אל ה' ויאר לנו (תהלים קיח כו):
אלהי אבי וארוממנהו. אני מלכה בת מלכים אהובה בת אהובים קדושה בת קדושים
טוהרה בת טהורים. משל לאדם שהלך לקדש אשה פעמים בוש בה פעמים בוש
במשפחתה פעמים בוש בקרובותיה אבל אני איני כן אלא מלכה בת מלכים וגו':
אלהי אבי וארוממנהו. ר' שמעון בן אלעזר אומר כשישראל עושין רצונו של מקום
אז מתגדל שמו בעולם שני ויהי כשמוע כל מלכי האמורי וגו' (יהושע ה א) וכן אמרה
רחב לשלוחי יהושע כי שמענו את אשר הוביש ה' ואומר ונשמע וימם לבכנו ולא קמה
עוד רוח באיש מפניכם כי ה' הוא האלהים בשמים ממעל (שם ב יא) ובזמן שאינן
עושין רצונו כביכול שמו מתחלל בעולם שני ויבא אל הגוים אשר באו שם ויחללו את
שם קדשי >באמור להם עם ה' אלה ומארצו יצאו ואחמול על שם קדשי אשר חללוהו
בית ישראל וכת' לכן אמור לבית ישראל כה אמר ה' אלהים לא למענכם אני עושה בית
ישראל < ואומר וקדשתי את שמי הגדול המחולל בגוים (יהוה קאל לו כ-כג). אלהי אבי
וארוממנהו. אמרה נכסת ישראל לפני הקב"ה רבונו של עולם לא על נסים שעשית 20

במד"ר פ"ב ס"ב ועוד שהש"ר פ"א פסוק ג פ"ב פסוק טז
פ"ד פסוק א, שכל טוב דף קצב: — אלוני הנגין ולמ"ד
מתחללים, אבל לשון הפז' וחכמים אומרים זה אלי ואניו
מקום מקדשו וכה"א אל גוה קדשך משמע דדורש ואניו
כמו נוח: 2 כשירדו למצרים וכו'. לעיל בא פ"ד: 6 שעברתי
וכו'. ומסיים במכילתא דרשב"י עד שהביאותיו אל בית אמי
זה אהל מועד ואל חדר הורתי [נראה דצריך להשלים זה
בית המקדש] שמשם נחתיבו ישראל בהוראה: — אלי צריך
להשלים אלהי אבי, ובמכ' דרשב"י הציץ הוא אלהי אבי:
נהג בא"צ מגיה נהג: 7 שני' אלי וכו'. בא"צ מגיה במקומ'
אל רהום וחגון, וא"נ: 8 לגוי בא"צ מגיה ומנין שאלהים
מדת הדין שני' כי המשפט לאלהים הוא, ובמ"ע מראה מקום
לספרי דברים פ"ט שני' ועיין ש"ט דף רב: 9 אלהי וכו'.
ראוי להיות ד"א אלהי וכו' וכן הוא במכילתא דרשב"י
ושכל טוב שם: 12 אלהי וכו'. ראוי להיות ד"א אלהי
וכו' או יש לחקוק מלות אלהי אבי, עיין מכילתא דרשב"י
והדרש קאי על מלת וארוממנהו: 17 ומארצו וכו'. עיין ת"י
שם וש"ט דף רב: 19 אלהי וכו'. צריך להיות ד"א אלהי

1 למלך | ו למך | מ למלך ב"ו | אט שהיה בנו | ט במדינת
ט יצא | מ ועמד עמו וכן בס' | ועמד עליו | ט ח' | הלך | מ
יצא, אטכ ג' לו | אטכמ יצא | 2 ט עד שעמד עליו | אטכמ
כשירדו ישראל | ירדה | ט ח' | א שכינה ירדה למצ' עמהם |
טכמ מצרים | כ ג' וגו' | 3 ב עלה נעלה עמהם | עלו | מ
ח' | מ ועלתה | עלת | ק ח' | ל עלתה, וא עלה | שכינה | אמ
ח', ט השכינה | שני' וכו' וגו' | ק ח' | גם עלה | ד ח' | וגו' |
אטכ ח' | 4 ההולך וכו' | אטכ ח', כ וגו' | 1 לפני וגו' |
מ ירדו | 5 ד שהביאותו עמם | עמן | מ ח' | 6 וגו' | טמ
ח' | אלי | ט זה אין | כ נהג עמי | ד ינהג | 7 נהג | מ ח' |
הדין | ד רחמים | ט מנין | ט אלהים | אלי | ק לי | אכ
עזבתני וגו' | 8 ואומר | אטכמ ח' | כ נא לי | ואומר | אט
מ ח' | 9 ט ואני | 10 מ למלך | כ שהולך | 11 מ איני | ט
אני איני בוש מלכה | אלא | אכמ ח' | טכ מלכים אהובה
בת אהובים | כ ג' קדושה בת קדושים טוהרה בת טהורים |

12 ר' ד ח' | 13 אז | אטכמ ח' | אמ שמו מתגדל | וגו' | אטכמ ח' | וכן | כ ואף | 14 טכמ רחב הזונה | מ ח' | אמרה |
אכ להם לשלוחי | לשלוחי יהושע | ט ח' | את | מ ח' | ד' | אטכמ ג' וגו', כ ג' את מי ים סוף וגו' | ואומר | אטכמ ח' | ולא
וכו' | טמ ח', אכ וגו' | 15 ל ממעל וגו' | אטכמ ובזמן | מ בזמן, אכ וכיון | שאין יש' עושין | 16 אטכמ רצונו של מקום |
כביכול | אטכמ ח' | טכל ויבואו | שם | ד ח', כמ שמה | כ שמה וגו' וכת' ואחמול | 17 א קדשי וגו' וכתבי ואחמול | המסגר
ד ח' | להם | מ ח' | מ אלה וכתבי ואחמול | א קדשי וגו' לכן | 18 בית ישראל | טמ ח' | וכתבי | טמ ח' | כ לכן כה אמר לבית
ט לבני ישראל | אכ עושה וגו' וקדשתי | 19 בית ישראל | ט ח' | ואומר | טמ ח' | המחולל וכו' | טמ ח', א וגו' | ל בגוים וגו' |
20 אמרה וכו' | עולם | אטכמ ח' | טמ הנסים |

עמי בלבד אני אומר לפניך שיר וזמרה אלא על נסים שעשית עמי ועם אבותי ועושה עמי בכל דור ודור אלהי אבי וארומכנהו.

פרשה ד

ה' איש מלחמה ה' שמו, ר' יהודה אומר הרי זה מקרא עשיר במקומות הרבה מגיד שנגלה עליהם הקב"ה בכל כלי וזין נגלה עליהם כגבור חגור חרב שנאמר חגור חרבך על ירך גבור (תהלים מה ד). נגלה עליהם כפרש שני וירכב על כרוב ויעף וגו' (שם יחיא). נגלה עליהם כשריין וכובע כגבור שני וילבש צדקה כשריין וגו' (ישעיה נט יז). נגלה עליהם כחנית שני לנוגה ברק חניתך (חבקוק ג יא) ואומר והרק חנית וסגור וגו' (תהלים לה ג). נגלה עליהם בקשת ובחצים שני עריה תעור קשתך (חבקוק ג ט) ואומר וישלח חציו (תהלים יח טו). נגלה עליהם בצנה ומגן שני צנה וסוחרה אמתו וגו' (שם צא ד) וא' החזק מגן וצנה (שם לה ב). שומע אני ולא שהוא צריך לאחת מכל המדות האלו ת"ל ה' איש מלחמה ה' שמו בשמו היא נלחם ואינו צריך לאחת מכל המדות הללו אם כן למה הוצרך הכתוב לפרט כל אחד בפני עצמו אלא שאם נצרכו לישראל הקב"ה עושה להם מלחמות ואוי לאומות מה הם שומעין באזניהם שהרי מי שאמר והיה העולם עתיד להלחם בהם. ה' איש מלחמה למה נאמר לפי שנגלה על הים כגבור עושה מלחמה שנאמר ה' איש מלחמה. נגלה בסיני כזקן מלא רחמים שני ויראו את אלהי ישראל (שמות כד י) וכשנגאלו מה הוא אומר וכעצם השמים למוהר ואומר חזה היות עד די כרסוון ואומר נהר דינור נגיד ונפיק מן קדמוהי וגו' (דניאל ז ט-י) שלא ליתן

1 בלבד אני אומר שירה לפניך | טב שירה | שיר | א שבת | זומרה | ט ושבת | טמ הנסים | ד שעשית עם אבותי ועמי שאתה עושה | 2 אלהי וכי | מ ח' | וארומכנהו | א ג' ה' איש מלחמה.

(ד) 4 ד' שמו | טב ח' | הרי | מ היה | 5 הקב"ה | מ ח' | ט הב"ה | 6 אב חרבך וגו' | נגלה וכי | גו' | א ח' | עליהם | ט ח' | וכן בכל | ט בפרט | מ שני מקול פרש ורומי קשת | ויעף | ב ח' | ויעף וגו' | ט ח' | 7 נגלה | ד נראה | א עליו | ו כשריין | כגבור | טבמ ח' | ק וילקוט המכירי תהלים מומור יח: כגבור צדיק וישר שני | וגו' | רק ב | 8 ד ונגלה | ו כחנית | א עליו | מ כחנית ובחרב | א ולנוגה | אטבמ וכתיב | אב הרק | וגו' | אט ח' | 9 א עליו | בקשת | ט ג' ובחנית | ו בקשת | טמ וחצית | אב קשתך וגו' | ואמר | אמ ח' | ט וכתיב | 10 ד חצים | מ ג' ויפצם, ל ג' וגו' | | ב חציו וגו', אט חציו ויפצם | עליהם | מ ח' | ט עליו | אב ובמגן | ו סוחרה וגו' | וגו' | אטלמ ח' | 11 ואומר | אמ ח' | אטבמ וצנה וגו' | אטמ או שומע | ולא | רק ד | ד לאחד | טמ מן המדות, א ממדות | 12 אטבמ הללו | ד' וכי מלחמה | ט ח' | ואינו וכי הללו | ד ואינו נלחם בא' מכל הכלים | מכל | טמ מן | א מדות | 13 אט ואי | אטב צריך | הכתוב | אד ח' | ט לפרוט | אב אחד ואחד | טמ אחת ואחת בפני עצמה | ט עצמ | טבמ צרכו ישראל | ט ג' להם למרד | א צרכו להן לישראל | 14 הקב"ה | ד ח' | א כ המקום, ט הב"ה | אטמ מלחמה | ואוי וכי | מ ואומר לאר"ה מה שהן | אטב אוי להם לאוה"ע | ט באזניהם | מ שהרי עתיד הקב"ה להלחם בהם | 15 כ בהם, ק בו | למה וכי | לפי | מ ח' | מ נגלה עליהם כגבור | 16 אב מלחמות | נגלה | מ ג' עליהם | 17 אט ישראל וגו' | כ השמים וגו' | חזה היות | מ ח' | כ היות וגו' | 18 א כרסוון רמיו וגו' נהר, ט כרסוון רמיו וגו' ועתיק יומין יתיב, מ כרסוון רמיו שלא וכי | ואומר וכי וגו' | ט ח' | אב דינור וגו' | כ שלא יהא למו פתחון וכי |

וכי: 1 ועושה עמי. באיפת צדק מוחק מלת עמי, וא"צ: 2 אד"ר-י וכי. צריך להיות לכך נאמר אלהי, וכן הוא במכילתא דרשב"י.

(ד) 4 מקרא עשיר. לעיל בשלח פרשה ד: 5 שני חגור- בא"צ מגיה במקומו שני ה' כגבור יצא וגו': 7 כגבור- בא"צ מוחקי וכן נראה כמיותר אבל מפני הגירסא שבילקוט המכירי תהלים אין למוחקי: 10 חציו- בא"צ מוסיף נגלה עליהם באבנים וקלעים שני מנגה נגדו וגו' ברז וגחלי אש: 11 ולא- מחקי בא"צ וז"ב וכן ליתא אלא בדפוס וויניציאה וקונסט' ובמ"ע כתב שהיא נוסחא שנייה במקום שומע אני ולפי גירסא זו צ"ל לקמן שני ה' וכי. ולי נראה דנשתבש מן דאי כלומר שומע אני דברים ככתבם: 12 בשמו וכי. אגדת בראשית פ"ד דף יט: 15 ד' וכי. בא"צ מגיה ד"א ד', וכן הוא בפסיקתא זוטרתי ובאות אמת מגיה ד' שמו למה נאמר: 16 שני ויראו וכי. בא"צ מגיה שני חזה היות וגו' ומה שבגמתי מוחק וא"צ אבל המלות וכשנגאלו וכי לטוהר הם ע"פ אשכנז מלעיל פ' בא פ"ד ובפסיקתא זוטרתי ושכל טוב צד רב ליתניהו (ועיין EinWort Lewy)

פתחון פה לאומות העולם לומר שתי רשויות הן אלא ה' איש מלחמה ה' שמו הוא במצרים הוא על הים הוא לשעבר הוא לעתיד לבוא הוא בעולם הזה הוא לעולם הבא שני ראו עתה כי אני הוא וגו' (דברים לב לט) >וכתיב עד זקנה אני הוא וגו' (ישעיה מו ד) וכתיב כה אמר ה' מלך ישראל וגואלו ה' צבאות אני ראשון ואני אחרון (שם מד ו) > ואומר מי פעל ועשה קורא הדורות מראש אני ה' ראשון ואת אחרונים אני הוא (שם מא ד). יש גבור במדינה ועליו כל כלי ויין אבל אין לו כח ולא גבורה ולא תבסים ולא מלחמה אבל הב"ה אינו כן יש לו כח וגבורה ותבסים ומלחמה שני כי לה' המלחמה ונתן אתכם בידיו (ש"א יז מו) וכתיב לדוד ברוך ה' צירי המלמד ידי לקרב אצבעותי למלחמה (תהלים קמד א). יש גבור במדינה וכחו עליו כן ארכעים שנה אינו דומה >לבן נ' ולא כן נ' > דומה לבן ששים ולא כן ששים לבן שבעים לא כל שהוא הולך כחו מתמעט אבל מי שאמר והיה העולם אינו כן אלא אני ה' לא שנית וגו' (מלאכי ג ה). יש גבור במדינה שמשקנאה וגבורה לובשתו אפילו אביו ואפילו אמו ואפילו קרובי הכל מכה בחמה והולך לו אבל הקב"ה אינו כן לא ה' איש מלחמה ה' שמו. ה' איש מלחמה שהוא נלחם במצרים. ה' שמו שהוא מרחם על בריותיו שני ה' ה' אל רחום וחנון וגו' (שמות לד ו). יש גבור במדינה בשעה שהחצי יוצא מידו עוד לא יכול להחזירו אליו אבל הקב"ה אינו כן אלא כשאין ישראל עושין רצונו כביכול נורה יוצאה מלפניו שני אם שנותי ברכ חרבי וגו' (דברים לב מא) עשו תשובה מיד הוא מחזירה שני ותאחז במשפט ידי או שומע אני שהוא מחזירה ריקם ת"ל אשיב נקם לצירי ועל מי הוא מחזירה על אומות העולם שני ולמשנאי אשלם. מלך בשר ודם יוצא למלחמה ומדינות קרבות באית אצלו ושואלות צרכיהן מלפניו והן אומ' להן ועוף הוא למלחמה הוא יוצא לכשינצח במלחמה וישוב באין אתם ושואלין צרכיכם מלפניו אבל

2 ד על הים...במצרים | ט והוא לעתיד | ט והוא בעה"ב |
3 [ראו] א ח' | ב עתה וגו' | גו' | א ח' | חמוסגר ד ח' |
וכתיב עד זקנה וגו' | מ ח' | גו' | א ח' | 4 ד וכו' אחרון |
מ ח' | א וגו' וגו' ואני הוא | ב | צבאות וגו' וכתיב אני
ה' ראשון וגו' | 5 ואני וכו' ראשון | ט ח' | קרא וכו' | ח' |
6 הוא | ב נ' סימן כזה דין בכוח קנאה בחצי סימן יוצא ועומד |
ט במדה | כל | כ ח' | מ ואין לו לא כח | לו | אטכ ג' לא |
7 מ לא | אכמ תבסים | אטכ אבל מי שאמר והיה העולם
אינו כן אלא יש (אט ח') | למך הקב"ה | יש | מ ח' | מ
הכח ולו הגבורה | ט ולו גבורה | אטכ | טכסים | 8 ונתן
וכו' | ט ח' | כ וגו' | ד אותם | לדוד | מ ח' | כ צורי וגו' |
9 אצבעותי וכו' | מ ח' | אט וגו' | במדינה | ד מלחמה | מ מדינה | ט וכן | 10 שנה | אט ח' | ד ואינו | המוסגר רק מ | ט
ובן ששים אינו דומה | ששים | אכ ג' דומה | אלא | ד אבל | 11 מ אבל הקב"ה | כ אבל הק' | 12 גו' | אטכלמ ח' | א
שבקנאה | מ כיון שבקנאה | כ שמי שבקנאה | ט שבקנאה | ואפילו אמן | אטכמ ח' | 13 טכמ אפילו | הכל | אכמ ח' | אטכמ
מכה והולך | א מכהו הולך | בחמה אבל | ב | אבל הק', אט אבל מי שאמר והיה העולם | אלא | ד ח' | 14 ד' שמו | כ ח' | ד'
שמו וכו' | מלחמה | ט ח' | ל עם המצריים. יק על המצריים | על | ב כל | 15 ד' בפ"ב | מ ח' | גו' | אטכמ ח' | במדינה |
א ח' | בשעה | כ שמה | ט שמשעה | מ כיון שהחץ | א שמשעה | ט שהחץ | אטכמ מידו אינו יכול | 16 ד' להחזירה | אין | אטכמ
ח' | טכ שכבר יצא מידו אבל הק' | ט מי שאמר והי' הע' | א אבל מי שאמר והי' הע' | אלא | ד ח' | אטכמ רצונו של מקום |
כביכול | מ ח' | 17 אט יוצא | גו' | טלמ ח' | 18 שני וכו' מחזירה | א ח' | אן | ט ח' | מ שמחזירה | כ מחזיר | א שני | 19 ט
על | הוא | ד ח' | 20 אדכמ קרבות | אכ ג' אצלו | ד באין | אצלו | ארכ ח' | מ אצלו באות | ומק והוא | ח' | אומר | מ
אוי' | להן וכו' יוצא | מ ח' | להן ק ח' | ל דעוף | הוא וכו' | א ח' | 21 ט במלחמה | יוצא | ט ח' | במלחמה | ד ח' | ט לכשיחזור
ינצח אתם באין | כמ לכשינצח במלחמה | כ ח' | ויחזור אתם באים | ט ושואלין | ומק צרכיהן | כ צרכי |

2 ד על הים...במצרים | ט והוא לעתיד | ט והוא בעה"ב |
3 [ראו] א ח' | ב עתה וגו' | גו' | א ח' | חמוסגר ד ח' |
וכתיב עד זקנה וגו' | מ ח' | גו' | א ח' | 4 ד וכו' אחרון |
מ ח' | א וגו' וגו' ואני הוא | ב | צבאות וגו' וכתיב אני
ה' ראשון וגו' | 5 ואני וכו' ראשון | ט ח' | קרא וכו' | ח' |
6 הוא | ב נ' סימן כזה דין בכוח קנאה בחצי סימן יוצא ועומד |
ט במדה | כל | כ ח' | מ ואין לו לא כח | לו | אטכ ג' לא |
7 מ לא | אכמ תבסים | אטכ אבל מי שאמר והיה העולם
אינו כן אלא יש (אט ח') | למך הקב"ה | יש | מ ח' | מ
הכח ולו הגבורה | ט ולו גבורה | אטכ | טכסים | 8 ונתן
וכו' | ט ח' | כ וגו' | ד אותם | לדוד | מ ח' | כ צורי וגו' |
9 אצבעותי וכו' | מ ח' | אט וגו' | במדינה | ד מלחמה | מ מדינה | ט וכן | 10 שנה | אט ח' | ד ואינו | המוסגר רק מ | ט
ובן ששים אינו דומה | ששים | אכ ג' דומה | אלא | ד אבל | 11 מ אבל הקב"ה | כ אבל הק' | 12 גו' | אטכלמ ח' | א
שבקנאה | מ כיון שבקנאה | כ שמי שבקנאה | ט שבקנאה | ואפילו אמן | אטכמ ח' | 13 טכמ אפילו | הכל | אכמ ח' | אטכמ
מכה והולך | א מכהו הולך | בחמה אבל | ב | אבל הק', אט אבל מי שאמר והיה העולם | אלא | ד ח' | 14 ד' שמו | כ ח' | ד'
שמו וכו' | מלחמה | ט ח' | ל עם המצריים. יק על המצריים | על | ב כל | 15 ד' בפ"ב | מ ח' | גו' | אטכמ ח' | במדינה |
א ח' | בשעה | כ שמה | ט שמשעה | מ כיון שהחץ | א שמשעה | ט שהחץ | אטכמ מידו אינו יכול | 16 ד' להחזירה | אין | אטכמ
ח' | טכ שכבר יצא מידו אבל הק' | ט מי שאמר והי' הע' | א אבל מי שאמר והי' הע' | אלא | ד ח' | אטכמ רצונו של מקום |
כביכול | מ ח' | 17 אט יוצא | גו' | טלמ ח' | 18 שני וכו' מחזירה | א ח' | אן | ט ח' | מ שמחזירה | כ מחזיר | א שני | 19 ט
על | הוא | ד ח' | 20 אדכמ קרבות | אכ ג' אצלו | ד באין | אצלו | ארכ ח' | מ אצלו באות | ומק והוא | ח' | אומר | מ
אוי' | להן וכו' יוצא | מ ח' | להן ק ח' | ל דעוף | הוא וכו' | א ח' | 21 ט במלחמה | יוצא | ט ח' | במלחמה | ד ח' | ט לכשיחזור
ינצח אתם באין | כמ לכשינצח במלחמה | כ ח' | ויחזור אתם באים | ט ושואלין | ומק צרכיהן | כ צרכי |

הקב"ה אינו כן אלא ה' איש מלחמה שהוא נלחם במצרים ה' שמו שהוא שומע צעקת כל באי העולם שני' ש'מע תפלה עדיך כל בשר יבואו (תהלים סה ג). מלך בשר ודם עומד במלחמה אינו יכול לזון ולא לספק אכסניות לכל חיילותיו והקב"ה אינו כן אלא ה' איש מלחמה שהוא נלחם במצרים ה' שמו שהוא זון ומפרנס לכל באי העולם שנאמר לנזיר ים סוף לגורים וגו' נותן לחם לכל בשר (שם קלו יג-כה). ה' איש מלחמה. 5 איפשר לומר כן והלא כבר נאמר הלא את השמים ואת הארץ אני מלא נאם ה' (ירמ' כג כד) וכתוב וקרא זה אל זה ואמר (ישעיה ו ג) וכתוב והנה כבוד אלהי ישראל וגו' (יחזקאל מג ב) ומה ת"ל ה' איש מלחמה מפני חבתכם ומפני קדושתכם אקדש שמי בכם שני' כי אל אנכי ולא איש בקרבך קדוש אקדש שמי בכם (הושע יא ט): ה' שמו בשמו הוא נלחם ואינו צריך לאחת מכל מדות אלו וכן דוד אומר אתה בא אלי בחרב 10 ובחנית ובכידון ואני בא אליך בשם ה' צבאות (ש"א יו מה) וכתוב אלה ברכב ואלה בסיסים ואנחנו בשם ה' אלהינו (תהלים כא ח) וכן אסא אומר ויקרא אסא אל ה' אלהיו וגו' (דה"ב יד י).

מרכבות פרעה וחילו ירהו בים. במדה שאדם מודד בה מודדין לו. הם אמרו מי ה' אשר אשמע בקולו (שמות ה ב) ואף אתה באיתה מדה מדרת להם לכך נאמר 16 מרכבות פרעה וחילו ירהו בים. כתוב אחד אימר ירה וכתוב אחד אומר רמה כיצד יתקיימי שני פסוקים הללו. ירה שהן יורדין לתהום רמה שהן עולין למרום. ד"א

1 כן הק', אט מ' שא' וה' הע' | אלא | ד"ב ח' | 2 ט"ב עולם | כ תפלה וגו' | כל וכו' | א ח' | 3 ואינו | אט"ב מ לזון | כ לא להן | את | כ"מ ח' | חיילותיו ולא לספק להן אפניעות | א אופניעות, מ אכסניאות, מ אכסניות, אט הקב"ה | כ הק', אט מ' שא' וה' הע' | אלא | א ח' | 4 א כל מ' ומפרנס | ט ג' את | כל בריותיו | מ שני' פותח את ירך נותן לחם לכל בשר | 5 ט"ב לגורים וכתוב בתריה | ט ח' | נותן | א וכת' נותן | בשר | וכן ג' נותן לכהמה לחמה לבני עורב אשר יקראו ומספיק אכסניות לכל באי העולם יי' שמו שהוא נותן לחם לכל בשר | ק העולם שני' אף ידי נטו (שמים) | א בשר וגו' | ד"ל | ט ח' | א מלחמה ד' שמו | 6 הלא | מ ח' | כ ואת וגו' וכת' קרא | נאם | ח' | א"מ ח' | 7 ט"ב כ אט"ב זה וגו' | ואמר וכו' | וגו' | מ ח' | ואמר | ד' וכתוב והנה ד' אלהי ישראל | אט"ל | ואמר וגו' | אט"ב | ואמר והנה | ככוד | ד ג' ד' | וגו' | ט ח' | א יש' בא וגו' | 8 ח' | ד"ט ח' | מלחמה | א ג' ד' שמו | כ אלא מפני | כ"מ מפני' | מ אקדיש | 9 שני' וכו' | בכס | ט ח' | אכ"מ וכה"א | כ"מ מ ח' | בקרבך קדוש | א"כ וגו' | ט בקרבס | אקדש וכו' | בכס | ח' | 10 אט אינו | ואינו וכו' | אלן | מ ח' | ט אחת | כ המדות | א האלו, ט הללו | ט"מ דוד הוא אומר | אלן | מ ח' | אכ בתרב וגו' | 11 ובכידון וכו' | מ ח' | ט וגו' | במק' ואנכי | אכ ברכב וגו' וכת' (א ח') המה כרעו וגפלו (א

שלא. ועיין דברים רבה פ"ה ס"ד: 3 אכסניות. עיין בח"ג יצריך להיות אפסניות מלשון יין. א ט"ב, פרנסת חיל הצבא: 4 שני' לגזר וכו'. כלומר דגלחם במצרים ומפרנס, ועיין גירסת כ"מ אבל בא"צ מוחק הפסוק של לגזר וכו'. ועיין גירסת מ"ח: 7 וכתוב והנה וכו' ישראל. אפשר שהכוונה אל הפסוק דדה"ב ו יו-יח ועתה ה' אלהי ישראל וכו' כי האמנם ישב אלהים וכו', מ"ע: 12 וכן אסא וכו'. בשלח פרש"ב: 14 מרכבות וכו'. בא"צ מוחק מכאן עד כתוב אחד וכו' מפני שאין להבין איך יש כאן מדה כבדו מדה ובמ"ס גזחק לפרש על פי שמו"ר פ"ה ס"ד ותחזומא וארא סוף מ"ה דאיתא שם רשע מי ה' אמרת במי אתה וכו' ויש בזה שם שתי לשונות ולפי לשון אחת מי בהפוך האותיות הוא ים ובמ"ע מפרש דס"ל כ"ג דלעיל פ' בשלח פ"ו דמרכבות פרעה וחילו ירה בים אבל פרעה נשתתיר לפי שאמר מתחלה מי ה' ועכשיו יאמר מי כמכה באלים וע"כ מגיה ג"כ פרעה אמר בניקום הם אמרו ולפי הפירוש זה ע"כ העקב חסר ולשון המכילתא דרשב"י הוא אמר מי ה' וכו' בקולו אף אתה הראית להן יראתך ואימתך על הים מרכבות פרעה וחילו ירה בים אבל גם בזה ל"א נחה דעתנו. ויפה מכל הפירושים גירסת המ"ה דגרס אף אתה כן מדרת להם ד' שמו מרכבות פרעה וגו' ואע"כ יש לקפצק אם גירסא זו אינה אלא תקון מדי המחבר ואולי הדורש לא בא אלא לדייק מלת פרעה דהוא אמר מי ה' ועל כן כתיב גם כאן מרכבות פרעה: 16 כתוב וכו'. מפריע הסדר ואינו אלא כפל הדרשה מלעיל פ"ב. ובמ"ע מוחק לקמן ד"א מרכבות

ח' | וגו' וכת' | א מה הוא אר' | ד' הושיעה המלך | 12 ואנחנו וכו' | מ ח' | מ וכה"א באסא ויקרא | אלהיו וגו' | ט"מ ח' | אכ אלהיו | א וגו' | ד' שכו כשמו | א בשמו | | 14 וחילו וגו' מרכבות פרעה וחילו ירה בים במדה | וחילון | כ ח' | ירה בים | ד כ ח' | כ"מ במדה שמדודו בה מדרת להם | 15 אשר אשמע בקולו | כ ח' | מ אף אתה כן מדרת להם ד' שמו שמרכבות פרעה וחילו ירה בים | אכ המדה | ט נאמר ירה בים | 16 מרכבות וכו' וחילון | ט ח' | וחילו ירה בים | ד"ב ח' | בים | כ ג' ירה | כתיב וכו' למרום | מ ח' | ט רמה וכו' במדה וכו' | 17 אכ כתובים | הללו | א ח' | שהן בפי' א | א שהיו | ד"א | א ח' |

מרכבות פרעה במדה שמדרו בה מדרת דרהם, הן אמרו כל הבן הילוד היאורה תשליכוהו (שם א כב) אף אתה באותה מדה מדרת להם שנאמר מרכבות פרעה ד"א <מרכבות פרעה במדה שמדרו בה מדר' להם> הם אמרו ויקח שש מאות רכב בחור אף אתה <באותה המדה מדרת להם לכך נאמר מרכבות פרעה> ומבחר שלישי במדה שמד' וגו' הם אמרו ושלישים על כולו ואף אתה באותה המדה מדר' להם ומבחר שלישי טבעו בים סוף; טובעו בים סוף במדה שמ' וגו' הם מררו את חייהם בעבודה קשה בחומר ואף אתה באותה המדה מדרת להם ואף אתה עשית להם המים כמיט והיו משתקעין בהם לכך נאמר טבעו בים סוף ואין טובעו לא במיט שני טבעתי בין מצולה (תהלים סט ג) וכתוב ויטבע ירמיה במיט (ירמיה לח ו) לכך נאמר טבעו בים סוף.

פרשה ה

תהומות יכסיומו וכי תהומות יש שם והלא עשונית היא ומה ת"ל תהומות יכסיומו אלא מלמד שעלה תהום התחתון ותהום העליון והיו המים נלחמים בהם בכל מיני פורעניות לכך נאמר תהומות יכסיומו. ד"א תהומות יכסיומו וכי תהומות יש שם והלא עשונית היא ומה ת"ל תהומות יכסיומו אלא מלמד שעלה תהום התחתון על תהום העליון וחפה עליהם את הרקיע והקדיר עליהם את הכוכבים שני כל מאורי אור וגו' (יחזקאל לב ח) ולמה ונתתי חשך על ארצך וכתוב כי כוכבי השמים וכסיליהם לא יהלו אירם ולמה חשך השמש וגו' (ישעיה יג י) וכתוב ובתחפנחם חשך היום וגו' (יחזקאל ל יח) מפני מה היא ענן יכסנה וכתוב ופקדתי על תבל רעה (ישעיה יג יא).

פרעה ואחיו מרכבות פרעה מ' ח' ו' שאדם מודד בה מודדין לו | היאורה וכו' | כ ח' | ט וגו' | 2 | תשליכוהו | ד ח' | א וגו' | א ב ואף | אטכ המדה | להם | כ ח' | שני | וכו' | פרעה | מ ח' | ט | לכך נאמר ירה בים (וכופל כתוב אחד וכו' רמה וכו' במדה וכו' להם וכו' בים) | א ב | לכך נאמר מרכבות פרעה (א ב וגו') | ד"א | ד ב מ ח' | 3 | המוסגר רק א | אמרו | מ ח' | א | בחור וגו' | בחור | טכמ ח' | 4 | א ב ואף | אף וכו' | מ | לכך נאמר מרכבות פרעה, ט | אף אתה מרכבות פרעה וחילו | המוסגר ד ח' | ומבחר וכו' | טכמ הם אמרו ושלישים על כולו ואף אתה ומבחר (ט מבחר) וכו', ד ומבחר שלישי טובעו בים סוף הן שמו שלישים על כולו אף אתה תהומות יכסיומו הן מררו וכו' | ומבחר וכו' | להם | כ ח' | 6 | א שלישי וגו' | סוף | כ ב' במדה שאתה מודד בה מודדין לו | טובעו וכו' וגו' | טכמ ח' | א ב הן אמרו (א ח') וימררו | מ | מררו חיינו בחומר ובלבנים אף הם טובעו בים סוף עשית להם | א ב | חיינו וגו' ואף | ט | חיינו במיט אף באותה מדה עשית וכו' | 7 | באותה וכו' אתה | ד ח' | אטכ מים | 8 | בהם | ד

בה | בים סוף | מ ח' | ט | אין | אטכמ טביעה אלא | אטכ | אלא טיט | טכמ שני | ויטבע ירמיה במיט ואומר (אב ח') טבעתי בין מצולה (א ב וגו') | 9 | לכך וכו' | מ ח' | (ה) | 11 | כמ עשוניות | ומה וכו' יכסיומו | ט ח' | תהומות | ד ח' | | 12 | מלמד | ד ח' | | אטכ שעלו | אטכ העליון | ... | התחתון | כ | והתהום | 13 | מיני | מ ח' | | לכך וכו' רעה שיה | מ ח' | | ט | ד"א שעלה וכו' | | 14 | כ | עשוניות | מלמד | ד ח' | | ד | לתהום העליון | א ועל | 15 | העליון | ד ב' והיו המים נלחמים בהם בכל מיני פורעניות לכך נאמר תהומות יכסיומו | את-את | ד ח' | שני | ט ח' | | ט וכל | אטכ אור בשמים וגו' (ט ח') | עד עליך (אב ח') | מפני | (א ב' מה) | ונתתי | (אב נתתי) | | 16 | ט ארצי | ארצך | אטכ נאם ה' אלהים (ט ח') | | אטכ וכה"א | כי | כ | וכסיליהם וגו' | מפני מה חשך | 17 | אב מפני מה | אב השמש בצאתו (א בצאתי) וירח לא יגיח אורו, כ השמש בצאתו | | אטכ וכה"א ובתחפנחם | ט | היום בשבירי שם מטות מצרים נשבת (א ונשבת) | גאון עוזה מפני מה כי ענן וגו' | וגו' | כ ח' | | 18 | כיסה | אב יכסנה ובנותיה בשבי תלכנה | כ | וכן ופקדתי | אב

כענין שנאמר.

פרעה ואחיו | 1 | הן אמרו וכו' | בא"צ מגיה וגורם על ע' התחנמא ד"א אמרו ויקח שש וכו' בחור אף אתה באותה מדה מרכבות פרעה וגו', ד"א אמרו שלישים על כולו אף אתה ומבחר שלישי, ד"א אמרו כל הבן הילוד אף אתה תהומות יכסיומו, הם מררו וכו'; 8 | לכך נאמר | באיפת צדק מגיה שנאמר: 9 | לכך וכו' | מיותר, וכן ליתא במ"ח ואולי צ"ל לעיל שנא' ואז אין הכרח כל כך להגיה כאן, ובא"צ מגיה לכך נאמר מרכבות פרעה.

(ד) 11 | תהומות וכו' | בא"צ מוחק מכאן עד ד"א, ולפ"י נזה שתקנו הגירסא לקמן בפנים א"צ להגיה: — עשוניות ר"ל מקום שהים עולה בועפו, ובא"צ מגיה לקמן עשוניות, וכן הוא במכילתא דרשב"י. ויעין אהלות פ"ח מ"ו ולשון השכל טוב דף קצג וכו' תהומות היו שם והלא עשוניות היא שני' אל עמק השיר [צ"ל השידים] ים המלח (בראשית יד ג) כדררשנין התם ע"כ. ולא נדע מה שפירש שם כי אין בידנו הש"ס לבראשית אלא מפ"ט ואילך, אבל יונתן תרגם שם הוא אתר דמסיק פרקטונין דמיין ושוי לחון לימא דמלחא: 15 | תופה | בא"צ מגיה ד"א תפה: — שנאמר בא"צ מגיה כענין שנאמר.

(ה) 11 | כמ עשוניות | ומה וכו' יכסיומו | ט ח' | תהומות | ד ח' | | 12 | מלמד | ד ח' | | אטכ שעלו | אטכ העליון | ... | התחתון | כ | והתהום | 13 | מיני | מ ח' | | לכך וכו' רעה שיה | מ ח' | | ט | ד"א שעלה וכו' | | 14 | כ | עשוניות | מלמד | ד ח' | | ד | לתהום העליון | א ועל | 15 | העליון | ד ב' והיו המים נלחמים בהם בכל מיני פורעניות לכך נאמר תהומות יכסיומו | את-את | ד ח' | שני | ט ח' | | ט וכל | אטכ אור בשמים וגו' (ט ח') | עד עליך (אב ח') | מפני | (א ב' מה) | ונתתי | (אב נתתי) | | 16 | ט ארצי | ארצך | אטכ נאם ה' אלהים (ט ח') | | אטכ וכה"א | כי | כ | וכסיליהם וגו' | מפני מה חשך | 17 | אב מפני מה | אב השמש בצאתו (א בצאתי) וירח לא יגיח אורו, כ השמש בצאתו | | אטכ וכה"א ובתחפנחם | ט | היום בשבירי שם מטות מצרים נשבת (א ונשבת) | גאון עוזה מפני מה כי ענן וגו' | וגו' | כ ח' | | 18 | כיסה | אב יכסנה ובנותיה בשבי תלכנה | כ | וכן ופקדתי | אב

- יונה ירד לתהום אחד שני תהום יסובבני וגו' (יונה ב ו) הם ירדו לשני תהומות שנאמר תהומות יכסיומו, יונה ירד למצולה אחת <שני ותשליכני מצולה (שם ד)> והם ירדו לשתיים שני ירדו במצוקות ואין מצולה אלא מים עזים שני ותשליכני מצולה בלבב ימים (שם) וכתוב ואת רודפיהם הילכת במצולות כמו אבן במים עזים: ירדו במצולות, וכי מצולות יש שם והלא עשונית היתה מה ת"ל ירדו במצולות אלא מלמד שנפרץ הים הגדול לתוכו והיו המים נלחמים בהם בכל מיני פורעניות לכך נאמר ירדו במצולות: כמו אבן, במדה שאדם מודד בה מודדין לו, הן אמרו וראיתן על האבנים אף אתה עשית להם המים כאבנים והיו המים מכין אותם על מקום האבנים לכך נאמר כמו אבן, ד"א כמו אבן היא היתה מכה בינונית, הרשעים שבהן היו מטורפין בקש, הבינוניים כאבן, הפקחים שבהן צללו כעופרת במים אדירים, ד"א כמו אבן על שהקשו לבם כאבן אבל אתה טיבך וחסדיך הרבים ורחמיך עלינו וימינך פשוטה לכל באי העולם שנאמר ימינך ה', ימינך ה' שני פעמים כי ימינך וזרועך ואור פניך (תהלים מד ד) יכתיב כי נשבעתי יצא מפי צדקה דבר ולא ישוב (ישעיה מה כג): נאדרי בכח נאה אתה ואדיר בכח שנתת ארכה לדור המבול לעשות תשובה ולא עשו תשובה שני יאמר ה' לא ידון רוחי באדם (בראשית ו ג) ולא גמרת להם כלייה עד שהשלימו רשעם לפניך, וכן אתה מוצא באנשי המגדל שהארכת להם לעשות תשובה ולא עשו שני ויאמר ה' הן עם אחד ושפה אחת לכלים וזה החלם לעשות ועתה וגו' (שם יא ו) ואין עתה אלא תשובה שני ועתה ישראל מה ה' אליהך שואל מעמך (דברים י יב) ולא נמרת ע, יהם כלייה עד שהשלימו רשעם לפניך, וכן את מוצא באנשי סדום שהארכת להם לעשות תשובה ולא עשו שני ויאמר ועקת סדום ועמורה כי רבה ארדה נא ואראה (בראשית יח כ) ואומר וה' המטיר על סדום ועל עמורה נפרית ואש וגו' אם עשו

וכה"א ופקדתי | פ רעה וגו' | אט רעה ועל רשעים עונם |
1 מ יונה הנביא | וגו' | טכמ ח' | טכמ והם 2 המוטגר ד
ח' | א מצולה וגו' | 3 אטכמ לשני מצולות | ירדו ד ח' |
אטמ אין | ד מצולות | עזים | ד עד ים | בלבב ימים | אט
ח' | כ וגו' | 4 ט את | כמו אבן | מ ח' | כמו וכי עזים | ב
ח' | ירדו במצולות | ט ח' | 5 וכי | א ג' יש | י וכי במצולות
מ וכי מצולה היתה שם | אטכמ היא | מה ת"ל וכי במצולות |
טמ ח' | אב ומה ת"ל | אלא | ד ח' | 6 ד שנפרש | לתוכן
כ ח' | ד לתורה | לכך וכי במצולות | מ ח' | 7 כמו אבן | ט
ח' | אטכמ במדה שמדדו (ט ג' מדר להן, אב ג' בה מדרת
להם) | 8 טכ ואף | אטכ מים | המים | ח' | אותם | אט ח' |
לכך וכי | אבן | מ ח' | 9 מכה וכי במים | ח' | מכה | ט ויוני

9 מכה, לשון מכילתא דרשב"י כמו אבן זו כת בינונית
שבהן, וע"כ שיער החכם בלוי בספר היובל לכבוד מור
ו' ישראל הלוי דגס דגם לפנינו צ"ל מפת, ועוד יש להעיר
דבמכ" דרשב"י איתא להפך דכשרים קש ורשעים כעופרת
וגירסת המכילתא דילן נראה יותר: 11 עלינו, בא"צ מוחק:
12 פעמים, בא"צ מוסיף אחד שטובך וחסדך עלינו וימינך
אחר פשוטה לכל באי עולם, ועיני ספרי פנחס צד קפ ורש"י:
16 לפניך, תוספתא סוטה פ"ה ג, אבות דר' נתן ג"א פ"לב
בראשית רבה פ"לב ס"ו, שוחר טוב כי דף רכ, ועוד ירוש'
מועד קטן דף פב ע"ג, בבלי סנהדרין קח, תנחומא נח ס"ה,
ורש"י בראשית ז' ותי"י שם: 18 ואין עתה וכי, בראשית
רבה פ"א ס"ו פ"ל ס"ט במדבר רבה פ"ג ס"ג, שוחר
טוב מזמור ק, פסיקתא רבתי פ"ו דף כו, תנחומא נח ס"ח,
ילקוט בראשית לד: 20 ארדה וכי, בראשית רבה פ"מט ס"ו:

מיתה | ט רשעים | 10 ד מ הפקחים צללו (ד ח') כעופרת ד"א וכי, רש"י פסח גורס כשרים במקום הפקחים | ב כמו אבן מפני
מה | על | ק עד | 11 ב את לבם | ב כמו אבן | אטכמ את (מ ח') חסדך וטובך ורחמיך הרבים (ב ח') וימינך שהיא (מ ח')
פשוטה | טמ עולם | 12 ח בפ"ב | ד ח' | מ זרועך וגו' נאדרי וכי | אטכ פניך כי רשעים | 13 א מפי וגו' | דבר וכי | ט ח'
כ וגו' | 14 מ ואדיר אתה שנתת להם ארכה | ט ארכה | אטכ לדורי של מבול | ב לא | תשובה | טכמ ח' | שני וכי | ר ואומר
לא ידון | 15 ב ידון וגו' | א רוחי וגו' | ט באדם וגו' | מ גרמת | ב כלאה עליהם, אט עליהם כלייה | 16 טכמ מגדל | אט
כמ שנתת להם ארכה (ט ארכה) | לעשות וכי | עשו | מ ח' | א וגו' | 17 כ שני הבה נבנה לנו עיר וגו' ואומר ויאמר ה' ה' | ט
א' וגו' | מ אחד וגו' ועתה | א ושפה וגו' | כמ ועתה לא יבצר מהם (ג' כל אשר יזמו לעשות) | 18 מ ואין ועתה | ב
אליהך וגו' | ד דורש וגו' | מעמך | ט ח' | א וגו' | ט לא | 19 ד לפניך רשעים, ט רשעים לפניך | וכן וכי רשען ש"ג בע' הס'
כ ח' | אטמ שנתת להם ארכה (ט ארכה) | 20 לעשות וכי | א ח' | ד עקת | ט סדום ארדה | א ועמורה וגו' ארדה | א
אראה וגו' | 21 אטמ מה נאמר שם וה' המטיר | ועל וכי וגו' | מ ח' | אט וגו' | א וא' | אט יעשו |

תשובה הרי מטר ואם לאו הרי גפרית ואש ולא נמרת עליהן כלייה עד שהשלימו רשען לפניך. עשר מכות הבאת על המצרים במצרים ולא נמרת עליהן כלייה עד שהשלימו רשען. ד"א ימינך ה' נאדרי בכח. כשישראל עושין רצונו של מקום הן עושין שמאל ימין שני ימינך ה' ימינך ה' שני פעמים וכשאין ישראל עושין רצונו של מקום כביכול הן עושין ימין שמאל שני השיב אחור ימינו (איכה ב ג) כשישראל עושין רצונו של מקום אין שינה לפניו שנא' הנה לא ינום ולא יישן (תהלים קכא ד) וכשאין עושין רצונו של מקום כביכול שינה לפניו שני ויקץ כישן ה' כגבור מתרונן מין (שם עח סה) כשישראל עושין רצונו של מקום אין חימה לפניו שני חימה אין לי (ישעיה כו ד) וכשאין עושין רצונו של מקום חימה לפניו שני וחרה אף ה' בכם (דברים ז ד) כשישראל עושין רצונו של מקום הוא נלחם להם שני ה' ילחם לכם וכשאין עושין רצונו של מקום הוא נלחם בכם שני ויהפך להם לאויב והוא נלחם בם (ישעיה סג י) ולא עוד אלא שעושין רחמן אכזרי שנא' היה ר' כאויב וגו' (איכה ב ה): תרעץ אויב. רעצת איב אינו אומר כן אלא תרעץ אויב לעתיד לבא שני בועם הצעד ארץ באף תדוש גוים (חבקוק ג יב). תרעץ אויב. זה פרעה שני אמר אויב וגו'. ד"א זה עשו שני יצן אמר האויב עליכם האח וגו' (יחזקאל לו ב).

פרשה ו

וברוב גאונך תהרום קמך, הרבית להתנאות נגד מי שקם נגדך ומי הם שקמו נגדך הם שקמו נגד בניך. תהרום קמך, תהרום קמינו אין כתיב כאן לא תהרום קמך מניד הכתוב שכל מי שקם כנגד ישראל כאלו קם כנגד הקב"ה. וכן הוא אומר אה תשכח קול צורריך שאון קמך עולה תמיד (תהלים עד כג) > כי הנה אויבך ה' (שם צב י) < כי הנה אויבך יהמיון (שם פג ג) מפני מה על עמך יערימו סוד וגו' הלא משנאך

1 ואש וכו' אר' נ' נאמר (א ח') כאן מטר ונאמר (ד נאמר) להלן מטר מה להלן מטר אף כאן מטר ואי (א א') מה כאן גפרית ואש אף להלן גפרית ואש תל' מאת ה' מן השמים | ט עליהם וכו' ימינך וכו' | מ גרמת | מ להלן | א כלייה וגו' עשר | כלייה | ד ח' | 2 לפניך | ד ח' | עשר וכו' ד"א | מ ח' | א מצריים | א עליהם וגו' | 3 ד"א | א כ ח' | נאדרי בכת' טכ ח' | 4 ד"א | מ ח' | ימינך ח' | טמ ח' | ישראל | מ ח' | של מקום | ד ח' | וכן בכ' | 5 כביכול | אטכמ ח' | הן | טמ ח' | כ ושמאל | 6 הנה וכו' שני | כ ח' | ט ישן שומר ישראל | א וכשאין יש' | 7 כגבור וכו' | אטכמ ח' | 8 ד וכשישראל | של מקום | כ ח' | לי | א ח' | 9 א כ וכשאין יש' עושין | 9 אטכ כביכול חימה | ד אפי בכם וגו', מ אפי

ביום ההוא, א אפי אף דר' | 10 אכ וכשאין יש' עושין | של מקום | כ ח' | 11 ויהפך וכו' שני | מ ח' | והוא וכו' בס' | א ח' | טכ שהן עושין | שעושין | ד ח' | רצון | 12 וגו' | אטכמ ח' | ד תרעץ כאויב | מ אינו אומר רעצת אויב | 13 כן | ד ח' | ט כאן באף וכו' | טמ ח' | אכ וגו' | 14 וגו' | אטכמ ח' | ב ד"א תרעץ אויב זה | מ אויב | עליכם וכו' | ט ח' | א וגו' | ד עליהם | 15 וגו' | כמ ח'.

(י) 19 וכה"א וכו'. ספרי במדבר צד פא, וש"נ. סרקי

17 תהרום קמך | כמ ח' | אט וגו' | מ להתנאות כנגד מי שקמו על בניך, אטכ כנגד מי שקמו כנגדך | ומי וכו' | בניך | מ ח' | א ומהם שקמו | 18 נגדך וכו' שקמו | כ ח' | אט כנגדך מי שקמו כנגד בניך | ב כנגד | תהרום קמך | אטכ ח' | קמינו | כ ח' | כתי' | מ קמינו אינו אומר אלא קמך וכו' | 19 הכתוב | ד ח' | אטכמ שהוא קם | מ כאלו הוא קם כנגד | אטכמ מי שאמר והיה העולם | אכ אומר התשכח | 20 שאון וכו' | כ ח' | עולה תמיד | מ ח' | א וגו' | א כי הנה אויבך ה' כי הנה אויבך יאבדו כי הנה אויבך יהמיון מפני | המטען רק כמ | ד ח' | כ יאבדו | 21 וגו' | מ ח' | אט תרעצו על צמור | כ וכו' | הלא |

- ה' אשנא ובתקוממך אתקוטט (שם קלט כא) מפני מה תכלית שנהא שנאתים וגו' וכן הוא אומר כי הנוגע בכס נוגע בבכת עיני (זכריה: ב יב) ר' יהודה אימר בבכת עין אינו אומר כן אלא בבכת עינו כתיב כביכול כלפי מעלה אלא שכנה הכתוב כיוצא בו ואמרתם הנה מתלאה והפחתם אותו (מלאכי א יג), אלא שכנה הכתוב כיוצא בו בעון אשר ידע כי מקללים להם וגו' (ש"א ג יג), אלא שכנה הכתוב כיוצא בו למה שמתני 5 למפגע לך ואהיה עלי למשא (איוב ז כ), כינה הכתוב כיוצא בו הלא אתה מקדם ה' אלהי קדושי לא נמות (חבקוק א יב), כינה הכתוב כיוצא בו ההמיר גוי אלהים והמה לא אלהים ועמי המיר כבודו (ירמיה ב יא), כינה הכתיב כיוצא בו וימירו את כבודם בתבנית שור (תהלים קן כ), כינה הכתוב ואל אראה ברעתי (במדבר יא טז), כינה הכתוב כיוצא בו אין לנו חלק בדוד איש לאהלו ישראל (מ"א יב טז), כינה הכתוב 10 והנם שולחים את הזמורה אל אפס (יחזקאל ח יז), כינה הכתוב בצאתו מרחם אמו (במדבר יב יב) מרחם אמנו היה לו לומר, כינה הכתוב אף כאן אתה אומר כי הנוגע בכס וגו' <ר' יהודה אומר בבכת אין כתיב כאן לא בבכת עינו> כביכול כלפי מעלה הכתוב מדבר אלא שכנה הכתוב וכל מי שעוור את ישראל כאלו עוור להב"ה שנאמר אורו מרוז אמר מלאך ה' אורו ארור יושביה כי לא באו לעזרת ה' לעזרת ה' בנכורים 15 (שופטים ה כג) הרבת להתנאות כנגד מי שקם כנגדך ומי קמו כנגדך מי שקמו כנגד בניך ומה טיבן את כדר, עומר ותדעל מלך גוים וגו' (בראשית יד א) ויח: קעליהם ליהה הוא ועבדיו ויכס, מי העיר ממזרח צדק יקראוהו לרגליו (ישעיה מא ב) מהו אויב רדפם יעבור שלום וגו', וכן הוא אימר נאם ה' לאדוני שב לימיני וגו' מטה עורך ישלח ה' מציון וגו' עמך נדבות ביום חילך וגו' נשבע ה' וגא ינהם (תהלים קי א-ד) 20

1 ובתקוממך וכי וגו' מ ח' | ובתקוממך אתקוטט ט ח', אב וגו' | טב שנאתים לאויבים היו לי | 2 טבכ כי (מ ח') כל הנוגע בכס | ד והנוגע בהם כנוגע | ב בכס וגו' | א נוגע וגו' | ר' יהודה אומר | מ ח' | 3 כן דשם ח' | א | ב ח' | בבכת עינו כת' מ ח' | כתי' טב ח' | אטכמ למעלה (אטכמ מעלה) הכתוב (ז הוא) מדבר | אטכ בו אתה אומר | כיריב וכי הכתוב ש' יד' מ ח' | 4 כ אותו וגו' | ק אותי | כיריב וכי הכת' כ ח' | אט כיריב א"א |

בעון ל בעבור | 5 וגו' ט ח' | להם א ג' בניו | כיריב וכי הכתוב ט ח' | א כיריב א"א | 6 א לך וגו', כ לך וגו' כיריב | א אלא שכינה | אט כיריב א"א | אתה ד ג' מלכי, ט ג' הוא | מקדם א ח' | 7 ד אלהים | קדושין ד ח', ט קדושין דכ ולא | ב נמית וגם ההמיר | אט אלא שכנה הכתוב | א והמה וגו' | 8 טב אלהים אלא שכנה הכת' כיריב וימירו | ב כבודם וגו' כיריב ואם ככה אתה עושה לי וגו' כיריב אין לנו | ט כבודם אלא שכנה הכת' כיריב אם ככה את עושה לי אלא שכנה הכת' | 9 ואל וכי הכתוב א ח' | 10 אין וכת' | במקרא: בשנוי | אט בדוד וגו' אלא שכ' הכתוב כיריב אשר בצאתו, כ בדוד וגו' כיריב והנם | בודול ל ג' וגו' | 11 את ד ח' | ב הזמורה וגו' כיריב אשר בצאתו | ט אמו אלא שכ' הכ' כיריב הנם שולחים את הזמורה אל אפס אלא שכ' דכ אף כאן וכי | 12 א אמנו יצא אלא שכ' | ב אמנו יצא אינו אומר כאן אלא אשר בצאתו מרחם אמו אלא שכ' הכ' | אב ואף | כי ד ח', טב ג' כל | 13 בכס וכי | ד בו כנוגע (ל בכס נוגע) בבכת עינו | ט בכס וכי וכל מי וכי | המוסגר ו ח' | ב אין אומרים, ק אין אומר | כאן ק ח' | א למעל | מעלה | כ ח' | 14 מי' כמ ח' | אטכמ שהוא עוור ישראל (אב אצור ישראל, ט לישראל) כאלו הוא (אטכ ח') עוור | א כמלמי שאמי הוי העולם | ק להקב"ה | 15 כ מרוז וגו' | אט ד' וגו' | אורו וכי יושביה | מ ח' | לעזרת ד' בפ' מ ח' | 16 שקם | ב שקמו | ומי וכו' | ד מי שקם כנגד בניך הוא קם כנגדך, אטמי ומי הם (אט הן שקמו כנגדך) אותם (אט מי) שקמו כנגד ידידיך | 17 אט לעומר מלך עילם וגו' ויחלק | ותדעל וכי וגו' | כמ ח' | ב עליהם וגו' מי | 18 הוא וכי ויכס | מ ח', אט וגו' | טמ ממזרת וגו' | ג ח' | יתן כעפר חרבו וגו' | רדפם | ב ממזרת וגו' ומהו אוי' ירדפם, א ממזרת וגו' יתן כעפר חרבו קש נדף קשמו מהו אומר ירדפם | במק' | לרגלן ואומר | ק ח' | 19 וגו' | אטמ ח' וישלח וכי וגו' | מ ח' | 20 וגו' | בפ' אבי' ח' אבי'ם וכי וגו' | מ ח'

ד' אליעזר סוף מ"מב: 10 אין לנו וכי, עיין תנחומא שמציין עוד חמשה מקומות אחרים, ולענין הכתוב דמה לנו חלק בדוד כתב דבדברי הימים איתא לאלהיו ולפנינו גם בדה"י לאהלו-ו עיין ילקוט שמואל קו ובמסורה ריש במדבר ותהלים קו גרשם יח תקון סופרים- עיין מנחת שי מלכים יב סז וזכריה ב יב, וספר נתיבות עולם על ל ב מדות דף לג ע"ב מה שהביא בשם הראב"ע ורשב"א, וחלקו כרך א צד פג, וכרם חמד מחברת תשיעית צד גג, וגייגער Urschrift

מהו אומר ה' על ימינך וגו' הרבית להתנאות כנגד >מי שקמו כנגדך ומי קמו כנגדך מי שקמו כנגד בניך < פרעה וחילו שני ויקח שש מאית רכב בחור וגו' מהו אומר מרכבות פרעה וחילו ירה בים וגו' סיסרא וכל רכבו שני ויועק סיסרא את כל רכבו וגו' (שופ' ד יג) מהו אומר מן שמים נלחמו סנחריב וכל אנפיו שנאמר ביד עבדיך וגו' (ישעיה לו כד) מהו אומר וישלח ה' מאך ויך כל גבור חיל (דה"ב לב כא) נבוכד נצר וכל המונו שני ואתה אמרת בלבבך השמים אעלה (ישע' יד יג) אמר נבוכד נצר אעשה לי עב קטנה ואדור בתוכה שני אעלה על במתי עב וגו' אמר הקב"ה אתה רצית לפרוש עצמך מבני אדם סוף בני אדם נפרשין ממך שני לקצת ירחין תרי עשר וגו' ענה מלכא ואמר וגו' עוד מלכא בפום מלכא וגו' בה שעתא מלכא ספת על נבוכד נצר וגו' מהו אומר כולא מטא על נבוכד נצר מלכא (דניאל ד כה-ג) בלשאצר מלכא עבד לחם רב כל שאצר אמי' בטע' חמרא באדין הייתי מאני דהבא וגו' אשתיו חמרא בה שעתא נפקת אצבען די יד אינש וגו' אדין מלכא זויה שוהי וגו' (שם ה א-ו) ועליו הוא או' דוי משקה רעהו מספח חמתך ואף שכר (חבקוק ב טו) ואומר שבעת קלון מכבוד ואומר ביה בלילה קטיל בלשאצר: תהרוס קמך הרסת קמך אין כתיב כאן לאתהרוס קמך לעתיד לבא שני אלהים הרס שינמו בפיו (תהלים נח ז) מפני מה כי לא יבינו א' פעולות ה' ואל' מעשה ידי ויהרסם ולא יבנם (שם כח ה) יהרסם בעולם הזה ולא יבנם לעולם הבא: תשלח חרונוך, שלחת חרונוך אין כתיב כאן לא תשלח חרונוך לעתיד לבא שני שפוך עליהם ועמך וגו' (שם סט כה) ואומ שפוך חמתך על הגוים מפני מה כי אכלו את יעקב וגו' (ירמ' כה): יאכלמו כקש, אכלמו כקש אין כתיב כאן לא יאכלמו כקש לעתיד לבא שני והיה בית יעקב אש ובית יוסף להבה (ע"ב איה) ואומר ביום ההוא אשים את

צד ש"ח: 9 מהו וכו'. שוחר טוב קי. בראשית רבה פ"ג ס"ג: 10 בלשאצר. במ"ע מגיה בלשאצר ושריו בלשאצר וכו': 13 שבעת קלון וכו'. בשבת קמט: דרשו הפסוק הזה על נבוכדנצר: 14 קטיל בלשאצר. באיפת צדק מוחק מן אמר נבוכדנצר עד כאן וכתב בב"ה דטעמו מפני דאיתא לעיל פ"ב: — תהרוס וכו'. הוספתו על פי המ"ח ואפשר לגרוס גם כן ד"א הרסת וכו': 15 מפני מה. אפשר דהיא רק אשגרה מלעיל ריש הפרשה. ובמ"ע רוצה להגיה יהרסם

כ ינחם וגו' ומה הוא | 1 מהו וכו' וגו' | ט ח' | א ומה הוא | וגו' | מ ח' | מ להתנאות כנגד מי שקמו כנגד בניך ומי הם פרעה | המוסגר ד ח' | מ' א ח' | ומי קמו כנגדך | ט ומי הם | א ומי הם שקמו כנגדך הם שקמו | 2 אכמ וכל חילו | בחור וגו' | טמ ח' | 3 ירה וכו' וגו' | טמ ח', אכ וגו' | וגו' | טכמ ח' | 4 אטח נלחמו וגו' | אטח עבדיך (א מלאכיה) חרפת ד' | אני קרתי ושתיתי מים (א ח') וגו' (מ ח') מהו אומר | כ עבדיך חר' וגו' אני קרתי וגו'

ומה או' וישלח | 5 א ויכה | כ ויך במחנה אשור וגו' | במקרא: ויכחד | א גבורי החיל וגו' | ט חיל וגו' | נבוכדנצר וכו' אעלה | מ ח' | 6 כ בלבבך וגו' | אט אעלה וגו' | אמר | כ ח' | כ נבוכדנצר הרשע | 7 ואדור | מ ואמיד? (או ואריד? ואסיד?) וגו' | אטמ ח' | כ רציתה | 8 מ לטוף, ל שוב | ט תריטר | ענה וכו' בלשאצר שיד' מ ח' | 9 כ ואמר הלא דא היא (כ ג' בבל רבא) וגו' עוד אט בפום מלכא (א ג' וגו') ומן אנשא לך טרדין ועם חיות וגו' בה | ב וגו' ואנשא לך טרדין וגו' בה | מהו וכו' | ד כולא מטא וכו' מלכא מה הוא אומר כולא מטא לקצת ירחין תרי עשר | 10 אומר | ט ח' | אט מלכא (א ג' לקצת) וגו' | ק בלשצאר, י בלשצאר | מלכא | מלכא | 11 א רב וגו', ט רב אמר וכו', כ רב באדין היתיו | אט חמרא להיתא (ט להיתא) וגו' היתיו | וגו' | ט ח' | כ וגו' בלשאצר בטעם חמרא וגו' בה שעתא | ט דהבי אשתיו ושבתו לאלהי דהבא וכספא וגו' בה שעתא | א דהבא | חמרא | א ג' ושבתו | 12 נפקת | כ ח', ט נפקא, א נפקן | איטק אצבעתא (א אצבע) וגו' (ד ח' | אדין | וק זוהי | ד שנין, ט אישתי וגו' | רט ח' | אט | עליו | 13 טכ רעהו וגו' שבעת | א חמתך שבעת | א מכבוד וגו', ט כבוד מקלון וגו' | ואומר | דט ח' | 14 ק בה | כ קטיל וגו' | איט בלשצר (א ג' וגו') | תהרוס קמך | ארטמ ח' | כאן | כ ח' | קמין | מ ח' | 15 בפיתן | כ ח', א ג' וגו' | מ אל פועל ה' | אב ח' וגו' יהרסם בעוה"ו | 16 ואל וכו' יבנם | ט ח' | 17 תשלח חרונוך | ארטמ ח' | אין וכו' חרונוך | כ ח' | שני | ד ח' | 18 שפוך וכו' וגו' | מ ח' | א ועמך ותרוין אפך ישיגם | ואומ' | ד ח' | מ הגוים אשר לא ידעוך | הגוים | א ג' וגו' | 19 אט יעקב ואת גוהו השמו גוה שאנן | וגו' | ד ח' | יאכלמו כקש | ארטמ ח' | יאכלמו וכו' אלא | ט ח' | כ אכלמו | כ אין כאן כתי' | כקש | ד ג' אלו | 20 מ והיה בית עשו לקס ובית | ובית וכו' וגו' | ט ח' | אכ אש וגו' | ד אשית |

- אלופי יהודה ככור אש וכעצים וכלפיד אש וגו' (זכריה יב ו) כל העצים כשהן דולקין אין קילן הולך אבל הקש כשהוא דולק קילו הולך כך היה קילן של מצרים הולך מפני הפורענות שהבאת עליהם כל העצים כשהן דולקין יש בהן ממש אבל הקש כשהוא דולק איננו ממש לפי שנוזיקת שש מאות רכב בחור וגו' שומע אני שהיה בהם ממש ת"ל יאכלמו כקש מה הקש כשהוא דולק אין בו ממש כך המצריים כשהיו דולקין לא היה בהן ממש מפני הפורענות שהבאת עליהם וכן הוא אימר יחדיו ישבבו כל יקומו דועכו כפשתה כבו (ישעיה מג יז) ללמדך שלא היתה מלכות ירודה משל מצרים לא שנמלה שררה לשענה בשביל כבודן של ישראל וכשהוא מושל את המלכויות אינו מושל אותם אלא בארזים שנאמר הנה אשור ארז בלבנון (יחזקאל לא ג) ואומר ואנכי השמרתי את האמורי מפניכם אשר כנובה ארזים גבהו (צמוס ב ט) ואימר אילנא די חזית וגו' (דניאל ד יז) וכשהוא מושל את המצרים אינו מושלם אלא בקש שני יאכלמו כקש כשהוא מושל את המלכויות אינו מושלן אלא בכסף וזהב שני צלמא ראשיה דידהב טב (שם ב לב) וכשהוא מושל את המצרים אינו מושלן אלא בעופרת שני צללו בעופרת כשהוא מושל את המלכויות אינו מושלן אלא בחיות שני ודי חזון רברבן (שם ו ג) וכשהוא ממשל את המצרים אינו מושלן אלא בשועלים שני אחזו לנו שועלים (שה"ש ב טו).
- 15 שאל אנטונינוס את רבינו הקדוש אני מבקש לילך לאכסנדריא שמא יעמוד מלך וינצחני אמר לו אני יודע מכל מקום כתיב לנו שאין ארץ מצרים יכולה להעמיד לא מלך ולא שר שני <נשיא מאר' מצ' לא יהיה עוד (יחזקאל ל יג)> מן הממלכות תהיה שפלה ולא תתנשא עוד על הגוים והמעטנים לבלתי רדית בגוים (שם כט טו).
- 20 וברוח אפך נערמו מים, כמדה שמדרו בה מידת להם. הם אמרו הבה נתחכמה לו אף אתה נתת ערמה למים והיו המים נלחמים בהם ככל מיני פורעניות לכך נאמר וברוח אפך נערמו מים. ד"א וברוח אפך נערמו מים עשאן כמין ערימות: נצבו כמו נד, מה נד צרור אינו לא מוציא ולא מכניס כך היתה נפשם של מצרים

1 אטכ יהודה וגו' | ק יהודה ואני ככור | במק' בעצים |
 כ וכל | 2 ט ואין | הולך | ד נשמע | ד דולק והולך נשמע
 כך | כ קילו | א מצריים | 3 שהבאת עליהם | ד ח' | וק
 מה | 4 לפי | רק מ | שני וכו' וגו' | ד ח' | בחור וגו' | אט
 ח' | וגו' | מ ח' | ארז או שומע | כ שיש בהם | 5 מה עד
 סה"ד | מ ח' | אט הקש הזה | כשהוא דולק | כ ח' | אט כך
 לא היה וכו' | כשהיו דולקין | כ ח' | 6 ד פורענות | שהבאת
 עליהם | ד ח' | וכה"א | ד ח' | אמר | כ יקומו וגו' | במקרא:
 דעכו | 7 כבו | רק ט | טכך יהודה | 8 כ סדרה | אטכ
 מושלן | 9 אט בלבנון יפה ענף (א' ו' וגו') | יק והנה אנכי |
 10 מפניכם וכו' גבהו | כ ח' | במקרא: מפניהם | א אשר
 וגו' | ט דחזיתא דרבא וכשהוא | א דירבא ותקיף וגו' | 11 אכ

דלא יבנם מפני מה כי לא וכו': 1 אש וכו'. באות אמת
 משלים מפני מה כי אכל את יעקב, ואינו מובן: 2 הולך
 וכו'. בדפוס נתערב ב' נוסחאות: 5 כשהיו דולקין. בא"א
 מוחק זה: 7 כבו. עיין ילקוט ישעיה תנה בשם מדרש
 שדורש פסוק זה על המצריים: — ללמדך וכו'. לכאורה
 נראה דמן ללמדך עד בשביל כבודן של ישראל ראוי להיות
 בסוף המאמר וטעמו של הגר"א דמוחק מכאן עד די חזית
 וגו' וגורס כל זה בסוף קודם שאל אנטונינוס וכו'. לא
 הבינומי ומן המכילתא דרשב"י למדתי להגיה באופן אחר
 והוא דצ"ל ד"א כקש ללמדך וכו' ומתחיל כאן מאמר חזש:
 15 בשועלים וכו'. שמות רבה פ' כב ס"א, שיר השירים רבה
 פ"ב פסוק טו: 21 ערמה וכו'. כן תרגום אונקלוס הכימי
 מרא אבל יונתן תרגם כלשון השני:

המצריים, ט מצרים | כ קש, ט וכקש | אך וכשהוא | 12 ק המלכות | ט שני' את הוא רישא דדהבא וכשהוא | אכ הוא צלמא |
 א רושיה דרבה חדוהי חורוהי וגו' | כ ריש' וגו' | 13 אכ המצריים, ט מצריים | ט בעופרת | ארז וכשהוא | 14 אטכ ארבע |
 אכ רברבן וגו' | 15 אט מושל | אטכ המצריים | ט כשועלים | 16 הקדוש | אטכ ח' | ל לאכסנדריא | ק שמו | אכ תעמיד עלי
 מלך וינצחני (א וינצחוני) | ט יעמוד עליו וינצחתי | 18 אטכ מושל ולא שר | המוסגר רק אכ | וק המלכות | 19 כ שפלה
 וגו' | תנשא | א, אבל ש"ג תנשא | על | ד' ב' כל | והמעטנים וכו' | אט ח' | 20 נערמו מים | ד ח' | כ במדה וגו' | הם | 21 א לו
 וגו' | י ואף | א ערמומיות, ט ערמומית, ז ערמומיות | אטכ ז במים | המים | ז ח' | 22 לכך וכו' אפך | מ ח' | נערמו מים | רק
 אט | וברוח אפך | מ ח' | וברוח וכו' מים | ט ח' | נערמו מים | ד ח' | כ וגו' | מים | ז ח' | 23 מ נד גוילים | מ אינו מכניס
 דלא מוציא | ט ואינו מוציא ומכניס | לא | כ ח' | של מצרים | אטכמ ח' |

צרורה בהם ולא מוציאין ולא מכניסין וישראל אוכלין ושותין ושמים יצאו להם ויכריזים
 מים מתוקין מתוך מכוחים שני ויוציא נזולים מסלע (תהלים עח טז) ואין נזולים אלא
 מים חיים שני מעין גנים באר מים חיים (שה"ש ד טז) ואומ' שתה מים מבורך ונזולים
 מתוך בארך (משלי ה טז). ד"א נצבו כמו נד, מה נד צרור עומד אינו לא מוציא ולא
 מכניס כך היתה נפשם של מצרים צרורה בהם ולא מוציאין ולא מכניסין מעולפים
 מריח הים שני ירתיח כסיר מצולה וגו' (איוב מא כג) וישראל נעשה להם הים מיני
 בשמים שנאמר ים ישים כמרקחה ואומר עורי צפון ובואי תימן הפיחי גני יולו בשמי
 (שה"ש ד טז): קפאו תהומות בלב ים וגו' עשאן כמין כיפה בלב ים היאך לבו
 של אדם נתון משני חלקים ולמעלן כך קפא עליהם הים משני חלקיו ולמעלה. היב
 אין לו לב ונתן לו לב שנאמר בלב ים, האלה לא היה לה לב ונתן לה לב שני עורגו
 חי בלב האלה (ש"ב יח יד), השמים לא היה להם לב ונתן להם לב שני וההר בוער
 באש עד לב השמים (דברים ד), יבא הים שאין לו לב ונתן לו לב ויפרע מן המצרים
 שהיה להם לב ושעבדו את ישראל בכל מיני פורעניות שני ויעבדו מצרים את בני
 ישראל בפרך (שמות א). תבא האלה שאין לה לב ונתן לה לב ותפרע מאבשלום
 שהיה לו לב וננב שלש ננבות לב אביו ולב בית דין וג' ב אנשי ישראל שני ויננב אבש ו
 את לב אנשי ישראל (ש"ב טז), יבואו השמים שאין להם לב ונתן להם לב ויורידו
 המן כטל לישראל שהיה להם לב וקבלו התורה ועבדו השם בכל לבכם ובכל נפשם
 שני ואהבת את ה' אלהיך בכל לבבך ובכל נפשך וגו' (דברים יא) ולא השמים בלבד
 שמחו בגאולת ישראל אלא אף ההרים וכל נבעות עין פרי וכל ארזים שני רונן שמים

1 מכניסין וכו'. באיפת צדק מרכיב שתי הלשונות ומחזק
 לקמן ד"א עד סוף המאמר וגו' כאן מכניסים מעולפים מריח
 וכו' בשמי אוכלים וכו' ואצ' והחלוק שבין שתי הלשונות
 דללשון הראשונה הכוונה שלא היה אוכל' ושות' וללשון השניה
 שלא היה יכולים להכניס הנשימה והיו מתחנקים וכן הבין
 הפסיקתא זוטרת שפירש ומשתנקין: — יצאו וכו'. ופירש
 הכתוב לפי זה נצבו כמו נד בנזולים, עיין שכל טוב דף רר
 ותרגום יונתן ומכילתא דרשב"י. ובאות אמת מגיה שנאמר
 נצבו כמו נד נזולים: 9 משני וכו'. עיין פסיקתא זוטרת
 ומדרש אגדה ואבות דר' נתן נוסחא ב פ"ח ושם הלשון
 משובש וצריך לומר שתי ידות מלמטה ואחת מלמעלה
 ובצ"ל שוחר טוב קיד וכן צריך תקון הלשון בסוף באדר"ג
 ובשוחט' ואולי צ"ל אמרו לו כשהיו המים מלמטה ואחרי
 מלמעלה לא חיינו יכולים לעבור ועכשיו שהמים מלמעלה
 ומלמטה (וא' עכשיו שהמים שמים מלמטה ואחת מלמעלה)
 על אחת וכו' ובחזקוני מביא הפיוט מינו כאן ובאן שלוש
 מימות צעו הנוחרים למדרס פעמות ובמקום מהלכו בחזקוני
 שם צ"ל מה לבו, ועיין ש"ט דף קצד: 15 גבנות. סוטה
 פ"א מ"ח, תוספתא פ"ג ה"ח, במדבר רבה פ"ט ס"ד.

1 ולא וכו' מכניסין] אטכמ ח' | ושמים ח' | ט ויצאו |
 זכרין ד"מ ח', ט כד, כ דברו | 2 מתוך] אטכ ג' מים |
 שני' ט ח' | ויוציא מ' ח' | מסלע] אבש ח' | 3 מ שני נזולים
 מסלע ואומר | טכ אין | אטכ כענין שני' | כ גנים וגו' |
 ט וכתוב | ואומר | א וגו' | מ מבורך ואומר מעין גנים וכו'
 חיים ד"א | טכ מבורך וכו' | (א וגו', ט ח' | ד"א | 4 גבול
 ד ח' | מ כמין נוד צרור ועמד | מה נד | רק א | כ נד וגו'
 כך הית' נפש | מ אינו מכניס ומוציא כך | אינו | ט ח' | 5 א
 מצר', טכמ מצריים | אטכמ לא | א מכניסין... מוציאין | 6 ט
 המים, מ מים | ירתיח | מ ח' | וגו' | אב כמ ח' | ט כל
 מיני | 7 שני' מ ח' | ואומר | ד"מ ח' | כ צפון וגו' | אט
 תימן וגו' | גני וכו' | מ ח' | 8 בלב וכו' | אמ ח' | וגו' | ט
 ח' | כיפה | כ"ה אפשת וילק' וויניציאה, טכק קיפה,
 י קופה | מ היאך בלבו מה הלב נתון | 9 ו למעלה, כ
 למעל | א קפה, ט נקפה להם | אכ"מ חלקים, כ חלקי |
 ולמעלה] אב ח' | אטכ הים לא היה לו (א ג' לב ונתן לו
 לב, ט ג' וניתן לו לב) שני, מ הים לא נתן לו השם לב

ונתן לו לב | 10 שני בלב ים | ד ח' | מ היתה | עורגו ח' | ט ח' | כ ועורגו, א עורג | 11 וההר וכו' באש | טמ ח' | 12 ב
 ובא | טכמ שלא היה לו | ונתן לו לב | אט ח' | כמ המצריים | 13 להם | מ ח' | מ לב כבר ושעבדו | ב מכל | כמ מצרים
 וגו' | 14 בפרך | ט ח', א וגו' | אטכמ שלא היה לה | לה | כ ח' | א וגיתן | מ ויפרע | כ מן אבשלום שלא היה | 15 לו | כ ח' |
 גבנות | אט ג' גנב | אנשין ד ח' | שני וכו' ישראל | א ח' | כ אבשלום וגו' | 16 מאכט שלא היה להם (א ח') | ונתן וכו' לכ
 א ח' | א וירידו | 17 כ מן | מ ליש' כטל | כטל | ט ח' | ד שיש | וקבלו וכו' | ט ועסקו בתורה בכל וכו', א ועבדו את התורה
 בכל וכו' | וקבלו התורה | כמ ח' | מ את המקום, כ את הק' | ובכל נפשם | מ ח' | 18 בכל וכו' | טמ ח', כ וגו' | א בכל וגו' | ד
 שמים | בלבד | כ ח' | 19 אטכמ שמחים בגאולתן של יש' | אלא | ט ח' | אף | דכמ ח' | אט ההרים והגבעות | מ הגבעות |

אמר אויב, זה היה תחלת הפרשה ולמה נכת' כאן שאין מוקדם ומאוחר בתורה
<כיוצא בו ויהי ביום השמיני קרא משה (ו'קרא ט א) זו היתה תחלת הפרשה ולמה
נכתב כאן שאין מוקדם ומאוחר בתורה> כיוצא בו בשנת מות המלך עזיהו וגו' (ישעיה
ו א) זה היה תחלת הפרשה ולמה נכתב כאן לפי שאין מוקדם ומאוחר בתורה. כיוצא
בו בן אדם עמוד על רגליך (יחזקאל ב א) ויש אומרים בן אדם חוד חידה (שם יו ב) זה
היה תחלת הספר ולמה נכתב כאן לפי שאין מוקדם ומאוחר בתורה. כיוצא בו הלוך
וקראת באוני ירושלם וגו' (ירמ' ב ב) זה היה תחלת הספר ולמה נכתב כאן מפני שאין
מוקדם ומאוחר בתורה. כיוצא בו נפן בוקק ישראל (הושע י א) זה היה תחלת הספר
ולמה נכתב כאן לפי שאין מוקדם ומאוחר בתורה. כיוצא בו אני קהלת הייתי מלך
בירושלם (קהלת א יב) זה היה תחלת הספר ולמה נכתב כאן לפי שאין מוקדם ומאוחר
בתורה: אמר אויב זה פרעה וכי מאין ידעו ישראל מה חשב עליהם פרעה במצרים
אלא רוח הקדש שרתה עליהם והיו יודעין מה פרעה חשב עליהם במצרים כיון שראה
פרעה שיצאו ישראל אמר לא דיינו לרדוף אחרי ישראל אלא בשביל כסף וזהב
שלקחו ממנו כדי הוא כיון שראו מקצת העם שאבדו ממונם מועט אמרו הוותרה לא
נרדוף אחרי ישראל כיון שראה פרעה כך אמר כולנו שיין בכזה שנאמר אחלק שלל
ולא עוד אלא שאני פותח לכם תיסבירות של כסף וזהב ומחלק לכם אבנים טובות

(ז) 5 זה היה וכו'. דמאחר דכתיב מרכבות פרעה וכו' תרומות וישימו ע"כ שאמר כן מקודם וא"כ ראוי להיות תחלת הפרשה, ועיין ברמב"ן שכתב שכן דעת ההרגס וכן דעת יונתן דמדרגם היתה אמר וכו' — שאין מוקדם וכו' עיין בספרי במדבר צד קטס: 18 הוזהרה — לומר אלא ותרא כלומר דבר מועט שמוותרין עליו כן הוא בשיטתא וסותרא אמר אנחנו ויתרנו ובשכל טוב דך קזה היי אנו מוותרין להם, ועיין שיר השירים רבה פ"א פסוק ו' ט"ב: 20 ומחלל וכו'. בא"צ מגיה אבנים טובות ומרגליות ואחלה לכס:

ומרגליות. ד"א אמר אויב זה פרעה ולא ידע מה אמר לאדם מערכי לב ומה מצנה לשון (משלי טו א). נדרוף נשיג נחלק אין כתיב כאן אלא אדרוף אשיג אחלק שלל מורדף אני להם מותפש אני להם מחולק הוא שללי וממוני להם. תמלאם אינו אומר בן אלא תמלאמו נפשי ממלאים הם נפשם ממני. תורישם ידי אינו אומר בן אלא תורישמו ידי מוריש אני עושרי וכבודי להם. לשעבר הייתם בוזים בהם והייתי תובע מידכם בנימוסי מלכות אבל כאן אחלק שלל לשעבר הייתם הורגים בהם והייתי תובע מידכם בנימוסי מלכות אבל כאן אריק חרבי >לשעבר הייתם רוצים לאנוס נשיהן ובניהן ובנותיהן והייתי תובע מידכם בנימיסי מלכות אבל כאן תורישמו ידי> ויש אומרים אתן חרבי אינו אומר אלא אריק חרבי אמר לבעול את זכוריהם כענין שנאמר ונתתי חרבותם על יפי חכמתך (יחזקאל כח ו) אינו אומר אלא והריקן חרבותם ולפי שגאה וגבה לבו השפילו ה"ב ובוזוהו כל האומות. שלש כתות נעשו מצרים על ישראל על הים אחת אומרת ניטול ממונם וממוננו ולא נהרגם ואחת אומרת נהרגם ולא ניטול ממונם ואחת אומרת נהרגם וניטול ממונם. זו שאומרת ניטול ממונם ולא נהרגם אחלק שלל. זו שאומרת נהרגם ולא ניטול ממונם תמלאמו נפשי. זו שאומרת נהרגם וניטול ממונם תורישמו ידי. חמשה דברים היה פרעה עומד ומאץ בתוך ארץ מצרים אמר אויב אדרוף אשיג אחלק שלל תמלאמו נפשי אריק חרבי תורישמו ידי. וכנגדן של חמשה דברים השיבתו רוח הקדש ואמ' לו נשפת ברוחך כסמו ים צללו כעופרת במים אדירים ימינך ה' תרעץ אויב וברוב גאונך תהרוס קמך תשלח חרונוך יאכלמו כקש

2 נדרוף נשיג וכו'. אפשר דצריך להיות נדרפם נשיגם נחלק שללם אין כתיב כאן אלא אדרוף אשיג אחלק שלל מוריו וכו'. ועיין במכילתא דרשב"י: 3 מורדף וכו'. בא"צ מגיה אדרוף אתכם להם אשיג אתכם להם מחלק הוא שללי וממוני להם: 4 נפשם ממני. בא"צ מגיה מנפשמ: 5 לשעבר וכו'. הוא דבור אחר עם דליל ויותר נראה דצריך להיות כמכילתא דרשב"י ד"א אמר להם פרעה לשעבר וכו': 7 אבל כאן אריק וכו'. במכילתא דרשב"י גורס כאן תמלאמו נפשי ולקמן אריק חרבי תורישמו ידי כפי סדר הכתוב וכן הוא בפ"ז לפי קצת גוססאות: 10 ונתתי וכו'. צ"ל שגא' והריקן חרבותם וכו' חכמתך ונתנו חרבותם אינו אומר וכו' וכו' במכילתא דרשב"י. ועיין גירסת מ"ח ואינה נראה: — חמשה בא"צ מגיה ששה. וכן לקמן. וא"צ דאדרוף אשיג אינם אלא אחד דבפ"ז חשיב להו בתרתי אבל משמט תמלאמו נפשי ובחמשה דברים של פורענות מונב ששפת ברוחך. ימינך ה' יגור תרעץ אויב. וברוח אפיך. וברוב גאונך. נטית ימינך. ונראה דצריך להשלים במכילתא וברוח אפיך קודם הפסוק וברוב גאונך כמו שהוא בפ"ז או לא"כ כמו שהוא בכתוב. והתשובה כוללת חמשה פסוקים אמנם הטעם אמאי חשיב להו שלא כסדר נעלם ממני ועיין במ"ע. וכן

1 ד"א דמ' ח' | זה | רק א' | פרעה | ד ח' | ידע | ק ח' | מ כי לאדם | ומה | וכו' | כ ח' | 2 מ אדרוף אשיג נדרוף | א כ נדרף | נחלק | מ ח' | כמ אינו אומר כן (מ כאן) אלא | מ אלא אחלק שלל מחולל וכו' | אחלק וכו' | אכ אחלק אדרף (א אדרוף) אוסג מורדף וכו'. ד אחלק אדרוף מושג (ק אשיג) מורדף וכו' | 3 ט מותפש | מחולק וכו' | א נחלק אינו או כאן אלא אחלק שלל מחולק וכו' | ד מחולק | ט מחולק אני להם שללן | ד שללו וממוננו | מ תמלאמו נפשי תמלאם | 4 כן | ד ח' | כ אין כתי' כאן | נפשי | דמ ח' | הם | מ ח' | ד ממנו | מ תורישמו ידי תירשם ידי אינו | כ אין כתי' כאן | כן | ד ח' | 5 ידי | רק כ | כ אלא מוריש | 6 ד בידכם, מ מכס | מ אבל עתה | אחלק שלל | ד תורישמו ידי, אט אריק חרבי תורישמו ידי | לשעבר וכו' חרבי | אט ק ח' | 7 מידכם | ד ח', מ מכס | ד בנימוס | אבל וכו' חרבי | ד ח' | כאן | כ ח' | המוסגר ד ח' | 8 ובניהן | ט ח' | מידכם | מ ח' | מ מידך | גוי' אבל | אטמא אבל כאן אריק חרבי | מ ח' | תורישמו ידי | י"א וכו' האומות שי"א | מ ח' | 9 אטכ אין כתיב כאן לא | את | ד ח' | ד זכריהם | כענין | כ ח' | 10 אטכ ונתנו את (א ח') חרבותם | אינו וכו' חרבותם | ט ח' | כ אין כתי' כאן אלא | אכ חרבותם על יפי חכמתך | אטכ לפי | ד ולפי שגבה | 11 אטכ המקום | ט ובאו עליו כל אר"ה | אכ וביו אותו כל אר"ה | אטכ כתיס | ק עשו | על ישראל | ד ח' | א עליהם על יש' | 12 ט ממנו | וממונ | אר"ט ח' | מ אומרת ניטול ממונם ונהרגם וא' | ח' נהרגם ולא ניטול ממונם | 13 אטככ זו שאמרה | ט אמר אחלק | אט נחלק | 14 אטכ | וזו שאמרה וכן בס' | מ ניטול ממונם ונהרגם תמלאמו נפשי אריק חרבי | ט אמר תמלאמו | 15 ד פרעה מנאץ | 16 א תמלאמו וגו' | תמלאמו וכו' ידי | ט ח' | אריק חרבי | כ ח' | דמ של חמשה, ט של חמש | 17 מ משיבה אותו | אט כ השיבה אותו (א ח') | א וא' לו | ואמ' לו | יא ואמר | ט ואמרת, מ ח' | לו | ק ח' | כסמו וכו' אדירים | טכמ ח', א וגו' | 18 חרעץ אינן | מ ח' | תהרוס קמך | טכמ ח' | יאכלמו כקש | טכמ ח', א יגו' |

חרבותם | ט ח' | כ אין כתי' כאן אלא | אכ חרבותם על יפי חכמתך | אטכ לפי | ד ולפי שגבה | 11 אטכ המקום | ט ובאו עליו כל אר"ה | אכ וביו אותו כל אר"ה | אטכ כתיס | ק עשו | על ישראל | ד ח' | א עליהם על יש' | 12 ט ממנו | וממונ | אר"ט ח' | מ אומרת ניטול ממונם ונהרגם וא' | ח' נהרגם ולא ניטול ממונם | 13 אטככ זו שאמרה | ט אמר אחלק | אט נחלק | 14 אטכ | וזו שאמרה וכן בס' | מ ניטול ממונם ונהרגם תמלאמו נפשי אריק חרבי | ט אמר תמלאמו | 15 ד פרעה מנאץ | 16 א תמלאמו וגו' | תמלאמו וכו' ידי | ט ח' | אריק חרבי | כ ח' | דמ של חמשה, ט של חמש | 17 מ משיבה אותו | אט כ השיבה אותו (א ח') | א וא' לו | ואמ' לו | יא ואמר | ט ואמרת, מ ח' | לו | ק ח' | כסמו וכו' אדירים | טכמ ח', א וגו' | 18 חרעץ אינן | מ ח' | תהרוס קמך | טכמ ח' | יאכלמו כקש | טכמ ח', א יגו' |

- נסית ימינך משל ללסטים שהיה עומד ומנאץ אחר פלטרין של מלך אומר אם אמנא
בן המלך אני תופשו והורגו וצו בו וממיתו מיתה חמורה כך פרעה עמד ונאץ בארץ
מצרים ארדוף אשיג אחלק שלל ורוח הקדש מלענת עליו ואומ' לו נשפת ברוחך כסמו
ים ואומ' נסית ימינך וכך הוא אומר למה רגשו גוים (תהלים ב א) ואומ' יושב בשמים
ישחק ואומר הנה יביעון כפיהם וגו' ואחריו מה כתוב אתה ה' תשחק וגו' (שם נט ח-ט) 5
<וכה"א שבא ורדן וסחרי תרשיש וכל כפיריה> ואומר והיה ביום ההוא ביום בוא
גוג על אדמת ישראל ואומר ורעשו מפני דני הים ועוף השמים ונהרסו ההרים ונפלו
המדרגות וגו' (יחזקאל לח יג-כ) הא כל אותן האלפים והרבבות צללו כעופרת במי
ים אדירים במים אדירים. ד' נקראו אדירים ואלו הן הקב"ה נקרא אדיר שנאמר
אדיר במרום ה' (תהלים צג ד). ישראל נקראו אדירים שנאמר אדירי כל חפצי כס 10
(שם טו ג). מצרים נקראו אדירים שני אותה ובנות גוים אדירים (יחזק' לב יח). <המים
נקראו אדירים שני מקולות מים רבים אדירים (תלים צג ד) נגלה הקב"ה שהוא אדיר
על ישראל שנקראו אדירים להפרע מן המצרים שנקראו אדירים> במים שנקראים
אדירים שני צללו כעופרת במים אדירים.

15

פרשה ח

מי כמוכה באלים ה' כיון שראו ישראל שאבד פרעה וחילו בים סוף ובטלה

ימינך כ ח', א ימינך וגו' | מ משל למה'ד | משל | ט למה'ד
א מושלו משל לה'ד | אטמ פלטרין | טכ אמ' | טכמ אם
אני (אב ח') מוצא (א ג' אני) את בן | 2 אט ואני הורגו |
אטמ ואני ממית אותו | כ וממית אותו | אטכמ מיתות
חמורות | אטכמ היה פרעה הרשע עומד ומנאץ בתוך ארץ
מצרים אמר אויב ארדוף | 3 כ ארדוף וגו' | א אשיג וגו'
ו ואומר | לו רק אט | כסמו ים | אטכמ ח' | 4 ואומר | מ
ח' | א ימינך וגו' | אטכמ וכן | כ רגשו וגו' ולאומים
יהגו ריק יתיצבו ננתק ארת מוסר' יושב ואומר הנה | א
גוים וגו' יתיצבו וגו' ננתק וגו' יושב | טמ גוים וגו' (מ
ח') יתיצבו מלכי ארץ ננתק ימ ג' את מוסרותימו | יושב |
5 ישחק | ט ח', א ג' וגו' | ואחריו וכן הרבבות | מ ח' | ד
יביעו | כפיהם | ד ג' אחריו | וגו' | ט ח' | ד אחריו | אתה |
כ בן קהלת קהלך ואומר והיה | ט ואתה ה' תלעג למו תשחק
וגו' | במקרא: ואתה | א תשחק למו | כ תשחק למה וכה"א |
6 המוסגר ו ח' | אט סחורי | כ תרשיש בכל ואומר | כ
ההוא בא גוג ורעשו | 7 א על וגו' | ואומר | א ח' | ט וגו'
ד ירעשו מפניו | דגי וכן | כ ח' | א הים וגו' ונהרסו | ועוף
וכו' | ד ח' | 8 אט וכל אותן הרבבות | כ וכן הרבבות | ט
כעופרת ד' נקראו וכו' | מ כעופרת במים אדירים | וכן |
א כעופרת וגו' ד"א צללו כעופרת או' ארבעה וכו' | כ כ
כעופרת בדבר אחד ד"א במים אדירים ד' נקראו (ק ארבעה
דברים נקראו) | 9 ד' ד' ד' דברים | ואלו עד סה"ד | ט ח' |
ואלו הן | אכמ ח' | נקרא אדירי | ד ח' | 10 ד וישרא' שני |
שני | כ דתי' וכן בכלן | ד אדירי | 11 ד ומצרים שני | א

במכילתא דרשב"י הגירסא חמשה וחמשה של דברים אינו
מונה בפרוטרוט: 8 והרבבות וכו'. בבח"מ כתב דצריך
להיות והרבבות יפלו ואחר כך מתחיל ענין חדש. וגירסת
הדפוס במי ים אדירים מוחק בא"א ובא"צ לגמרי. ובבח"מ
כתב דאם באנו לקיים הגירסא דאפשר דצריך להיות להפך
במים אדירים במי ים אדירים ובא ללמדנו דמלת אדירים
חזור על המים שהמים היו אדירים ולא מצרים. ובמאיר עין
פירש דצללו כעופרת אגוג ומגוג קאי ודורש כן מדכתיב
ורעשו מפני וגו' ובמקום במי ים מגיה מים, ופירשו דחוק.
ולי נראה דהמלות הא כל וכו' אין להם יחס ליחזקאל ובהן
מתחיל ענין חדש ואפשר דחסר ציון הכתוב או דחזור למה
שאמר לעיל שורה ג נשפת ברוחך ומה שבנתיים מאמר
מוסגר. ובמ"ס טרח ליישב גירסת הדפוס וכתב דאפשר
דתערובות מאמרים כאן וצ"ל במים אדירים במי ים אדירים
הא כל וכו' צללו כעופרת ד"א במים אדירים ד' נקראו וכו'
ופירש דמתחלה דורש דאדיר מ קאי על מצרים ואחר כך
מפרש דקאי על המים וא"צ לכל זה ובמקום במי ים צ"ל
במים ובמלת במים השני מתחיל ד"ה. ועיין גירסת מ"ח
ואפשר גם כן דהעקר כגירסת כ"מ ופ' קונסטנטינא.
ופ' בדבר אחד בר"ע אחד כמו תוך כדי דבור: 14 אדירים
עיין מנחות נ"ג ושם מיייתי ראייה דמצרים נקראו אדירים
מן צללו כעופרת ושהמים נקראו אדירים מן מקולות מים
וכו', ולגירסא שלפנינו עכ"פ קשה דאם אדירים קאי על
מצרים לא היה צריך להביא ראייה מיהזקאל ואי ס"ל דקאי
על המים ל"א היה צריך להביא ראייה על המים מן מים
רבים וכו' ואפשר דצ"ל לעיל להביא ראייה אדירים שני
צללו וכו' אדירים וכה"א מקולות מים וכו'. ובמדרש משלי
פ"ס ט"י הגירסא כמו כאן ובמכילתא דרשב"י הוא כמו
בגמרא דמנחות. ועיין שכל טוב דף קצה, פסיקתא זוטרתי,
פירקא דרבנן הק' בבא דארבעה.

מצרים | אותה | כ ח' | אותה | וכה"פ אבל רטמ אתה | גוים | ד ג' | ומה | אדירים | כ ג' | שנקראו אדירים | המוסגר ד ח' | 12 מ
במקלות | א אדירים וגו' | אכ הק' | 13 שנקראו | כ ג' | ישראל | כ מצרים, | כ ממצרים | אכמ שנקראו | שנקראים | ק ח' |
14 במים אדירים | כ ח' | (ה) | 16 כ כמוך | ד ח' | א ג' מי כמוך וגו' | בים סוף | מ ח' | סוף | טכ ח' |

מלכותן של מצרים ונעשו שפטים בעבודה זרה שלהן פתחו פיהם ואמרו כולם מי כמוך באלים ולא ישראל בלבד אמרו שירה אלא אף האומות כששמעי שאבר פרעה ומצרים בים ובטלה מלכותם של מצריים ונעשו שפטים בעבודה זרה שלהן כפרו כולן בע"ז שלהן ופתחו פיהם כולן והודו למרום ואמרו מי כמוך באלים וגו'. וכן את מוצא שצתידין אומות העולם לכפור בעבודה זרה שלהן שני' ה' עוזי ומעוזי ומנוסי ביום צרה וגו' היעשה לו אדם אלהים וגו' (ירמיה טו יט-כ) ואו' ביום ההוא ישליך האדם וגו' ואו' לבא בנקרת הצורים וגו' (ישעיה ב כא) ואחריו מה כתיב והאלילים כליל יחלוק. ד"א מי כמוך באלים ה' מי כמוכה באלמים מי כמוך בנסים וגבורות שעשית לנו על הים שני' נוראות על ים סוף וגו' ויגער בים סוף ויחרב (תלים קן ב-כט) <ד"א מי כמוכה באים ה'> מי כמוך באלמים מי כמוך שומע עלבון בניך ושותק שנאמר החשתי מעולם אחריש אתאפק כיולדה אפעה אשום ואשאף יחד (ישעיה מב יד-טו) לשעבר אחריש אתאפק מכאן ואילך כיולדה אפעה אחרים ונבעות וכל עשכם אוביש והולכתי עוררים בדרך לא ידעו בנתיבות לא ידעו אדריכם אשים מחשך לפניהם לאור ומצקשים למישור ד"א מי כמוך באלים מי כמוך באלו שמשמשין לפניך במרום שני' כי מי בשחק יערוך לה' ואומר אל נערץ בסוד קדושים רבה וגו' ה' אלהי צבאות מי כמוך חסין יה (תהלים פט ו-ז). <ד"א מי כמוכה באלים ה'> מי כמוך באלו שקורים עצמם אלהות. פרעה קרא עצמו אלה שני' יען אמר לי יאורי ואני עשיתי (יחזקאל כט ג). וכן סנהריב שני' מי בכל אלהי הארצות וגו' (מ"ב יח לב). וכן נבוכדנצר שני' אעלה על במתי עב וגו'

(ח) 7 ואחריו וכו'. במקרא הפסוק והאלילים וכו' קודם לכתוב ביום ההוא וכו' וכו': 8 באלמים. פירש במ"ס וז"ל נדאלמים דכאן הוא מלשון תוקף וחוק כמו כל דאלים גברי. ולשון הפסוק ד"א מי כמוכה באלם חסר יו"ד כלומר מי כמוכה באלמים באנסים שעושה דין ונקמות ברשעים ד"א מי כמוכה באלם באלמים בעבודת כוכבים. עיין הגיר' בכ"י פלארענץ בע"ז עושה נקמות מי כמוכה רפה וכו'. ויפה העיר במ"ע דעקר הגירסא היתה בעל ים בחלוק אלף בעי"ן אבל בילקוט ומדרש חכמים ליתא מי כמוכה באלמים כאן וכן ליתא במכילתא דרשב"י: 9 ויגער וכו'. עיין בח"ג, ובמ"ע כתב דב' נוסחאות היו: 10 באלמים וכו'. גיטין נוה, ולשון הפסוק באלמים אלו ישראל שהן אלמן בגלות מתהרפין ואין משיבין והקב"ה רואה עלבונן וכו': 14 בלוי. באיפת צדק מגיה באלים, וא צ: 16 שקורים וכו'. שמות רבה פ"ח ס"ב, תנחומא וארא ס"ט, ילקוט שם קפ

1 ד מלכות, כ מלכותן | מ מצריים | אטכמ ושפטים נעשו שלהן | ד ח' | פתחו וכו' | כ כפרו כולן בע"ז שלהן ופתחו כולן פיהן והודו במקום ואמרו מי | אטכ פתחו כולן פיהם (מ ח') ואמרו מי וכו' | ט כמוכה וגו' 2 באים | מ ח', א ב ג ד' | כ ארה אמרו שירה | אטכ ארה כיון ששמעו (א ג') ארה' | כ כיון ששמעו | פרעה וכו' שלהן | ט וכו' כ פרעה וחילי בים | 3 ומצרים בים | מ ח' | ומצרים | א ח' | כ מלכות | של מצריים | ד ח' | מ מצרים | אטכמ ושפטים נעשו (ב ח') | 4 שלהן | ק שלהן | ט שלהן ואמרו מי כמוכה וגו' | שלהן וכו' כולן | מ ח' | פיהם | כ ח' | א כולם פיהם | מ להקב"ה, כ למקום | א במרום | באלים וגו' | מ ח', ב באלים ד' | באלים | א ג' ה' | וכן | ט ח' | מוצא | ד ג' בע"ז | 5 ד לכפור בה שני' | ח' | ד ח' | כ ומעוזי היעשה וכו' | ביום וכו' וגו' | ח' | א צרה אליך גוים יבואו וגו'

היעשה | 6 ט ואומר היעשה | כ אדם ביום וכו' | וגו' | טמ ח' | א האדם את אלילי כספו וגו' לבוא | וגו' | ד ח' | ק ואמר | וגו' | מ ח' | 8 באים | ח' | ט ח' | ח' | מי כמוכה באים | מ ח' | ד' כמוך | אב באלמים | א ד' | באלם כתיב מי וכו' | מי כמוך | טמ ח' | ד ומי | אב כמוכה | לנו | אטכמ ח' | 9 ט על ים בים סוף | וגו' | אטכ ח' | ד שני' | אט סוף | ג' | ויחרב | ויולכים בתהומות | א ג' | כמדבר | ויחרב | טכ ח' | המוסגר רכ ח' | ד"א | אט ח' | 10 ח' | מ ח' | ח' | וכו' באלמים | ט ח' | באלמים | אב ג' ה' | מי כמוך | ד ח' | אטכמ רואה בעלבון | מ | עלבון | 11 אחריש וכו' יחד | אטכ ח' | כיולדה וכו' יחד | מ ח' | אחריש אתאפק | מ ח' | 12 טכ ואתאפק | א מיכן והלך | כיולדה | ד ח' | אטכ אפעה אשום ואשאף | א ג' | יחד | כל וכו' אוביש | טכמ ח' | א וגבעות וגו' והולכתי | 13 בדרך וכו' | אמ ח' | טכ בדרך וגו' | 14 ד"א | אט ח' | ד"א וכו' באלים | כ ח' | מי כמוך בפ"ב | ט ח' | אכ שהן משמשין | טמ לפניו | כי | ד ח' | 15 לה | ק ח' | ו אליך | כ בשחק לא נערץ וכו' | א לה' וגו' אל | ואמר | מ ח' | מ בסור | ד ח' | אלהי וכו' | רבה | כ ח' | וגו' | ט ואומר | אטכ אלהים | אלהי | ד ג' | ישראל | 16 המוסגר רכ ח' | ד"א | אט ח' | אטכ כמוך | ד ח' | טמ ח' | ט באותן | 17 שני' | ט ח' | לי יאורי | כ"ה | ובמקרא, אבל ש"ג יאור לי | ואני עשיתי | כ ח' | מ עשיתי, ו עשיתי, אק עשיתיני | וכן וכו' | אטכמ סנהריב קרא עצמו אלהי וכן בכולן | 18 שני' | ט ח', כ דכתיב | אלהי | מ ח' | א הארצות האלה | וגו' | רק אט | שני' | ט ח', כ

- (ישעיה יד יא) וכן נגיד צור שני בן אדם אמר לנגיד צור כה אמר ה' אלהים יען גבה לבך וגו' (יחזקאל כח כו). מי כמוכה באלים ה' כי כמוכה באלו שאחרים קורין אותם אלוהות ואין בהם ממש ועליהם נאמר פה להם ולא ידברו וגו' (תהלים קמו ה) אלו פה להם ולא ידברו אבל הקב"ה אומר שני דברים בדבור אחד מה שאי אפשר לבשר ודם לעשות כן שני אחת דבר אלהים שנים זו שמצתי וגו' (שם סב יב) הלא כה דברי כאש נאם ה' (ירמיה כט) וכתביהוהנה מפיו יוצא (איוב לו ב): מי כמוכה נאדר בקדש, נאה אתה ואדיר בקדש. לא כמדת בשר ודם מדת מרת בשר ודם אינו יכול לומר שני דברים כאחת אבל הקב"ה אמר עשרת הדברות כאחת שנאמר וידבר אלהים את כל הדברים האלה לאמר (שמות כ א). מרת בשר ודם אינו יכול לשמוע משני בני אדם כשהן צועקין כאחת אבל הקב"ה אצלו כל באי העולם באין וצועקין לפניו הוא שומע צעקתם שני שומע תפלה עדיך כל בשר יביאו (תהלים סה ג): נורא תהלות, לא מצבשו אלא מעולם נורא תהלות. ד"א נורא תהלות מרת בשר ודם מוראו על הרחוקים יותר מהקרובים אבל הקב"ה אינו כן אלא מיראו על קרוביו יותר מרחוקיו שנאמר בקרובי אקדש ואומר וסביביו נשערה מאד (שם ג ג) ואומר אל נערץ בסיד קדושים רבה ונורא על כל סביביו ואמר ה' אלהי צבאות מי כמוך חסין יה ואמונתך סביבותיך (שם פט ח-ט). מרת בשר ודם עושה פועל אצל בעל הבית חורש עמו וזורע עמו ומנכש עמו מעדר עמו ממבצ אחד הוא נתן לו יהולך אבל הקב"ה אינו כן אדם תאב לבנים נתן לו שני הנה נחלת ה' בנים (שם קכו ג). תאב לחכמה ונתן לו שני כי ה' יתן חכמה (משלי ב ו). תאב לנכסים נתן לו שני והעושר והכבוד מלפניך (דח"א כט יב).

דכתיב | ב אעלה וגו' וגו' | טמ ח' | 1 צור | מ ח' | שני | ט
ח' | בן אדם | דמ ח' | אב צור וגו' | כה וכו' | טמ ח' | 2 מי
וכו' ח' | דטכמ ח' | ה' | רק א' | שאחרים | א ח' | 3 מ ממש
שני' | פה | ט ידברו עד לא יתנו בגרונם | וכו' | וגו' | ד ח' | א
ג' | עד לא יתנו בגרונם | וכו' | ידברו | דמ ח' | 4 | אטכמ אבל
מי שאמר והי' העו' אינו כן אלא | ב | אבל | אומר | טכ
אמ' | אחד | כ ח' | א שאין | 5 | אטמ לומר כן. | כ | לדבר
כן | שנים וכו' | גו' | ח' | אדם שמענו | וגו' | מ ח' | אט
כאש וגו' עד והא | א | והנה | מפיו | 6 | נאם ח' | כ ח' |
וכתיב | מ ח' | ד כמוד | מ נאה ואדיר אתה | 7 | בקדש | כ
ח' | אטמ | שלא | כ | שלא כמדת הק' מרת ב"ר אינו יכול |
אטמ מרת הקב"ה | ט חב | ה | א | הק' | ב"ר | ד | לשמוע בשני וכו'

ירמיה של: 4 אומר וכו'. בא"צ מוחק מכאן עד שמעתי.
וא"צ: 5 הלא וכו'. עיין ספרי במדבר צד מח: 6 יצא
במכילתא דרשב"י מאריך וכנגד כל מה שנאמר באלילים
מביא כתובים המתארים את ד' בהפך ממדות האלילים.
ובעל מכילתא דילן קצר ואינו מביא אלא ההפך מן הפסוק
הראשון והאחרון לא יתנו בגרונם: 11 יבואו וכו'. שמות
רבה פכ"א ס"ד. שוחר טוב ס"ה: — נורא וכו'. בא"צ מוחק
מכאן: עד ד"א וגורס לה לקמן בהדי עושה פלא מפני שהם
דומין בענין. וא"צ: 12 מוראו וכו'. ירוש' שקלים מח ע"ד.
ביצה סב ע"ב. העניית סח ע"ב. בבלי יבמות קכא. בבא קמא
גז, וזבחים קטו: 16 עושה פועל. אפשר דשתי נוסחאות הן
ואפשר דצ"ל כגירסת הילקוט:

אב לשמוע משני בני אדם כאחת | מ | לדבר | 8 | מ דבורין כאחד | אטכ אבל מי שאמר והיה העולם | מ | דבר | מ | עשרת
הדברים | אטכמ בדבור | ק ח' | אחד | כאחת | אטכ ב' מה שאי אפשר | ט | שאיפשר | לב"ר לעשות | טכ | לומר. א | לדבר |
כן | 9 | לאמר | כ ח' | מדת | כ ח' | ט דרך ב"ר | 10 | כאחת | ד ח' | מ כאחד | כ | אבל הק' אינו כן אלא אפילו | אט | אבל מי
שאמר והיה העולם אפילו | א | אינו כן אלא אפילו | ד | לכל | א | עולם | 11 | כל וכו' | ק ח' | יא וגו' | מ | תהלות עושה פלא | לא
זכר תהלות שייב בפ"ב | א | ח' | 12 | מדת | מ | מלך | א | רחוקים | 13 | א | מקרובים. טכ | מן הקרובים | א | אבל מי שאמר והיה
ש אבל מדת הקב"ה | כ | הק' | אינו כן אלא | מ ח' | מ על הקרובים ועל הרחוקים | ט | הקרובים | ט | מן הרחוקים | כ | מעל
רחוקיו | טמ וכתיב | 14 | כ | אקדש וכו' וסביביו בסערה ואומר | ד | סביביו | אט | בסערה. | מ | בארץ | ווארמ | מ ח' | אל וכו'
רבח | ד ח' | 15 | א רבה וגו' | רבה וכו' סביבותיך | מ ח' | ונורא וכו' סביביו | ט ח' | א | אלהים | ואמ' | סביב | אטכ ח' |
6 | ד כשהוא עושה פועל אצל | עושה | ק | ג' פלא | ט | פועל | כ | ופועל | עושה אצל | פועל | מ ח' | א | זורע | 17 | אטכ מנכש |
מעדר עמו | כמ ח' | אחד | מ ח' | כ | אחר פחת הוא | | הוא | ר ח' | א | נתן והולך לו | והולך | מ ח' | כ | הק' | ט | הב"ה. אמ
מי שאמר והיה העולם | אינו כן | מ ח' | כן | אטכ ב' | אלא | אדם | ט ח' | 18 | לבנים | מ | ג' בנים | א | בנים וגו' | מ | חכמה הוא
נתן | כ | הק' | נתן | אט | נתן | 19 | מ חכמה מפיו דעת ותבונה | לין | כ | ג' נכסים | ט | כתי' | ארשם העושר |

מדת בשר ודם כשהוא בונה בונה את התחתון ואחר כך בונה את העליון אבל הקב"ה
 בונה את העליון ואחר כך בונה את התחתון שנאמר בראשית ברא אלהים את השמים
 ואחר כך את הארץ. מדת בשר ודם כשדוא מקרה מקרה בעצים ובאבנים ובעפר
 שמא במים והקב"ה מקרה עולמו במים שני המקרה במים עליותיו וגו' (תהלים קד ג)
 מדת בשר ודם אינו יכול לצור צורה במים אבל הקב"ה צר צורה במים שני ויאמר
 אלהים ישרצו המים (בראשית א כ). מדת בשר ודם אינו יכול לצור צורה בעפר
 והקב"ה צר צורה בעפר שני לא נכחד עצמי ממך אשר עשיתי בסתר רוקמתי בתחתיות
 ארץ (תהלים קלט טו). מדת בשר ודם כשהוא בא לצור צורה מתחיל בראשה או
 באחד מאיבריה ואחר כך גומרה אבל הקב"ה צר צורה כולה כאחת שני כי יוצר הכל
 הוא (ירמ' י טז) ואומר ואין צור כֹּאֲהֵנוּ (ש"א ב ב) אין צייר כֹּאֲהֵנוּ. מדת בשר ודם
 הולך אצל עושה צלמים ואומר לו עשה לי צורתו של אבא והלא אומר לו יבא אביך
 ויעמוד לפני או הבא לי אקונין שלו ואעשה צורתו אבל הקב"ה אינו כן נותן לאדם כן
 מטפה של מים ודומה לצורת אביו: עושה פלא. עשה פלא אין כתיב כאן אלא עושה
 פלא לעתיד לבא שני כן הנה ימים באים נאום ה' ולא יאמר עוד ה' אשר העלה
 ישראל ממצרים וגו' (ירמ' טז יד). ד"א עושה פלא עשה עמנו פלא ועושה עמנו ככל
 דור ודור שני אורך על כי נוראות נפלאות מעשיך ונפשי יודעת מאד (תהלים
 קלט יד) ואומר רבות עשית אתה ה' אלהי נפלאותיך ומחשבותיך אלינו (שם מ י).
 ד"א עושה פלא. עושה פלא עם אבות ועתיד לעשות עם בניו שנא' כימי צאתך מארץ
 מצרים אראנו נפלאות (מיכה ז טו) אראנו מה שלא הראתי אל אבות שהרי נסים
 וגבורות שאני עתיד לעשות עם הבנים יותר הם ממה שעשיתי לאבות וכה"א לעושה
 נפלאות גדולות לבדו כל"ה. ואומר ברוך ה' אלהים אלהי ישראל עושה נפלאות לבדו.
 וברוך שם כבודו לעולם וימלא כבודו את כל הארץ אמן ואמן.

2 העליון וכו'. כדעת ב"ש ירושלמי חגיגה עו ע"ג. וצ"ל
 לעיל בא פתיחתא: 6 בעפרי. נראה לי דסעות סופרים וצ"ל
 באפלה (וכן לקמן) כמו שהוא במכילתא דרשב"י, וכן נראה
 מן השוחר טוב יח דף עז. ומדרש שמואל פ"ה. ואפשר
 להגיה גם כן בסתר: 13 אביו. עיין בברכות י. מגילה יד.
 שוחר טוב פ"ו דף קפו פ"ד ס"א, פ"ו ס"א, פ"ב ס"ב.
 תנחומא תזריע ס"ב, ילקוט שמואל פ"ג. תהלים תתלה.
 בראשית יא: 14 לעתיד לבא. שכל טוב דף רה: 15 ככל
 דור וכו'. ש"ס דף קצו, פ"ז: 18 עם בניו. פ"ו.

1 את] ד ח' | בונה את בפי' ד ח' | אבל הקב"ה] כ והק' א
 משוה"ה אינו כן אלא] 2 טב ברא | ואח"כ] ק ח' | את
 דב ח' | בונה] ט ח' | כ ברא ומתוקן ובנה | את] רק אמ' |
 בראשית וגו' | אט אלהים וגו' | מ השמים ואת הארץ |
 3 מקרה בפ"ב] כ ח' | וכן בעצים ועפר (ק ובעפר) ובמים |
 4 שמא במים] ד ח' | אטכ במים | אטכ אבל הק' (ט
 הביה, א מי שא' והה"ע) אינו כן אלא (א ח') | אטכמ
 קירה | טכמ את עולמו | כ במים וגו' | וגו' | אטכ ח' |

5 מדת] כ ח' | מ והקב"ה] כ אבל הק' | אט הביה (א מי שא' והה"ע) אינו כן אלא | שני] ד ח' | ויאמר אלהים) אטמ ח' |
 ויאמר וכו'] ד הלא כחלב תחכיני | 6 א המים וגו' | מדת] כ ח' | בעפר) א במים | 7 אטכ אבל הק' (ט הביה, א משוה"ה |
 צורה] מ ח' | לא וכו' ממך] רק מ' | אשר וכו' ארץ] מ ח' | אד רוקמתי וגו' (ק ח') | 8 מדת] כ ח' | 9 ט באחד מן הצדדים |
 ואח"כ וכו' אבל] מ ח' | מ והקב"ה] אט אבל ב"ה (א מי שא' והה"ע) אינו כן | צורה] ד ח' | 10 אטכמ אין | מדת] טב ח' |
 11 מ אומר] מ צורת בני והלה] צורת והלא] כ, ד והוא, ש"ג והלה] מ בנך] 12 מ אקונין| אטכמ ואני עי' לד (טו) | מ והקב"ה
 נותן את הבן מטפה| אט אבל הביה אינו כן אלא | כ הק' צר את העובר במעי אמו ודומה לצורתו של אביו | בן] ד זח | 13 א
 ט לצורתו של אביו | אין כתיב כאן] א ח' | כאן] דב ח' | 14 טכמ לא | א יאמר | ח' | מ ח' | אשר וכו' | ט ח' | א וגו', כ
 כי ח' ח' וגו' | מ העלה וגו' | כי אם ח' ח' אשר העלה ואשר הביא | 15 ד"א] כ ח' | מ עושה עמנו פלאים | ועושה עמנו] מ
 ח' | 16 מ שני נפלאים וגו' רבות עשית | אטכ שני נפלאים וכו' | נפלאים וכו' | מאד] ד ח' | 17 ואומר] אטכ ח' | אלהי וכו' |
 ד ח' | אלהי] ט ח' | כ אלי | נפלאותיך וכו' | מ ח' | ומחשבי וכו' | ט ח' | א ומחש' וגו' | 18 ט עשה | עושה פלא בפ"ב | רק
 א | אט הבנים | ד' ממצרים | 19 אראנו וכו' וגבורות] מ ח' | א וגו' | אטכ לאבות | ט נסים ונפלאות | 20 מ אני | מ הבנים
 נפלאות שלא עשיתי עם האבות | אטכ הבנים (כ בניו) יותר מהפלא נפלאות (ט ונפלאות) מה ש' עשיתי (אכ מה שלא עשיתי)
 עם אבות | 21 א לבדו וברוך וכו' | ד עושה נפלאות וגו' | ואומר] רק ד | ברוך וכו' ואמן | מ כי ח' ח' אלהינו עושה נפלאות
 גדולות | אלהים] ד ח' | ד ישראל וגו' | כ ישראל מן העולם ועד העולם ברוך שם | 22 וימלא וכו' | כ ח' | וימלא כבודו וגו' |

פרשה ט

- נְטִית יְמִינְךָ, מְגִיד שֶׁכָּל הַנַּפְשׁוֹת בִּיד הַבַּיִת שֶׁנִּי אֲשֶׁר בִּידוֹ נֶפֶשׁ כָּל חַי (אִיּוֹב יב י) וְאוֹמֵר בִּידְךָ אֶפְקֵיד רוּחִי (תְּלִים לֹא ו): תִּבְלַעְמוּ אֶרֶץ, בָּאִי זֶה וְזֹכֶת נִתְּנָה לָהֶם קְבוּרָה בְּזֹכֶת שֶׁאֲמָרוּ הִ' הַצִּדִּיק אָמַר הַבַּיִת אֲתֶם צִדְקָתְכֶם עֲלֵיכֶם אֶת הָרִדָּן אֶף אֲנִי לֹא אֶקַּח לָכֶם שִׁכְרָכֶם וְאֵתֶן לָכֶם מְקוֹם קְבוּרָה שֶׁנִּי נְטִית יְמִינְךָ תִּבְלַעְמוּ אֶרֶץ, ד"א נְטִית יְמִינְךָ תִּבְלַעְמוּ אֶרֶץ שְׁהִים וּזְרָקָן לִיבִשְׁה וְהִיבִשְׁה וּזְרָקָתֶן לִים, אֲמִי הִיבִשְׁה וְמָה אִם בִּשְׁעָה שֶׁלֹּא קִבְּלָתִי לֹא דָם הֵבֵל שֶׁהוּא יְחִידִי נֹאמֵר לִי אֲרוּרָה הָאֲדָמָה וְגו' (בְּרֵא: ד יא) צָחָה אֵיךְ אוֹכֵל לִקְבֹּל דָּמָן שֶׁל אֲכֻלוּסִין הִלְלוּ עַד שֶׁנִּשְׁבַּע לָהּ הַקִּבְיָה שֶׁאִינִי מִצְמִידֵךְ בִּידֵן שֶׁנִּי נְטִית יְמִינְךָ תִּבְלַעְמוּ אֶרֶץ, וְאֵין יָמִין אֲלֵא שְׁבוּעָה שֶׁנִּי נִשְׁבַּע ה' בִּימִינוֹ (יִשְׁעִיה סב ח). ד"א נְטִית יְמִינְךָ מְגִיד הַכְּתוּב כִּשְׁהַבַּיִת נוֹטָה יְדוֹ רִשְׁעִים כְּלִים מִן הָעוֹלָם שֶׁנִּי יוֹסֵף יְדוֹ עַל צִפּוֹן וַיֹּאבֵד אֶת אֲשׁוּר וְגו' (צַפְנִיָּה ב יג) וְאוֹמֵר הֲנִי נוֹטָה יְדִי עַל פִּלְשְׁתִּים וְגו' (יְחֻזְקָאֵל כה טז) וְאוֹמֵר וְנִטְיִיתִי יְדִי עַל יְהוּדָה (צַפְנִיָּה א ד) וְאוֹמֵר וְנִטְיִיתִי יְדִי עַל אֲדוּם (יְחֻזְקָאֵל כה יג). מִשָּׁל לָמָּה הִדְבַּר דּוּמָה לְבָצִים הַנִּתְנוּנוֹת בִּיד אֲדָם שֶׁאִם יִטָּה יְדוֹ מִצֵּם כּוֹלֵן נּוֹפְלוֹת וּמִשְׁתַּבְּרוֹת שֶׁנִּי וְה' יִטָּה יְדוֹ וּכְשֶׁל עוֹזֵר וְנִפְל עוֹזֵר וְגו' (יִשְׁעִיה לא ג).
- נְחִית בַּחֲסַדְךָ, חֲסֵד עֲשִׂית לָנוּ שֶׁלֹּא הִיא בִּידֵינוֹ מַעֲשִׂים שֶׁנִּי חֲסֵדִי ה' אוֹכִיר וְגו' (שִׁם סג ז) חֲסֵדִי ה' עוֹלָם אֲשִׁירָה וְגו' (תְּהִלָּה פט ב) וְהָעוֹלָם מִתְחַלְתּוֹ לֹא נִבְנָה לֹא בַּחֲסֵד שֶׁנִּי כִּי אֲמַרְתִּי עוֹלָם חֲסֵד יִבְנֶה וְגו' (שִׁם ג): עִם זֶה גֹּאֲלָתָהּ, לִפִּי שֶׁכָּל הָעוֹלָם שֶׁלְךָ וְאֵין לְךָ עִם אֲלֵא יִשְׂרָאֵל שֶׁנִּי עִם זֶה יִצְרֵת לִי וְגו' (יִשְׁעִיה מנ כא) וְכֵה"א שִׁשִּׁים הֵמָּה מַלְכוּת יִשְׁמוּנִים פִּלְגִּשִׁים (שְׁה"ש ו ח). שִׁשִּׁים הֵמָּה מַלְכוּת אֱלֹהִים שִׁשִּׁים רַבּוֹא וְשִׁמּוּנִים פִּלְגִּשִׁים

(ט) 2 יְמִינְךָ ד' נִי תִבְלַעְמוּ אֶרֶץ. ג' וְגו' | אֲטַכְךָ בִּקְפוּ מִי שֶׁאֲהִיָּה (ט הַבִּיחָה) חִין ד' חִין חִין וְגו' | 3 וְאֵין | אֲטַכְךָ ח' | א רוּחִי וְגו' | תִּבְלַעְמוּ אֶרֶץ | רק ט | אֲכַמֵּךְ נִיתָן לָהֶם מְקוֹם (מ ח) קְבוּרָה, ט נָתַן לָהֶם הַמְּקוֹם קְבוּרָה | 4 בְּזֹכֶת מ' ח' וְאֵין שֶׁאֲמַר, כֵּךְ שֶׁאֲמִי | א הַצִּדִּיק וְגו' | אֲטַכְךָ אֲמַר לָהֶם הִקֵּי (אֲטַ הַמְּקִי) | מ הַקִּבְיָה (אֲתֶם) ד' אֲסוּרִי עֲלֵי אֶרֶץ ח' | 5 בְּאֶפְסִיתָ לָכֶם בְּפִי | אֲטַכְךָ ח' | א אֶת שִׁמְכֶם | מְקוֹם | מ' ח' | נְטִית יְמִינְךָ | מ' ח' | תִּבְלַעְמוּ אֶרֶץ | ט ח' | אֲכ וְגו' | 6 תִּבְלַעְמוּ

(ט) 2 רוּחִי. סְפָרִי בַּמִּדְבָּר צִד קָפָה, שֶׁכָּל טוֹב דָּף קָצוּ: 4 בְּזֹכֶת. פִּי"ו, שִׁט דָּף קָצוּ: 6 שְׁהִים וְכוּי. פִּסְחִים קִיחָה. פִּרְקִי דִר' אֲלִיעִזֵּר פִּי"מב, וְתִרְגוֹם יִירוּשָׁלַי וְיוֹנָתָן, מִדְּרַש אֲגוּדָה, פִּי"ו, שִׁט דָּף קָצוּ: 10 נוֹטָה יְדוֹ וְכוּי. שִׁט דָּף קָצוּ: 13 לְבָצִים. בְּרִשְׁתִּי לְכָל זֹכִיכִית הַנִּתְנוּנוֹת, וּבִלְקוּס יִשְׁעִיה תִּלָּה לְבִיצִים וְכוּי. תִּבְלַעְמוּ אֶרֶץ | אֲטַכְךָ ח' | א יָמִין | אֲכ בִּימִינוֹ וְגו' | 10 ד"א | אֲטַכְךָ ח' | א יְמִינְךָ וְגו' | מִגִּיד הַכְּתוּב | ח' | הַכְּתוּב | מ' ח' | אֲטַכְךָ שִׁכְשַׁהֲבָה (אֲטַכְךָ שִׁכְשַׁהֲבָה) מִטָּה אֶת יְדוֹ הַרְשָׁעִים (ט רִשְׁעִים) | מ' מִטָּה יְדוֹ עַל הַרְשָׁעִים | 11 מ' הַצִּפּוֹן הֲנִי וְכוּי | כ' צִפּוֹן וְגו' | וְגו' | ט ח' | וְכֵן בַּסְמוּךְ | נוֹטָה | דָּט"ב ג' | אֲכ | כ' יְדִי וְגו' | א פִּלְשְׁתִּים וְהַכְּתִירָה וְגו' | 12 וְגו' | וְאֵין | אֲמ' ח' | וְאוֹמֵר וְכוּי | וְאוֹמֵר | אֲכ ח' | ד' נְטִית | וְאוֹמֵר | מ' ח' | ו' נְטִית | 13 כ' אֲדוּם וְהַכְּתִירָה וְנִתְּנָה (אֲגוּרִי מוֹשֶׁל) מִשָּׁל לְהִידִן | כֵּמ ח' | מ' שְׁנוֹנוֹת בִּידוֹ שֶׁל אֲדָם | אֲטַכְךָ שֶׁהֵן נִתְנוּנוֹת (ט נִתְנוּנוֹת) בִּידוֹ | ט שֶׁאִם מִטָּה | שֶׁאִם | ד' ח' | טכ אֶת יְדוֹ | כ' יְדוֹ וְגו' | 14 וְנִפְל וְכוּי | מ' ח' | וְגו' | ט וְיִחְדְּדוּ כּוֹלֵן יִכְלִיֵּן | 15 ד' שְׁעִית, וְכֵן הוּא בַּמִּכְלָל דְּרַשְׁבִּי | אֲטַכְךָ מִצֵּם | כ' יֵהָא | ט אוֹכִיר תִּהְיוֹת ה' כֵּל כָּל אֲשֶׁר גִּבְּלוּ ה' וְגו' חֲסֵדִי | וְגו' | מ' ח' | 16 ח' קֶסֶד | עוֹלָם | מ' ח',

ט לְעוֹלָם | כ' אֲשִׁירָה | א אֲשִׁירָה לְדוֹר וָדוֹר אֲדִיעֵךְ וְגו' | וְגו' | ט"ב ח' | מ' הָעוֹלָם אֵינִי נִבְנָה | כ' מִתְחַלְתָּה, ט לֹא נִבְנָה מִתְחַלְתָּה | אֲכ גִּבְרָא | 17 כ' דָּט"ב ח' | ו' הָעוֹלָם אֲמַרְתִּין מ' ח' | מ' חֲסֵד | עוֹלָם | וְגו' | טכ"ב ח' | אֲכ אֶרֶץ | אֲטַכְךָ הָעוֹלָם כּוֹלֵן | כֵּמ ח' | מ' ח' | אֵין | 18 שִׁנִּי | טכ ח' | וְגו' | טכ"ב ח' | וְכֵה"א וְכוּי כִּמְשָׁה שִׁי בְּע' הִס' | ט ח' | 19 וְשִׁמּוּנִים וְגו' | וְשִׁמּוּנִים וְכוּי מַלְכוּת | ח' | מ' מִפְּלִגִּשִׁים עֲלֵמָת אֵין מִסְפֵּר אֶרֶץ וְכוּי |

אלו מבין כ' שנה ולמעלה ועלמות אין מספר אלו הקטנים שאין להם מנין אף על פי כן אחת היא יונתית תמתי (שם ט) זה משה שנשקל כנגד הכל. וכבר היה רבי יושב ודורש שילדה אשה במצרים ס' רבוא נענה תלמיד אחד מלפניו ואמר לו רבי מי גדול העולם או הצדיק א"ל הצדיק. למה כשילדה יזכר את משה היה שקול כנגד כל העולם כולו ובי היכן מצינו שהיה משה שקול כנגד הכל שני כאשר צוה ה' את משה ובני ישראל וא' או ישיר משה ובני ישראל וא' ולא קם נביא עוד בישראל כמשה (דברים לד י) נהלית בעוזך, בזכות התורה שהם עתידין לקבל ואין עווןך אלא תורה שנאמר ה' עו לעמו יתן ה' יברך את עמו בשלום (תהלים כט יא) ואומר ועוז מלך משפט אהב (שם צט ד) ד"א נהלת בעוזך בזכות מלכות בית דוד ואין עווןך אלא מלכות שני ה' בעוזך ישמח מלך וגו' (שם כא ב) <ואומ' ה' עוז למו ומעוז ישועות משיחו הוא (שם כח ח)> ואומר ויתן עוז למלכו וירם קרן משיחו (ש"א ב י): אלא נזהר קדשך. בזכות בית המקדש שהם עתידין לבנות ואין נזהר אלא מקדש שני ואת נזהר השמו (ירמיה י כד) וא' חזה ציון קרית מועדינו עיניך תחזינה ירושלם בונה שאנן אוהל בל יצען ובל יסעו יתירותיו לנצח וכל חכליו בל ינתקו (ישעיה לג כ).

שמעו עמים ירגזון, כיון ששמעו האומות שאבד פרעה וחילו בים ומלכות המצרים בטלה ונעשו שפטים בעבודה זרה שלהן והתחילו מתרגזין לכך נאמר שמעו עמים ירגזון. ד"א שמעו עמים ירגזון כיון ששמעו האומות שהקדוש ברוך הוא מגביה קרנן של ישראל ומכניסן לארץ התחילו מתרגזין אמר להם הקדוש ברוך הוא שומעים שבעולם כמה מלכים מלכו מכם ולא כעסו ישראל שני ואלה המלכים אשר

1 מבין כ' שנה וכו'. הקשו המפרשים מאין להם לדרוש כן. ובמדות סופרים מגיה מבין ס' ולמעלה וכן צדד להגיה בשרי' ובבה"מ כתב דאפשר דצריך להיות אלו שמונים רבוא ערב רב ובמ"ע נוטה לומר דשמונים הם בני כ' והם שיצאו מכלל קטנים ולכלל מבין לא באו ובהדי אינך ס' רבוא שהם בני כ' ולמעלה הוו שמונים רבוא וקרי להו פלגשים כמו פלגס בגמרא. והיותו נכון מה שכתב בשרי' בסוף דצריך להיות אלו שמונים רבוא מבין כ' ולמטה כמו שהוא בשה"ר פ"ו פסוק ט ס"ד. ובילקוט שה"ר תתקצב הגירסא כמו שהוא במכילתא כאן. ובא"צ מוסיף מדרש אחר וגרס ששים המה וגו' או ששים שמכירין אמותיהן ואין מכירין אבותיהן שמונים מכירין אבותיהם ואין מכירין אמותן ועלמות וגו' שאין מכירין לא אבותיהן ולא אמותיהן אחת היא יונתית שני ויתילדו לו משפחותם. ד"א ששים וגו' אלו ששים רבוא מבין כ' שנה ולמעלה ושמונים או שמונים רבוא מבין כ' שנה ולמטה ועלמות אין מספר אלו ערב רב, ונעלם מאתנו מה הביאו להוסיף כל כך: — או הקטנים וכו'. בשה"ר שם איתא ועלמות אין מספר שאין קץ וסכום לגרים שבהם ועיין לעיל פ' בא פ"ד: 2 תמתי וכו'. עיין גירסת כ"א ומ"ח, ונראה דחסרון בכאן וצריך לומר שהיא שקולה כנגד הכל, ור"א ששים וכו' זה משה וכו': 3 מי וכו'. בא"צ מגיה מי היתה א"ל יזכר אם ששה, ועיין שה"ר פ"א פסוק טי ס"ג, פ"ד פסוק א ס"ב, ילקוט שם תתקצב, ילקוט בשלה רמא ושם הגירסא ומה מי גדול וכו': 6 כמשה וכו'. לעיל פרשה א: 7 ואין עווןך וכו'. לעיל פרשה ז, שכל טוב דף דה ופסיקתא זוטרתי: 12 נזהר וכו'. לעיל פרשה ג, ועיין תרגום יונתן, פסיקתא זוטרתי ושכל טוב דף דה: 15 כיון וכו'. פסיקתא זוטרתי ושכל טוב דף קצו: 19 מכם. באיתא אמת גורס לפני בני מכם:

1 כ' ומעלה | כ' קטנים | כ' ואעפ"כ | 2 תמתי | שהיא שקולה כנגד הכל כבר וכו' | תמתי | מ' ג' ד"א ששים המה מלכות או ששים רבוא ושמונים פלגשים | או מבין עשרים שנה ומעלה ועלמות אין מספר אלו קטנים שאין לדרגם מנין | זה וכו' כמשה (ש"מ) מ' ח' | כ' שהיה שקול | וכבר | כ' ח' | 3 במצרים | דטמ ח' | אחד | דטמ ח' | אב וכו' מי | 4 או הצדיק | ד ח' | אב למה אמר לו שכשילדה | יזכר | א אס משה | אב כנגד הכל וכו' היכן | 5 | שהוא | משה | אב ח' | ח' | א ח' | 6 טמ ואין עוון | 8 | כ' יתן וכו' ועוון | ד' וכו' ואומר | אמ ח' | ד' יברך וכו' | ט ח' | א אהב וגו' | 9 דוד | אר"ב ג' שהן עתידין לקבל | ד' ג' את המלכות | | כמ' ואין עוון | 10 וגו' | טב ח' | מ' ובישועתך מה יגל מאד | המוסגר דמ ח' | ואומר | א ח' | כ' לעמי | ט מעוז | 11 ואומר | כ ח' | מ יתן | וירם וכו' | רק כ' | 12 | אטכמ אלא בית המקדש | ואת ט ח' | ואומר | א ח' | 13 | א מועדינו וגו' | עיניך וכו' | דטמ ח' | במקרא: נזהר | כ' אוהל | במקרא: בל יסע | 15 כיון וכו' | ירגזון שני בפ"ב | א ח' | טכמ אר"ה | בים וכו' בטלה | מ ח' | 16 | טב ובטלה מלכות של מצרים ישפטם נעשו כע"ז | מרגזון | 17 | שמעו וכו' | ירגזון בפ"ב | ט ח' | כד' שישמעו | אב כמ' אר"ה | אטכמ שהמקום | 18 מגביה | ט ח' | של יש' | א ח' | ומכניסן לארץ | מ ח' | א והכניסן | מתרגזין | ד ג' | לכך נאמר שמעו עמים ירגזון | להם | ד ח' | אטכמ המקום | 19 כמה | מ מה | מלכין | א ח' | מכם | ד לפני | אטכמ את (אב ח')

- מלכו בארץ אדום (בראשית לו לד) וכמה שלטונות שלטו מכם ולא כעשו ישראל שני
אלוף לומן אלוף שובל ועכשו אתם כועסים אף אני אתן לכם כעס שאין בו רצון שני
ה' מלך ירגו עמים (תלים צט א): חיל אחז יושבי פלשת, כיון ששמעו יושבי פלשת
שישראל נכנסין לארץ אמרו עכשו הן באין לעורר עידותן של בני אפרים שנאמר
בני אפרים שותלח ובכר בנו וגו' (דה"א ז כ) ואומר בני אפרים נושקין רומי קשת
(תהלים עה ט) מפני מה על אשר לא שמרו ברית אלהים ובתורתו מאנו ללכת על
שעברו על הקץ ועל השבועה. ד"א אמרו אין להם דרך בכל מקום אלא עלינו
ועכשו הם באים ובוזים את נכסינו ומחריבים את ארצנו.
- אז נבהלו אלופי אדום, אם תאמר שהם באים לירש את ארצם והלא כבר
נאמר אתם עוברים בנבול אחיכם בני עשו וגו' ונשמרתם מאד אל תתגרו בהם (דברים
ב ד-ה) הא מה ת"ל אז נבהלו אלופי אדום מפני אנינות. ד"א אמרו עכשו הם באים
לעורר מריבה ששטם אבינו לאביהם שני וישטום עשו את יעקב (בראשית כו מא):
אילי מואב יאחזמו רעד, אם תאמר שהם באים לירש את ארצם והלא כבר נאמר
יאמר ה' אלי אל תצר את מואב וגו' (דברים ב ט) ואו' וקרבת מול בני עמון (שם יט)
הא מה ת"ל אלי מואב יאחזמו רעד מפני אנינות. <ד"א אמרו עכשו> הם באים
לעורר מריבה שבין אבינו לאביהם שני ויהי ריב וגו' (בראשית יג ז): נמוגו כל יושבי
בנען, כיון ששמעו יושבי בנען שאמר הקב"ה למשה רק מערי העמים וגו' כי החרם
תחרימם (דברים כ טז-יז) אמרו אלו ואלו לא היו מתיראין אלא מפני ממונם ומפני
נכסיהם אבל עלינו אינן באין אלא לכלותינו ולירש את ארצנו התחילו להמם שנ נמוגו
ואין נמיגה אלא מסייה שני נמוגים ארץ וכל יושביה (תהלים עה ד) ואומר למען למנוג
לב (יחזקאל כא כ).

בני ישראל אשר וכו' ב ח' א וגו' | 1 בארץ אדום | ב
ח' | אדום | כ ח' | אטכמ כמה | ט שלטונם | ט שלחו | ט
כמ את (אט ח') בני (מ ח') ישראל | ישראל | פ ח' | שני
עליכם | שני | ט ח' | 2 אף שובל | טכמ ח' | א וגו' | ג נתן |
כמ שאין לו | 3 א עמים וגו' | יושבי פלשת | טב ח' | א
וגו' | ד האומות ויושבי פלשת | 4 מ בארץ | עכשיו | ד ח'
דש באו | מ לעורר עלינו מלחמת של | א עירותם, כ עירותם,
ט עכרת, פ ערעור, ש ומעוררין על ערעורן של וכו' |

5 כ ובני | מ שותלח בנו ברד בנו ויהרגם בני גת ואומר | אטכ | שותלח בנו (כ ג ברד בנו וגו') עד מאתם אלה בני
אפרים | במקרא: שותלח וברד בנו | ואומר וכו' נושקין | ט ח' | אכ שני בני | א בשקין וגו' | 6 על אשר | ט ח' | ד על שלא |
אשר | אכ ח' | ובתורתו וכו' | מ ח' | על ד ועל | אכ על אשר עברו | 7 ועל וכו' | אט על שעברו על השבועה, כ ועל אשר
עברו על השבועה | ד"א | ד ח' | אין וכו' אלא | מ ח' | אכ מכל מקום | כ עליו | 8 אכמ עכשיו, ט שעכשיו | הם | א ח' | ט
את כל נכסנו | את כפי' | ד ח' | 9 אלופי אדום | ד ח' | מ הם | דכ ארצנו | ט הלא | 10 בני עשו | א ח' | וגו' וכו' | הם | מ ח'
וגו' וכו' | דכ ואומר אל תתגר | כ (תתגר) | הם | ד (ג' מלחמה) | א כמ וגו' | 11 הא וכו' | מ לא נבהלו אלא מפני | אז
נבהלן | ד ח' | אלופי אדום | כ ח' | כ אלא מפני | מ אניניות וכן בס' | ד"א | ד ח' | הן | כ אין | 12 מריבה | מ שנאה, כ
מקרה | ששטם | טכמ שבין | את יעקב | מ ח', אט וגו' | 13 יאחזמו רעד | ד ח' | ד ארצינו | והלא | כ והוא | 14 ויאמר ד'
אלין | ד ח' | וגו' | אטכמ ח' | 15 מ הא מפני מה ברעו מפני | יא' רעד | רק ט | המוסגר | ד ח' | באים | מ ג' עלינו, ד ג'
עכשו | 16 מ בין רועי וגו', אטכ בין רועי מקנה אברם (אט ג' וגו') | 17 אטכמ המקום | וגו' | כ ח', אט האלה וגו' |
כי | ד ג' | אם | 18 תחרימם | אט ג' וגו', כ ג' הח' והא' | כ אל לאו | ק מתירין, מ אינן מתיראין | ד לא מממונם ומנכסיהם |
מפני | מ על | 19 מ ונכסיהם ואינן באים וכו' | ט אין | אטמ נמסין, שני נמוגין | מ ח' | 20 טמ אין | דמ נמסיה |
ד שני נמס כל לב (יחזקאל כ יב) ואומר נמוגים וכו' | ואומר | אמ ח' | 21 אטכ לב (א ג' וגו') נמוגו כל יושבי בנען |

1 כעשו וכו' עין בח"ג: 4 עידותי. עין גירסת הפ"ז
והש"ט דף קצו. ונראה דצריך להיות ערעורן של וכו' ובא"צ
מגיה עירורן ובא"א מגיה עכרתם ובכח"מ מגיה עירורן
ומפרש דהוא מלשון שנאה: 6 מפני וכו'. בא"צ מוזק כל
זה וגורם לא שמרו וכו': — על. בא"צ מוזק: 7 השבועה.
עין ריש בשלח. רש"י: 9 והלא וכו'. וא"ת והלא כל אלה
האזהרות לא נאמרו אלא אח"כ כבר תירץ במ"ס דמפרש
כאן אז בלשון עתיד: 11 אנינות וכו'. רש"י:

תפול עליהם אימתה ופחד, אימתה על רחוקים ופחד על קרובים כענין שני
 ויהי כשמוע כל מלכי האמורי וגו' (יהושע ה א) וכן רחב אומרת לשלוחי יהושע כי
 שמענו את אשר הוביש ה' את מי ים סוף וגו' ונשמע וימם לכבנו (שם ב י): בגדול
 זרועך ידמו כאבן, כיון שיצאו ישראל מן הים כנס עמלק את כל אומות העולם ובא
 ונלחם עם ישראל ונתפלל משה באותה שעה ודממו כולן כאבן לכך נאמר בגדול
 זרועך ידמו כאבן, ד"א בגדול זרועך כיון שנכנסו מרגלים לארץ כל מי
 שהיה אומר אלו מרגלי ישראל היה דומם כאבן, ד"א בגדול זרועך כיון שעברו ישרא
 את הירדן נתקבצו כל מלכי כנען ובאו ונלחמו עם ישראל שנא' ויהי כשמוע יבין מלך
 חצור וגו' ואל המלכים אשר מצפון וגו' ויצאו הם וכל מחניהם וגו' ויועדו כל המלכים
 האלה (שם יא א-ה). ואומר ויתקבצו יחדו להלחם עם יהושע ועם ישראל פה אחד
 (שם ט ב) באותה שעה התפלל יהושע ודממו כולן כאבן לכך נאמר ידמו כאבן.
 עד יעבור עמך ה' עד יעבור >את הים עד יעבור את הירדן עד יעבור נחלי
 ארנון< עם זו קניית, לפי שכל העולם שלך ואין לך עם אלא ישראל שני עם זו יצרת
 לי (ישעיה מג כא). ארבעה נקראו קנין ישראל נקראו קנין שני עם זו קניית, שמים וארץ
 נקראו קנין שנא' קונה שמים וארץ (בראשית יד כב). בית המקדש נקרא קנין שנא' הר

1 ופחד ד"מ מ' א וגו' | ואימתה מ' ח' | מ' הרחוקים
 והקרובים, ט' הרחוקים... והקרובים | 2 מ' כשומע | וגו'
 כמ' ח' ד' אשר בעבר הירדן כי ד' אלהים הוא אלהים |
 טמ' אמרה | לשלוחי יהושע | מ' ח' כי וכו' תופים בעקבא
 שיש | א' ח' | 3 ד' וכו' | ט' ה' ונשמע וכו' | וגו'
 כ' ואומר | 4 ידמו כאבן | רק ט' | מ' כיון שראו שיצאו | כל
 מ' ח' | 5 טכמ ועשה מלחמה | טכמ נתפלל | מ' משה
 עליהם ודממו | טכ משה בעד העם באותה | ט' דממו | כולן
 מ' ח' | בגדול זרועך | מ' ח' | 6 בגדול זרועך | רק כ' | ידמו
 כאבן | טכמ ח' | מ' ח' | 7 אלון | מ' ח' | מ' ישראל הם
 היה | כאבן | כ' ג' לכך נאמר בגדול (י) ידמו כאבן | בגדול
 זרועך | ט' ח' | 8 ארנון | ט' ח' | מ' נתכנסו, טכ נכנסו | כל
 מ' ח' | ובאון | טכמ ח' | מ' מ' ועשו מלחמה | מ' מלך כנען
 9 ט' חצור וישלח | יובב וגו' וזה, כ' חצור וישלח את יובב
 מלך חצור ואומר ואל המלכים וכו' | ד' ואלה המלכים | כ'
 מצפון בהר ובשפלה הכנעני ממזרח ומים וגו' | וגו' | טמ'
 ח' | כ' ואומר | ד' יצאו | וגו' וכו' האלה | מ' ח' | ט' מתניהם
 עמם וגו' ויתקבצו | מ' מתניהם עמו עם רב ויועדו | 10 ואומר
 רק כ' | מ' ויתקבצו כלם באותה, ד' ויתקבצו כל המלכים
 יחדו באותה | יחדון | ט' ח' | ועם ישראל | ח' ח' | 11 טמ'
 נתפלל | כולן | מ' ח' | לכך וכו' | ח' ח' | נאמר | ח' ח' | כ'
 בגדול זרועך ידמו | 12 עד יעבור בפ' | ט' ח' | המוסגר ד'
 ח' | עד יעבור את הים | כ' ח' | 13 טכ לפיכך כל | מ' אע"פ
 מ' ח' | 14 מ' נקרא | נקראון | ט' ח' | שמים וכו' וארץ | מ'
 אברהם נקרא שני ויברכהו ויאמר ברוך אברהם לאל
 עליון קונה וכו', ט' א"י נקראת קנין שני הר זה קנתה ימינו
 אברהם נקרא קנין שני ויברכהו וכו' (כב"ט), כ' א"י
 נקראת קנין שנא' ויברכהו ויאמר ברוך אברהם לאל עליון
 קונה שמים וארץ | 15 בית וכו' ימינו | ט' ח' |

1 ופחד על וכו'. ספרי דברים פיסקא בב ומדרש תנאים שם
 סוף עקב. פסיקתא זוטרתי ושלל טוב דף קצח. רש"י
 ובמכילתא דרשב"י הגירסא להפך: 4 כנס וכו'. למקן מס'
 דעמלק פ"א. שלל טוב דף רה: 13 ארנון. לשון הפסיקתא
 זוטרתי עד יעבור עמך את הים עד יעבור עם זו קניית את
 הירדן, ובשלל טוב שם איתא עד יעבור עמך ד' את נחלי
 ארנון עד יעבור עם זו קניית את הירדן. וכן הוא במכילתא
 דרשב"י עד שיעבור את הירדן עד יעבור נחלי ארנון. ולפי
 זה נראה דמתערב בגירסא שלפנינו שתי לשונות וצ"ל עד
 יעבור את הים עד יעבור את הירדן ד"א עד יעבור ארת
 הירדן עד יעבור נחלי ארנון. ועיין במ"ע ואונקלוס תרגם
 כלשון הש"ס. ויונתן תרגם עד זמן די יעברון עמך ד' ית
 נחלי ארנונא עד זמן די יעברון עמך האילין דקניית ית
 מגיותיה דיובקא. ותרגום ירושלמי עד דיעברון עמא האילין
 דפרקת ית מגיותיה דיובקא ית מגיותיה דיורדנא. ולשון
 ר' בחיי עד וכו' זו העברת נחלי ארנון וכו' קניית זו העברת
 הירדן: — לפי. בא"צ מגיה גם כאן אע"פ כמו שהוא במ"ח
 וכלפנינו הוא גם בפ"ז: 14 ארבעה וכו'. בספרי דברים
 פיסקא שט אינו מונה אלא שלשה והם תורה וישראל ובית
 המקדש, ובפסחים פז: מונה ארבעה כמו כאן. וכו' בפרקא
 דר' הק' בבא ארבעה. אבל בברייתא דקנין תורה הי"א
 מונה חמשה ומוסף אברהם מדכתיב ברוך אברהם ל' עליון
 קונה שמים וארץ וילין שמים וארץ מדכתיב השמים כסא
 וכו' ועוד מדכתיב מה רבו וכו' מלאה הארץ קניניך ומיכתיב
 דבית המקדש נקרא קנין מן מקדש ד'י' כוננו ידיו ועוד
 מדכתיב הר זה קנתה ימינו וכו' גם במס' כלה רבתי פ"ח
 ובאלהו וזוטא פ"ט וכאן בלי ראייה מן הכותבים וכו' תמנו
 רבים על גוססת הברייתא דקנין תורה והגירא מגיה על פי
 המכילתא דילן ובמחזור וטעמי ח"ב צד תתקסג האריך וכתב
 שמצא במדרשו של ר' שמעון קרא בספר משלי דילין
 קנינו של אברהם מדכתיב אברהם תולדות השמים והארץ
 בהבראם א"ת בהבראם אלא באברהם זה השאמר הכתי' ברוך
 אברהם לאל עליון קונה שמים וארץ וכן פתורנו בהמקרא
 ברוך אברהם ל' עליון הקונה אותו כדרך שקנה שמים וארץ
 ואחר זה כתב דבספרי אינו מונה אלא שלשה (וכן בפסחים
 משמע שהיה לו גירסא משונה משלנו. וכן בפירוש על
 הברייתא דקנין תורה חמיתוס לרש"י כתב דבפסחים לא

זה קנתה ימינו (תהלים עח נד). התורה נקראת קנין שני דה' קניי ראשית דרכו (משלי ח כב). יבואו ישראל שנקראו קנין לארץ שנקראת קנין ויבנו בית המקדש שנקרא קנין בוכותה של תורה שנקראת קנין. לכך נאמר עם זו קנית.

פרשה י

- תביאמו ותטעמו, נתנבאו אבות ולא ידעו מה נתנבאו. תביאנו ותטענו אין כתיב
 כאן אלא תביאמו ותטעמו אמרו הבנים נכנסין ולא האבות וכה"א אם לא תדעי לך
 היפה בנשים צאי לך בעקבי הצאן ורעי את גדיותיך וגו' (שה"ש א ח) אמרו גדיים נכנסין
 ולא תישיש. ד"א תביאמו ותטעמו ככרם זה שהוא נטוע שורות שורות שנאמר מפאת
 קדים עד פאת ימה יהודה אחד דן אחד נפתלי אחד (יחזקאל מח ח). ד"א תביאמו
 ותטעמו נטיעה שאין בה נטישה שני ובנייתם ולא אהרום ונטעתיים ולא אתוש (ירמיה
 כד ו) ונטעתיים על אדמתם ולא ינתשו עוד (עמוס ט טו): בהר נחלתך. בהר
 שהבטחתנו בו שני כי בהר קדשי בהר מרום ישראל (יחזקאל כ ז). ארבעה נקראו
 נחלה בית המקדש נקרא נחלה שני בהר נחלתך. ארץ ישראל נקראת נחלה שני בארץ
 אשר ה' אלהיך נותן לך נחלה (דברים כה יט) וכן התורה נקראת נחלה שני וממתנה
 נחליאל (במדבר כא יט) וכן ישראל קרויין נחלה שני עמי ונחלתו ישראל (יואל ד ב)
 15 אמר הקב"ה יבא ישראל שנקראו נחלה לארץ ישראל שנקראת נחלה ויבנו בית המקדש
 שנקרא נחלה בכות התורה שנקראת נחלה לכך נאמר בהר נחלתך: מכון לשבתך

1 כ ימינך | נקראת | כ ח, ט נקרא | כ ראשית וגו' | 2 ט
 יבא | מ לא"י | בארץ ישראל שנקראת | שנקרא | ד שהוא |
 3 טבם בזכות | של | טבם ח' | מ התורה.
 (י) 5 כ האבות | נתנבאו בפ"ב | ד ח' | כמ אינו אומר
 כאן | 6 טבם ואין האבות נכנסים | וכה"א וכו' וגו' | מח' | ד
 והכי אמר | לך | ט ח' | 7 צאי וכו' | טב ח' | אמרו | דח' | טב
 מ הגדיים נכנסים ואין התישיש נכנסים | 8 ד"א תביאמו | ב
 ח' | וק בכרם | ד זו שהיא נטועה | שורות בפ' | ב | רט
 ח' | 9 ד"א קדמה, מ קדימה | ט יס | דן וכו' | מ ח' | אחד בפ"ג |
 טמ ח' | ד"א רק ט | תביאמו | מ ח' | 10 ד נטיעה, ט נטישה |
 ד להפך ונטעתיים ולא אתוש ובניתיים ולא אהרום | ובניתיים
 ולא אהרום | מ ח' | ונטעתיים וכו' אתוש | כ ח' | טמ אתוש
 כי בהר קדשי בהר מרום ישי' (מ ג) אשתלנו בהר וכו' |
 11 אדמתם | כ ג' וגו' ונטעתיים בארץ הזאת | באמת בכל
 לבבם (ירמיה לב מא) ונטעתיים על אדמתם ולא | ד ינטשו |
 עוד | כ ח' | בהר וכו' ישראל | מ ח' | 12 כי | ד ח' | בהר
 קדש | ט ח' | קדש | כ ג' ואומר | ישראל | כ ג' א' נחלתך |
 13 ביה"מ וכו' | טבם ישראל נקרא נחלה שני והם (כ
 ישראל והם) עמך ונחלתך א"י נקראת נחלה שני בארץ (מ
 ארץ) אשר וכו' נחלה (כ שני) והיה בהניה ח' אלהיך מכל
 אויביך מסיבי בארץ וכו' נחלה לרשתה | ביה"מ וכו'
 נחלת התורה וכו' | 14 ט ממתנה | 16 ט הבה, כ הק' |
 טבם יבואו | לא"י וכו' נחלה | ד ח' | ישראל | ט ח' | כ
 שנקרא | 17 לכך וכו' נחלתך | טמ ח' | מכון לשבתך | כ
 כפול | ב לשבתך פעלתי |

שנינו אלא שלשה תורה ושמים וארץ וישראל, ועיין בד"ס
 ורש"י בפסחים שם שכתב ארבעה קנינים ג' וביה"מ אחד
 מניהו) ובמכילתא ד' וכן מצא הגירסא במחזור ישן אחר
 ואחר כך מביא נוסחת המכילתא כמו שהוא לפנינו. סוף
 דבר נראה לעין כי איזו טעות בלשון הברייתא. ובילקוט
 משלי תתקבץ הגירסא כמו במכילתא לפנינו, אבל בתהלים
 תתבב גורם ארץ ישראל נקראת קנין במקום שמים וארץ
 בלי ראייה מן הכתוב, ובילקוט בראשית עד: מביא בקצור
 שלשה קנינים וקחשיב תורה שמים וארץ (במקום ביה"מ
 שבספרי) וישראל ומוסיף ואית דאמרי ד' וקחשיב אלו
 השלשה ועוד אברהם וביה"מ והראיות מן המקרא נשמט.
 ובפ"ז ושי"ט דף קצח הג' כמו לפנינו. ואחרי שהבאתי כל
 אלה השנויים קשה עלינו לברר הגירסא העקרית דבין לגי'
 הילקוט ובין לגי' הדפוס המאמר שלפנינו אינו מתפרש יפה.
 ועיין בהשמטות למ"ע שמביא בשם ר' בחיי דלא גרס יבואו
 ישראל וכו' לארץ ישראל וכו' א יבואו ישראל שנקראו קנין
 ויקבלו התורה שנקראת קנין שבוכותה עומדים שמים וארץ
 שנקר' קנין ויבנו בית המקדש שנקר' קנין, ועיין כלה רבתי
 סוף פ"ח ואע"ג דלגיונו המאמר עולה יפה מסופק אני אם
 היא עקרית. ולכאורה נראה דהעקר כגוי המכ' דרשב"י דג'
 כהמכ' דילן רק במקום שמים וארץ הגי' א"י. אבל עדין
 קשה דאין מביא ראייה דא"י נקראת קנין מן קונה שמים וארץ
 וכי בכלל ארץ דווקא א"י. ולולי יראתי הייתי אומר דצ"ל
 דא"י נקראת קנין שני הר זה קנתה ימינו כמו שהוא בילקוט
 והראיה דמקדש נקרא קנין מן מקדש ה' כוננו ידך, עיין
 ברייתא דקנין תורה ועדן מן השמים כסאי וכו' תבנו לי
 ועיין במ"ע והתורק שנה ראשונה (תרנא) דף ז וקט.
 (י) 5 ותטענו וכו'. בבא תבא קיט. רש"י, פ"ז, ש"ט
 דף קצט: 7 גדיים וכו'. שמות רבה פ"ב ס"ד, שיר השירים
 רבה פ"א פסוק ז: 8 שנאמר וכו'. אינו מביא רק תוכן
 הענין, ש"ט קצט, פ"ז: 13 שני בארץ וכו'. בפ"ז ושי"ט קצט
 הראיה מדכתב כי לא באתם עד עתה הנחלה וא' המנוחה:
 15 עמי וכו'. אבל בפ"ז ושי"ט כמו בילקוט וכי"מ שנאמר

וה אחד מן הדברים שכסא של מטה הוא מכון כנגד כסא של מעלה וכה"א ה' בהיכל קדשו ה' בשמים כסאו (תהלים יא ד) וא' בנה בניתי בית זבול לך מבין לשבתך עולמים (מ"א ח יג): פעלת ה' חביב בית המקדש לפני מי שא' והיה העולם שכשברא הקב"ה את העולם לא בראו אלא במאמר שנאמר בדבר ה' שמים נעשו (תהלים לג ו) כשבא לבית המקדש כביכול פעולה לפניו שנאמר פעלת ה'. אוי להם לאומות העולם מה הן שומעין באזניהם שהרי בית המקדש שקרוי פעולה לפניו עמדו והחריבוהו והם אמרו ערו ערו עד היסוד בה (שם קלז ז) לענין בן מהו אומר ה' ממרום ישאג >ממעון קדשו יתן קולו שאג ישאג על נהו< (רמיה כה ז): מקדש ה' כוננו ידיך, חביב בית המקדש לפני הקב"ה שכשברא הב"ה את עולמו לא בראו אלא בידו אחת שני אף ידי יסדה ארץ (ישעיה מח יג) וכשבא לבנות בית המקדש כביכול בשתי ידיו שנ מקדש ה' כוננו ידיך אימתי תבנהו בשתי ידיך. משל ללסמים שנכנסו לפלטרין של מלך בווז נכסיו והרגו פמליא של מלך והחריבו פלטרין של מלך לאחר זמן ישב המלך עליהם בדין תפש מהם הרג מהם צלב מהן וישב בפלטרין שלו ואחר כך נתודעה מלכותו בעולם לכך נאמר מקדש ה' כוננו ידיך: ה' ימלוך לעולם ועד ר' יוסי הגלילי אומר אלו אמרו ישראל על הים ה' מלך לעולם ועד לא היתה אומה ולשון שולטת בהן לעולם אלא אמרו ה' ימלוך לעולם ועד לעתיד לבא על עמך צאן מרעיתך זרע אברהם אוהבך בני יחידך יצחק עדת יעקב בנך בכורך נפן שהסעתה ממצרים וכנה אשר

והם עמך ונחלתך: 1 שכסא וכו'. תפסתי בגירסת רוב חספדים ולשון הש"ס קצט זה אחד מן הדברים שמוכיחין שכסא וכו', וכן נראה גירסת הפ"ז וג' המכודרש"י זה אחד מן המקראות שכסא וכו'. וגירס' הדפוס אפשר לפרש דה"ק דזה אחד מן שאר דברים של מטה שהם מכוונים כנגד דברים של מעלה אבל עכ"פ הלשון צריך תקון והיה ראוי להיות דברים של מטה שהם כנגד וכו' ודורש מבין כמו מכוון. ועיין ירושלמי ברכות ח ע"ג, שוחר טוב מזמור ל, תגיגה יב, בראשית רבה פ"נה ס"ז, שמות רבה פ"לג ס"ד ופ"לה ס"ו, שיר השירים רבה פ"ד פסוק ד, תנחומא פקודי ס"א וס"ב, ות"י ורש"י ומ"א: מקדש ד' מקדש של מעלה: 5 כשבא וכו'. אפשר דצ"ל וכשבא לבנות בית וכו', מ"ע או וכשברא בית: 6 והם וכו'. ב"מ"ע כתב דב' גוסתאות הן. אבל מן המכילתא דרשב"י אינו נראה כן אלא שהלשון שלפנינו צריך תקון קצת. ובא"צ מגיה ואמר: 7 לענין וכו'. בא"צ גורס מהו אומר וכו': 10 בשתי וכו'. כתובות ה', אדר"ג ג"א, תרגום ירושלמי ויונתן ורש"י: 11 אימתי וכו'. עיין גירסת כ"מ, ונראה דצ"ל ד' ימלוך אימתי כשתבנהו וכו' ובמ"ע גרס אימתי וכו' ידיך ה' ימלוך לעולם ועד. ולשון הש"ס קצט וכשברא לבית המקדש וכו' ידי שני מקדש וכו' ידיך אימתי בזמן שתתידע מלכותו בכל העולם מקדש וכו' ד' ימלוך וגו' ובא"צ מוחק אימתי וכו' וגו' ד' ימלוך וגו' אימתי מקדש ה' כוננו ידיך משל ועיין פ"ז: 14 ר' יוסי וכו'. פ"ז וש"ס דף קצט: 16 על וכו'. לשון הש"ס לעתיד לבא אמרו עכשיו לא תתידע מלכותך אלא על עמך וצאן מרעיתך מפני מה כי בא סוס פרעה ע"כ. ולפי זה אפשר דצ"ל אבל עכשיו ועמך וכו' אבל במכילתא דרשב"י גורס המאמר לקמן אחר כי בא סוס

1 הדבר ד' ג' שהוא כנגד של מעלה (ק' ג' של מטה) והוא ט"כמ ח' | ט"כ של מעלן | ד' והכי אומר | וכה"א וכו' עולמים | ב' ח' | 3 | עולמים | ט' ח' | מ לפני הקב"ה, ט לפני המקום | 4 ט הב"ה, כ הק' | ט"כמ עולמו | ט נעשו וגו' | 5 ט"כ וכשבנה בית המ', ב ולכשברא לבית, ט וכשברא בית | שני פעלת ה' | מ ח' | 6 ט"כמ קרוי | מ פעולת ידיו והם אומרים וכו' | כ לפני שני פעלת ה' | טכ ועמדו (כ ג' אלו) | ט והחריבו אותו | טכ הם | 7 כן | כ כחן, ק ח' | י כענין מה שני ממרום וכו' | מהם | מ הוא | מ אומר ועתה תבנה עליהם ואמרת אליהם ד' וכו', פ אומר ועתה תבנה את כל הדברים ואומר ד' וכו' | י ממרום ישאג עד נהו השמן | המוסגר ד' ח' | ממעון וכו' קולן | ט ח' | 8 ט נהו עד נהו השמן | 9 ט לפני הב"ה, כ לפני מי שאמר והה"ע | הב"ה | ט"כ ח', כ הק' | 10 ש וכשברא לבית, ט"כ וכשברא בית, כ ולכשברא בית | שני וכו' ידיך | מ ח' | 11 ידיך | כ ג' ד' ימלוך | אימתי וכו' ידיך | מ ח' | מ ד' ימלוך לעולם ועד משל | טכ משל לה' | שנכנסו | כ שנבנה | ט"כמ לפלטרין | בווז וכו' | כמ ובווז נכסיו של מלך והרגו בני פלטרין של מלך (כ בני פמליא שלו) והחריבו בני פלטרין שלו (כ פמליא של מלך והשיבו בני פלטרין של מלך) לאחר | ט לפלטרין של מלך והחריבו פלטרין של מלך ובווז והרגו בני המלך לאחר | 12 | והחריצו | ד יושב מלך עמהם | טכ עליהם המלך | 13 תפש מהם | מ ח' | כ תפש | מהם בפ"ב | כ ח' | טכ יושב בפלטרין, מ יושב המלך בפלטרין | ט"כמ נתודע |

14 ד לעולם | מקדש וכו' ידיך | מ ח' | ועד | מ ח', כ ג' ד' ימלוך לעולם ועד | הגלילי דפ, אבל ט"כמ ח' | 15 על הים | מ ח' | ד היתה | ולשון | ט ח', כמ ומלכות | 16 לעולם ועד | מ ח' | מ אבל לעתיד לבא עמך עירך צאן | טכ אבל על (ט ח') עמך עירך צאן | (ט ח') צאן וכו' | 17 ט"כמ יצחק יחידך | בנך | מ ח' |

נשעה ימין. — ה' ימלוך לעולם ועד, מפני מה כי בא סוס פרעה ברכבו ופרשיו בים וישב ה' עליהם וגו'.

- ותקח מרים הנביאה, וכי היכן מצינו שנביאה היתה מרים אלא שאמרה לאביה סופך אתה מוליד בן שמושיע את ישראל מיד מצרים מיד וילך איש מבית לוי ויקח וגו' (שמות ב א) ותהר ותלד בן וגו' ולא יכלה עוד הצפינו. נוף בה אביה אמ' לה בתי היכן נבואותיך ועודה מחזקת בנבואתה שני ותתצב אחותי מרחוק לדעה מה יעשה לו ואין יציבה אלא נבואה שני ראיתי ארת ה' נצב על המזבח (עמוס ט א) ואומר ויבא ה' ויתיצב (ש"א ג י) ואומר קרא ארת יהושע והתיצבו וגו' וילך משה ויהושע ויתיצבו באהל מועד (דברים לא יד): מרחוק אין מרחוק בכל מקום אלא רוח הקדש שנאמר מרחוק ה' נראה לי (ירמיה לא ב): לדעה אין דעה אלא רוח הקדש שני כי מלאה הארץ דעה את ה' וגו' (ישעיה יא ט) >ואומר כי תמלא הארץ לדעת את כבוד ה' כמים יכסו על ים (חבקוק ב יד):< מה יעשה לו אין עשייה אלא רוח הקדש שני כי לא יעשה ה' אלהים דבר וגו' (עמוס ג י): אחות אהרן ולא אחות משה ומה ת"ל אחות אהרן אלא לפי שנתן אהרן נפשו על אחותו נקראת אחותו על שמו כיו"ב ויקחו שני בני יעקב שמעון ולוי אחי דינה (בראשית לד כה) והלא אחות כל השבטים היתה מה ת"ל אחי דינה אלא לפי שנתנו נפשם עליה נקראת אחותם על שמם. וכן כזבי בת נשיא מדין אחותם (במדבר כה יח) וכי אחותם היתה והלא בת ראש אומות בית אב היתה שנא' ולבנה מדין שבע בנות ומה ת"ל אחותם אלא על שנתנה נפשה על אומתה נקראת אומתה על שמה: ארת התוף בידה, וכי מנין היו להם לישראל תופים ומחולות במדבר אלא הצדיקים היו מוכתמים ויודעים שהקב"ה עושה להם נסים וגבורות עת שיוציאין ממצרים והתקינו להם תופים ומחולות.

1 לעולם ועד] מ ח' | ברכבו וכו' | טכמ ח' | 3 וכי וכו' שמה שיתח' ט ח' | מ והיכן | מ שנתבאה, כ שנתבאה | ק שאמר | 4 כ שאת מוליד | כמ שהוא עומד ומושיע | מיד וכו' | מיד | כמ ח' | כמ שני וילך | ויקח וגו' | כמ ח' | 5 ב מ ותהר האשה ולא וכו' | כ ואמרה לה מרים היכן היא | מ אמר מרים היכן נבואתך | 6 כ מתחזקת | לדעה וכו' | כמ ח' | 7 מ אין | כ יציבה בכל מקום אלא | כמ רוח הקדש | ואומר] מ ח' | 8 כ ויתיצב ויקרא בפ' ובפ' | ואומר] מ ח' | וגו' | מ ח', כ ואומר | וילך וכו' | דמ ח' | 9 בכל מקום | מ ח' | 10 כ דעה בכל מקום לא | 11 וגו' | כמ ח' | המוטגר | ד ח' | ואומר] מ ח' | כבוד | מ ח' | כמים וכו' | מ ח' | 12 כמ עשייה בכ"מ | 13 וגו' | דכ ח' | כמ אהרן והלא אחות שניהם היתה | ומה וכו' אהרן | מ ח' | אהרן | כ ח' | 14 ד נפשו אהרן | אהרן | כמ ח' | מ עליה | אהרן | רק כ | ב

וכו' וז"ל וישב ד"י עליהם את מי הם עליהם שב אבל עמך וכו' שנטעה ימין ובני ישראל הלכו ביבשה בתוך הים ואפשר דכ"ל כאן: 1 ד"י וכו'. בא"צ גורס ד"א ה' וכו' וא"צ: 13 דבר. ירושלמי סוטה יז ע"ב, בבלי שם יב ע"א וע"ב, שמות רבה פ"א ס"כ, מדרש משלי פ"ד ופ"לא ולעיל בשלח פ"ב פ"ג, ש"ט דף ר, וליב מדות דר"א בנו של ריה"ג מדה ד: 14 נפשו וכו', בס' והזהיר דף כ ע"ב גורס והלא אחות שניהם היתה אלא מתוך שנתנה נפשה עליו וכו', ועיין בבלי סוטה יב, בראשית רבה פ"פ ס"י, שמות רבה פ"א ס"כ, במדבר רבה פ"ג ס"כ: 17 שני וכו' בנות. בא"צ מוחק כל זה, וכן ליתא במ"ח וב"ר. ולשון סי' והזהיר וכו' אחותם היתה אלא וכו', ובא"צ מניח שני ראש אומות בית אב במדין הוא, ובש"י מקיים הגירסא שלפנינו בדרך מחודד. ועיין ש"ס דף ר' ולעיל מ"י דשירה פ"א: 21 ומחולות. פדר"א פ"מב, פסיקתא זוטרתי, שכל טוב ורש"י.

כיו"ב אתה אר' | ויקחו וכו' יעקב | ד ח', כ ויתנו בני יעקב | אחי דינה | מ ח' | 15 | ומה | מה וכו' דינה | מ ח' | לא | ד ח' | 16 כ על אחותן | על שמם | מ ח' | כמ כיו"ב | כ ג' א"א | על דבר כזבי | 17 ד"ט היא, ב"ר פ"פ ס"י: והלא בת אומתן היתה | בת | דכ ח' | כ באומתה | בית אב | כמ ח' | ול היה | שני וכו' בנות | מ ורבה ח' | 18 ומה וכו' אחותם | מ ח' | כמ לא לפי | אומתה | ד"מ ח' | אומתה | ד"מ ח' | מ אחותם | על שמם | מ ח' | 19 | ומנין | ט | היה | הי' | כ ח' | להם | מ ח' | יק לה | לישראל | וק ח' | ומחולות | מ ח' | וכן בסמוך | אטכמ שהצדיקים | 20 | היו | אטכמ ח' | מ עומדים | אכמ שהמקום ט שהבי' | ל"ה | אב ח' | וגבורות | מ ח' | אכמפ עם יציאתם, ט עם יציאת מצרים | והתקינו | כ"ה גמ פ, ד"ט התקינו |

ותען להם מרים שירו לה' כי נאה נאה סוס ורוכבו רמה בים, מגיד
הכתוב כשם שאמר משה שירה לאנשים כך אמרה מרים שירה לנשים שנאמר שירו
לה' וגו'.

חסלת שירתא

- 1 שירו וכו' בים | אטכמ ח' | מגיד וכו' מרים | מ ח' |
2 הכתוב | מ ח' | כמ ששכס | שירה | א ח' | שני | א ח' |
3 אטכמ לרד' כי נאה נאה | א ח' | וגו' | 4 שירתא | ק
נ' לאלהא תושבתא. א שירתא ואית בה פרשיתא י' וסימנחון בן איתגאה תקיפא ד' תהומא רבא אמר מאן ארים ועלי.

פרשה א

ויסע משה, אמר רבי יהושע זו נסיעה לא נסעו אלא על פי משה ושאר כל
המסעות כולן נסעו על פי הגבורה שני על פי ה' יחנו ועל פי ה' יסעו (במדבר ט כג)
אבל נסיעה זו לא נסעו אלא על פי משה שני ויסע משה את ישראל ר' אליעזר או' על פי
הגבורה נסעו שכן מצינו בשנים ושלושה מקומות שלא נסעו אלא על פי הגבורה וכאן לא
נסעו אלא על פי הגבורה ומה ת"ל ויסע משה את ישראל להודיע שבחן של ישראל 10
שכיון שאמר להם משה קומו סעו לא אמרו היאך אנו יוצאין במדבר ואין בידנו
מחיה לדרך אלא האמינו והלכו אחר משה ועליהם מפורש בקבלה הלך וקראת
באוני ירושלם וגו' (ירמיה ב כ). וכן מצינו שחזר מסען לאחוריהם שלשה מסעות שני
ויסעו מפני החירות ויסעו ממרה ויבואו אילימה ויסעו מאילים ויחנו על ים סוף (במד'
לג ח-י). וכן מצינו שחזרו לכבודו של אהרן לקבורתו שמונה מסעות שני ובני ישראל 15

(א) 6 וישראל-צ"ל ששאר, א"צ. או לפי ששאר, עיין
מכילתא דרשב"י: 8 ר' אליעזר. בבח"מ מגיה בע' הסי' שז'
ד"א במקום ר' אליעזר, וכן הוא במ"ח שם. ובתנחומא ב
ס"ט ובשמות רבה פ"כ ס"ב גורס שם ר' אלעזר. וכן
מגיה בש"י, ובפ"ז גורס כאן ד"א במקום ר' אליעזר, ובמ"ע
כתב דב' גוססאות או תרי תנאי נינהו אליבא דר"א וכו' ו
ליתא אלא נראה דבמקום ר"א כאן צ"ל ר' אלעזר המודעי
כמו בתנחומא ב ס"ט ובמכילתא דרשב"י בשמטה דרשת
ר"א המודעי: 9 מצינו וכו'. בא"צ מגיה מצינו בשאר
מקומות, וא"נ. ועיין מכילתא דרשב"י: — וכאן בא"צ
מגיה ואף כאן, וא"צ: 12 דאמינו וכו'. בשלח סוף פ"ג
ועיין פ"ז ויש' דף רח ותנחומא ב ס"ט: 13 וכן מצינו
וכו'. כלומר ואף על פי כן האמינו, מ"ע וא"נ. לא דמכאן
ועד סוף המאמר שייך לקמן אחר יכול שאמרו ולא עשו
הרי הוא אומר וכו' וע"ז קאמר וכן מצינו וכו' דאחר שנסעו
מים סוף חזרו וחנו על ים סוף, ועיין ספרי דברים פ"ט א
ד"ה מול סוף ומדרש תנאים שם. אבל בתוספות ערכין טו.
ד"ה כשם כתבו שלא עברו את הים מעבר לעבר לא כקשת
חזרו ועלו באותו צד שירדו, וכן דעת הרמב"ם באבות
פ"ה מ"ד וראב"ע פ"ד פ"ז ופ"כ ופ"ט פ"כ: 14 מפני
עיין בח"ג ות"א שם: 15 שמונה וכו'. וכן הוא ירושלמי
יומא לח ע"ב וסוטה יז ע"ג. ורש"י פינחס כו פסוק יג
ועקב פ"ו אבל בסדר עולם רבה פ"ט ז מסעות וכן רש"י
חקת כא ד ותנחומא חקת ס"ח ורבה חקת פ"ט ס"כ. ויש
ליישב דח' מקומות הוו אבל מסעות לא הוו אלא ז', עיין

(א) 5 א פרשיתא קדמיתא | 6 אטכ משה את ישראל
(אכ ג' מים סוף) ר"י או' | מ ר' יהושע אומ' כל המסעות
ללא נסעו אלא מפי הגבורה | טש נסיעה זו | ל"א | א
מכ ח' | אטכש נסעו יש' (ש ח') על פי משה | 7 כולן | ט
אכמש לא נסעו אלא מפי (אכש ע"פ) הגבורה | ט ע"פ
ה' יסעו | ש' ה' יסעו בני יש' וע"פ ה' יחנו | א ועל וגו' |
יחנו | ד ג' בני ישראל | 8 לא נסעו אלא | מ ח' | אטכ לכך
נאמר ויסע | ארץ ישראל | מ ח' | כ ור' אליעזר | 9 מ
מצינו במקום אחר ושנים ושלושה שלא | אטכ מצינו במקום
בשנים ובשלושה (כ ובשנים ובשלושה מקומות) שלא | ש או
בשלושה | ד מפי הגבורה | וכאן וכו' הגבורה | אטכמ ח' |
10 משה את ישראל | מ ח' | את יש' | ח' | אטכש אלא
להודיע | 11 משה | מ ח' | ט גוסעין | במדבר | מ ח'. ש
לדרך במדבר, אכ למדבר | בידיו | ר לנו | 12 ד בדרך | א
טכמ אחרי | ועליהם | מ ח' | אטכש עליהם | כ מפרש |
13 אכמ ירושלם לאמר וגו' (כ ח') | ט שחזרו לאחוריהם.
רש"מ שלש | 14 מפני | כ וכו' במקרא אבל רש"מפש מפי,
א פי | אטכ החירות ויעברו בתוך הים (א ג' וגו') ויסעו
ממרה וכו' | רבא אילימה | מ ח' | 15 שחזרו | מ ג' לאחוריהם.
ג שלש מסעות | שני | רט ח' | שני | וכו' מסעות ש"ג כעמ'